

Gereformeerde bloem-hof

Wolterus ter Burgh

bron

Wolterus ter Burgh, *Gereformeerde bloem-hof*. Abraham van der Putte, Amsterdam 1665

Zie voor verantwoording: http://www.dbnl.org/tekst/burg016gere02_01/colofon.php

© 2011 dbnl

The logo for the Dutch Bibliography (dbnl) consists of the lowercase letters 'd', 'b', and 'n' in a stylized, blue, sans-serif font, followed by the lowercase letter 'l' in a similar font. The 'd' and 'b' are connected at the top, and the 'n' is connected to the 'l'.

Gereformeerde Bloemhof, met Christelyke Gebeden en Dankseggingen Op yder dagh van de weeke.
 Voor alle gelovige Christenen.
 Door W.T.B.
 T'Amsterdam.
 By Abraham van der Putte.
 Wolterus ter Burgh.

Dedicatie, Aen de Wel-Edele, Hoogh Achtbare Wyse, Discrete, en seer voorsienige Heeren, Burgermeesteren, Schepenen, en Raet: Sampr. De Eerwaerde Gemeente der Stadt Zwolle.

Myn Heeren,

De alwyse God heeft alle dingen, dien hy leven gegeven heeft, ook een natuerlyke kragt ingeschapen, om voedsel aen sig te trecken, daar by dat sy leven moeten: dit sien wy in onse jonge kinderkens, sy zyn soo haest niet geboren, ofte sy weten stracks het soete sogh te trecken uyt de borst van hare Voedster, door een suygende kracht. Wat de kracht des suygens is in de kinderkens, om het tydelyke leven te onderhouden, dat is de gave des Gebeds aen de kinderen Gods, in het geestelyke leven; want wy worden soo

haest niet weder geboren, of wy beginnen straks te roepen; Abba Vader, Rom. 8: 15. En dit roepen en bidden vermag soo veel by Godt, dat wy daar door van hem verkrygen den Heiligen Geest, Luce 11. En alle Geestelyke gaven, de welke onse zielen voeden en versterken in de hope des eeuwigen levens. Hierom behoorden alle de gene die sig uytgeven voor kinderen Godts, dese kragt des Gebedts te bewysen, en gedurig te wesen in den Gebede, Rom. 12: 12. Te bidden t'aller tyt, Eph. 6: 18. Ia te bidden sonder ophouden, 1 Thess. 5: 17. Maer al is 't dat onse Hemelsche Vader wil dat wy sullen bidden, en onse eygen noot eyscht dat wy moeten bidden, soo zyn zy evenwel nalatig en flaeuw in 't bidden, en vele weten selve niet wat en hoese bidden sullen; al hoewel Christus ons dat duydelyk heeft geleert, Matth. 6.

Om dan hier in den wel willende Christen eenig behulp te doen, so hebbe ik dit navolgende Boeksken ingestelt, om in ons de gave des Gebedts te verwagten, en dat een yeder geloovige ziele uit die Boxken, als een geestelyken Kruit-hof, by alle occasien neme sodanige vrugten, daar door zyn herte vertroost, en hy in den gelove en Godsaligheid, tot het eeuwig leven mag versterkt worden. Desen myne arbeit hebbe ik goet gevonden

U Wel-Ed. Hoog Achtbare en E. tot een Nieuw-Iaers gifte op te dragen, de wyle ick weet dat U Wel-Edele Hoog-Agtbare en E. het bidden seer aengenaem is, en geern siet en hoort, dat de ingesetene (daer over U Wel-Ed. Hoog-Achtbare en E. als vaders zyt van Godt gestelt) opheffen heilige handen, 1 Tim. 2: 8. En alsoo stryden in den Gebede, Rom. 15: 32. Versoeke derhalven ootmoedelyk dat u Wel-Ed: Hoog-Achtbare en E. gelieven dit myn kleyn en geringh Wercksken gunstelyk aan te nemen.

Sal ondertusschen niet naer laten den Almagtigen Godt vieriglyk te bidden dat hy U Wel-Edele Hoog Achtbare en E. alle, en een ieder in 't bysonder onder zyne genadige beschuttinge houde, en alle U Wel-Ed: Hoog Achtbare en E. E. Raedtslagen en voorstellen zegene, en alsoo bestiere, dat de eere Gods verbreyt, de rechte Religie geplant, de Iustitie gehanthaeft; geluk en vrede hier, en het eeuwige leven hier namaels mag verkregen worden, Amen.

Uwe Wel-Ed. Hoog-Achtbare en E. E. Ootmoedige en onderdanige Dienaar,

W. Ter Burgh.

Gegeven binnen Zwolle, den 10. january 1665.

Indien dan gy, die boos zyt, weet uwe kinderen goede gaven te geven; Hoe veel te meer sal de Hemelsche Vader den Heyligen Geest geven, den genen die hem bidden?

Ioan. 16: vers 23.

Al wat gy den Vader sult bidden in mynen name, dat sal hy u geven.

Matth. 21: vers 22.

Ende al wat gy sult begeeren in 't Gebedt, geloovende, sult gy ontvangen.

Psalm 62: vers 9.

Vertrouwt hem t'aller tyt, ô gy volk: stortet u lieder herte voor syn aengesichte: God is ons eenen toevlucht. Selah!

Psalm 103: verss. 1, 2.

*Looft den Heere myne ziele, ende al wat binnen in my is zynen heiligen name.
Looft den Heere myne ziele, ende en vergetet geene van syne weldaden.*

Gebedt, Op Nieuw-Iaers-Dagh.

O Lieve Heere Iesu Christe! Koning over Zion gesalft, wien gegeven is alle macht in hemel ende op der aerden, voor ons geboren, en in het vleesch gekomen, die voor ons geleden, onse krankheden op u genomen, en onse smerten gedragen, en voor ons de eeuwige Saligheyt verworven hebt, als zijnde ons gegeven, op dat wy niet en sonden verderven, maar het eeuwige leven hebben: wy hebben in dit voorleden jaer gewandelt in alle sonden en schanden, en vruchten gedragen als verdorven en quade boomen: Wy bidden, ô lieve broeder, (ons in alles gelijk, uytgenomen de sonde) ontferm u over ons, als een lieven Broeder en Saligmaker. Wilt ons, wy die onvruchtbare Boomen zyn, ende welker herten gedichtsels boos is van onser jeugt aan, vernieuwen, ende in dat Nieuwe-Iaer tot vruchtbare Boomen maken: wilt onse verdorven herten reynigen, ons van nieuws enten, van nieuws met uwen H. Geest

ende vyer doopen, ende den selvigen Heyligen Geest in onse herten geven, op dat wy in dit Nieuwe-Iaer een nieuw herte mogen verkrijgen, een nieuw leven mogen aenvangen ende leyden, ende vele vruchten der saligheyt dragen. Gy hebt u Heyligh Verbondt met onse Voor-Ouders gemackt, dat gy hare ende alle hare nakomelinge, die uyt haer geboren souden worden, een genadige Godt ende Vader wilt zijn. Ô Heere! wilt ons soodanigen Godt ende Vader zijn. Gy zijt besneden, gedoopt, gestorven. Een druppeltjen blaets, dat gy vergoten en uytgestort hebt, is machtigh genoegh om ons te reynigen. En zijt besneden, op dat gy onse herten soudet besnyden van sonden; U Heyligh Bloet hebt gy vergoten, op dat het selvige ons soude reynigen van alle sonden; Ende hebt alle het werkonser saligheyt volbracht, dat wy verlost zynde uyt de handen onser vyanden, Duyvel, Doodt, Helle, Verdoemenisse, u dienen souden sonder vreesse, in heyligheyt ende gerechtigheyt voor u, alle de dagen onses levens, ende door u alles ontfangen, wat wy in uwen Name bidden. Wie soude hem niet verblijden over dese groote weldaden, die geen Menschen tonge en kan uyt spreken? Onse Voor-Ouders hoopten ende

wachten op den Saligmaker des Wereldts door haar geloove, dat hy noch soude het Menschelijke geslachte verlossen: Wy kunnen nu door Gods genade seggen met een vast geloove, hy is gekomen, hy heeft ons vleesch ende bloedt aengenomen: heeft alles wat tot onser saligheyt noodigh was, volbracht, ende den Duyvel, Doot, Helle, Sonde, ende Verdoemenisse onder zijne voeten getreden. Wie soude hem niet verheugen ende vrolyk zyn op desen Nieuw-Iaers-dagh? Waerom soude wy malkanderen niet toe wenschen een Nieuwe-Iaar, namelyk een gelucksaligh Nieuwe-Iaer, Godts genadigen zegen aen Lichaem ende Ziele, daar wy alle van een vleesch endebloet gesproten zyn? O Heere! laet ons in dit Nieuwe-Iaer alle aenvangen een nieuw leven met Godsaligheyt, ende in vrede, liefde ende eenigheyt met malkanderen leven, op dat uwen rycken zegen, genade en H. Geest in onse herten uytgestortet worden, een nieuwe woning in ons make, ende in alle eeuwigheyt by ons blyve, ende dat wy 't Nieuwe-iaer in heyligheyt mogen beginnen, daer in volharden, en saliglyk voleinden tot dat gy, ô Iesu komt, en neemt ons in den Hemel, daar wy niet een Iaer met u sullen leven, maar altoos ende eeuwig, Amen.

Nieuw-Iaers-dagh-Gesangh.**Toon: *Psalm 21.***

Oneyndigh Godt! fonteyne van het leven:

Die is, en leeft, van, en tot eeuwigheyt:

Uyt uwe volheyt, hebt gy ons gegeven,

Een levens stroom, bepaelt door uw bereydt.

2. Tot desen dag, verlengt gy onse dagen:

Gy hebt ons wel versocht, geleydt, gespaert,

Ook uw lankmoedigheyt, heeft ons verdragen,

En voor veel quaedts en ongelucks bewaert.

3. Gy hebt O Heer uw goetheyt gunst en zegen,

Op ons onwaardig, rijk'lijck neergestort,

Uw vriendeljkheyt toont gy noch aller wegen;

't Schijnt dat gy 't weldoen nimmer moede wort.

4. Wy dancken uw, dat gy den tijdt verjaerde,

Van die ons is soo lief, en aengenaem;

Dat gy het leven tot op heden spaerde,

Dit geef ons stof, te loven uwen naem.

5. Vermeerder Heer, den tijdt, en 's levens jaren,

Soo 't tot u eer, en zielen beste is,
 Of soo gy haest ons tot u wilt vergaren,
 Brengt ons dan maer in 's hemels erffenis.

6. Doet ons dien korten tijd, dan wel besteden,
 Door uwe geest ons na uw woord geleyd;
 En keert ons hert, van sond'en ydelheden,
 Dan leven wy, in deugd, en heyligheyt.

Des Sondaghs Morgen-Gebedt.

Looft den Heere mijne Ziele, ende al wat binnen in my is, zijnen Heyligen Name, dat hy my dese voorledene nacht, met alle die my bestaen, soo genadelycken bewaert, en tot op desen Sondagh heeft laten leven: Dat ik met myne oogen sie ende aenschouwe die wercken, die Godt geschapen heeft door 't Woordt. Den Hemel, de Aerde, de Zee, Sonne ende Mane, ende al wat daer leeft, loven den Heere. O genadige Godt en barmhertige Vader! ontferm u over my, ende laet desen dagh wesen den versoen-dag over alle mijne sonden: Laet my in myn Secreet-Kamer eerst gaen, door uw hulpe, myn leven in de Wet Godts examineeren, en mijn sonden daer uyt erkennen, ende bekennen met waerach-

tigh berouw ende leetwesen des herten. Leert my, dat ik konne in uwen Heyligen Tempel, om aldaer de vrees des Heeren te leeren. Laet my de Offerhande mede brengen voor de arme Ledematen, en voor u een verslagen ende gebroken herte, met een ootmoedigh ende nedrigh gemoet. O Heere delgt alle mijne overtredingen uyt, na de grootheyt uwer barmhertigheden, om Iesu Christi wille, want sy zyn my van herten leet. O genadige Godt bekeert my door de verkondinge uwes H. Woords, maekt my veerdigh tot alle H. Godts-diensten: Laet u H. Woord in my gezaeyt worden, als in eenen vruchtbaren Acker, en goede Aerde, op dat ik eenen vrucht dragenden Boom mach worden. O Heere! laet my desen dagh besteden in alle Godtsaligheyt, in 't aenhooren van u H. Woort, in uw' Huys ende Tempel, in 't onderwijsen, leeren, stichten, ende bekeeren van mijnen Evennaesten, ende in 't bezoeken van weduwen ende weesen; Laet my met Christelijcke Lof-Psalmen, met bidden ende smeecken, desen dagh toebrengen, ende in 't ondersoeken van u H. Woord, op dat mijne ende mijns naesten ziele hier door gevoedet werde ten eeuwigen leven. Ik bidde u ook voor alle Overheden van de geheele werelt. Wilt de

gene, die noch in duysternisse zijn, bekeeren en brengen tot den waren saligmakenden Geloove: Zegent voortaan alle onse lieve Overheden. Die alreede bekeert zijn, sterktse in het waarachtige geloove, datse volstandigh blyven in de reyne Leere, en hare Ondersaten in alle Godtsaligheyt mogen voorgaen. Zegent ook alle Godtsalige Leeraers van u H. alleen saligmakende Woort, datse u Woort recht snyden, suyver, klaer en onvervalscht voorstellen, haer selven tot allen tijden in alles mogen betonen voorbeelden van goede wercken, ende daer in volstandig blijven ten eynde, ende dat hare toehoorderen haer in alle Godtvresentheyt ende Christelijke wandel mogen navolgen, op datse met malkanderen in den rechten Schaeps-stal mogen komen, daer Iesus Christus den rechten ende oppersten Herder van is, Amen.

Des Sondaghs Morgen-Gesangh.

Op de Wijse van den 66. Psalm.

Dit is den dag die van den Heere,
Geheyligt, en gezegent is,
Laet ons die nu tot zyner eere,
Besteden tot geheugenis,

Dat wy aen aendachtelijk bemerken,
 Gods liefde, wijsheydt, goetheyt, macht,
 In alle zijne groote wercken,
 Die hy voor ons heeft voortgebracht.

2. Wel aen O ziel! zijt op getogen,
 Doet uw' gedachten boven gaen,
 Spant in u krachten en vermogen,
 Laet aardse sorgh beneden staen.
 Dit is een dagh van heyl'ge ruste,
 Mydt al wat u van boven trekt,
 Komt u geheel in Godt verlusten,
 Hy is de schat daer 't hert na strekt.

3. Vermaeckt u in des Heeren wegen,
 Hoort, overdenkt zijn heylig Woordt,
 U mondt die brenge lof, en zegen,
 Tot Godts: en 's naesten stichting voort.
 Spreekt van het Woort, singt van Godts daden,
 Helpt, troost, en diend die met elend'
 Besocht zijn. Leert ook 's hemel paden,
 Aen dien die dwaelt, en Godt niet kent.

4. Doet my ô Godt! boetveerdigh nad'ren,
 Den Tempel, daer u suyv're woord,
 Van u volk, dat 'er komt vergad'ren,
 In uwe vrees wordt aangehoort,
 Daer uwe kind'ren haer gebeden,
 Aen u, doen na den Hemel gaen,
 Wanneer ik met haer voor u trede,
 Doet mijne ziel met yver aen.

5. Bereyt mijn hert, doorboor de ooren,
 Als uwen Leeraer tot my spreekt,
 Doet in mijn ziel u stemme hooren,
 Dat doch het herte smelt, en breekt,
 Maekt my verstandig, en aendchtig,
 Dat myn geloof, u woord ontfang,
 Bewerkt het door u Geest soo krachtig,
 Dat myn ziele eeuwig aan u hang.

6. Opent ô Heer! der Leeraars monden,
 Begaeft haer met u Geest en kragt,
 Datvele worden van haer sonden,
 Op 't pad der heyligheyt gebracht.
 Datrage, blinde, droeve zielen,
 In 't binnenst' worden onderricht,
 Ook die soo licht in zwakheit vielen,
 Dan zyn versterkt, getroost, gesticht:

7. Laet d'offerhanden, en gebeden,
 Gedaen aen uwen heyl'gen naem,
 Van uwe kind'ren hier beneden,
 Voor u O Godt, zyn aengenaem:
 Dat de gebreken zyn vergeven,
 Die wy in uwen dienst begaen,
 Die onse ziel soo vast aen-kleven,
 Siet al ons werk in Christo aen.

8. Daelt neer, ô Godt! met uwen zegen,
 Op 't volk dat voor u aengesicht
 Verschynt, en soekt in uwe wegen
 Te wandelen, geeft het u licht:
 Ay! voed het met de rycke goeden,

In u huys voor haer opgeleyt,
 Neemt se voor eeuwig in uw hoede,
 Kroont haer met goedertierenthey.

9. Als gy my Heer hebt opgenomen,
 In 't eeuwig Hemels vaderlandt,
 Is mijne ruste, en lof volkomen,
 Wanneer ik t' uwer rechter hand,
 Met de verheerlijkte verkooren,
 Om u t' aenschouwen voor u sta,
 Sal ik selfs singen, en aenhooren,
 't Eeuwig Hale-Haleluja.

Des Sondaghs Avondt-Gebedt.

Geloof zy Godt door Iesum Christum, die my desen dagh soo genadelijk bewaert heeft, ende met gesontheyt tot noch toe behouden voor alle gevaerlijkhey, die my hadde konnen overkomen, ende met gesontheyt zyn Woordt my heeft laten aenhooren, die my in zijnen Tempel mijne vierige Gebeden heeft laten uytstorten, ende de genade bewesen, dat ik met mijne tonge hem, tot zijner eeren ende mijner salighey, de Lof-offeren met Singen ende Spelen, met vrolijk geschal, volbracht hebbe. O Heere, laet het kleyne Mostaert-zaed des geloofs in mijn herte groot worden tot eenen

grooten Boom, dewelcke vele vruchten der godtsaligheyt drage. Laet den duyvel niet toe, dat hy dit kleyne zaetjen des Geloofs, dat in mijn herte gezaeyt is, wechneme, maer dat ik het vast houde, hem altydt moge wederstaen ende overwinnen, en dat hy nimmermeer eenige macht over my en kryge. Ende hoewel ik desen dagh niet en hebbe toegebracht, sonder uyt menschelycke zwaekheyt mijner verdorven natuure grootelijks tegens u met gedachten, woorden en wercken gesondicht te hebben, soo bidde ik u om Iesu Christi wille, wilt my alle myne ongerechtigheyt uyt genaden vergeven, ende myner sonden niet meer gedenken, want sy berouwen my van herten. Ik bidde u, O Iesu Christe! wilt uwe H. Engelen van my beveelen, in dese nacht, datse haer rontom my legeren, en my bewaren voor alle peryckel aen lichaem ende ziele, ende voor des satans listen ende bedrogh, dat hy my geen schade en doe, want hy gaet altyd om ons, seekende ons te verslinden, ende in het eeuwige verderf en verdoemenisse te brengen. Ik bidde u ook, bewaert my voor schadelijcke droomen, voor ongerust waken, ende voor alle sorgvuldigheid deser bedroefde werelt. O Heere! laet my ende alle menschen met gezont-

heit rusten, slapen, ontwaken, ende den dag van morgen beleven tot onser saligheyt, om u altydt te dancken voor uwe genadige beschuttinge, ende alle onuytspreekelycke weldaden, die gy aen ons betoont hebt. Ik bidde U voor alle onse lieve Overheden ende Leeraers, die gy over ons gestelt hebt, ende voor alle andere menschen, van wat staet ende conditie die zyn: Ook voor alle bedroefde, bedrukte, benaeuwde en aengevochtene herten, die uwen troost van nooden hebben, te Water en te Lande: Wiltse alle bewaren; de bedroefde vertroosten, de bedrukte verquicken, de benaeuwde verlossen, de aengevochtene en troosteloose versterken, ende een salige uytkomst verleen, na dat gy wetet, dat haer saligh sal zyn, door Iesum Christum, Amen.

Des Sondaghs Avondt-Gesangh.

Op de wyse van de 10 Geboden.

O Gy myn Ziel wilt u verblyden,
 Verblydt u altoos in den Heer,
 Verblydt u doch tot allen tyden,
 Dat gy verkregen hebt de eer.
 2. Te kennen dat hoogweerdig Weesen
 Die groote Godt en Majesteyt,

Die weerdigh is te zyn gepresen,
Van nu tot in der eeuwigheit.

3. Och! wilt gy doch met al u krachten,
En vastelyk met u gemoedt,
Voor alle dingen weerdig achten,
En houden hem voor 't hoogste goedt.

4. En wilt u ziel in hem verlusten,
Laet hy doch zijn u gantsche vreught,
Ach! laet u hert doch niet eer rusten,
Tot dat gy voor hem leven meught.

5. Dit is gestadigh, ô myn Heere,
Dit is gestadighlyck myn woort;
Och! mocht ik leven t' uwer eere,
En dienen u gelyck 't behoort.

6. Dit is den wensch van myn verlangen,
Dit is den gront van myn gebedt,
Hier aen soo blyft myn herte hangen:
Ik bid u Heere daer op let.

7. Wilt gy my doch soo eenmael setten,
Door u goetgunstig aengesicht,
Dat ik magh leven na u Wetten,
Waer toe, Heer, dat ik ben verplicht.

Des Maendags Morgen-Gebedt.

Hemelsche en barmhertige Godt ende Vader, ick dancke u uyt grond myns herten,
dat gy my in dese voorleden nacht

soo genadelijck bewaert hebt voor alle perijkelen, voor vyer, voor water, voor overval mijner vyanden, Geestelijck en Lichamelijck, voor eenen haestigen snellen doot, ende dat ik in mijne sonden niet en ben versmoort ende gestorven. O Heere! doe ik ontwaekte gedachte ik aen u Woord, ende sprack by my; Mijn sonde wil ik u bekent maken, ende mijne ongerechtigheyt en wil ik niet bedecken: Ik sal belydenisse van myn overtredingen doen voor den Heere, ende gy vergaeft my de ongerechtigheyt myner sonde, uyt louter genade. O Heere! hoe groote barmhertigheyt betoont gy aen my: Daerom waekt gy op myne Ziele, En prijst den Heere in uw leven”Psalm-singet uwen Godt soo lange gy leeft: Looft den Heere mijne Ziele, ende en vergetet geene van zijne weldaden, die hy u doet. O genadige Godt en Hemelsche Vader, laet my desen dag beginnen, toebrenge en eyndigen met neerstigheyt, ende getrouwigheyt in mijne beroepinge, daer in ik van u geroepen ben: Geeft my die genade, dat ik een getrouw en voorsichtigh Dienstknecht zy, in ’t soeken van mijne Geestelyke en Lichamelyke noodtdruft; dat ik mijne sorge op u werpe, eerst ende voor al soeke het Koninckrycke Godt ende

zijne gerechtigheid, op dat alle Lichamelijcke nootdruft my van u moge toegeworpen worden. O barmhertige Vader! gy draegt sorge voor uwe lieve kinderen, geeft dan haer die u vreesen, hare spyse ende het dagelijks broodt, met alle Lichamelycke nootdruft, ende en laetse niet beschaemt worden. O Heere wanneer ik voedsel en deksel hebbe, wil ik geerne daer mede vergenoegt zijn, want ik moet eenmael verhuysen, ende hebbe hier geen blyvende Stad: ik moet alles hier laten, niet wetende wiens het na mynen doodt zyn sal, ende wien het na hem nemen sal: ende wat soude my dan baten het goet van alle de Werelt; wanneer ik schade leedt aen myne Ziele? Als ik u, O myn Godt hebbe, soo hebbe ik alles genoegh, en soo en lust my ook niet op der aerden, want gy zyt myn deel in eeuwigheyt, verzadinge der vreugden is by u aengesichte, ende lieffelykheden zyn in uwe rechterhand eeuwiglyk. Valt my rykdom toe, O God, en wast het vermogen overvloedigh aen, en laet my myn herte daar op niet setten, want het is ydelheyt der ydelheden. O goedertierene Vader, bewaert my desen dag, ende alle de tydt myns levens voor hoovaerdye en gierigheyt, voor brasserye ende dronkenschap, voor twist ende ny-

digheyt, voor overspel, hoererye, onreynheyt, ontuchtigheyt, afgoderye, vyandschap, afgunstigheyt, toorne, gekyft, tweedracht, ketterye, moort ende diergelycke, daer my de duyvel soekt toe te brengen, en waer mede ik de eeuwige verdoemenisse verdiene, dat ik hem altydt moge overwinnen door 't geloove, van het quade moge afwycken, en 't goede doen, en my in 't ondersoecken van u Heyligh Woord moge oeffenen, want gy seght: Salig is de Dienstknecht, welcken zyn Heere, komende, sal vinden alsoo doende. Dit verleent my om Iesu Christi wille, dewelke is Godt boven al te prysen in der eeuwigheyt, Amen.

Des Maendaghs Morgen-Gesangh.

Op de stemme: *Van den 77. Psalm.*

Heer hoe sal mik 't u vergelden,
 En met lof genoegsaem melden?
 't Goede, dat my desen nacht,
 Door uw hand is toegebracht:
 Iesu Christe, Heer der Heeren,
 'k Sal u prysen, u vereeren;
 Want gy na uw' goedigheyt,
 Myn rotz en myn schuytplaets zyt.

2. Gy beschermt de Isralieten,
 Die laet gy u gunst genieten,
 's Morgens, 's avonds, en by nacht,
 Houd gy over haer de wacht,
 Gy weet haar voor ongelukken,
 Te bevryden, weg te rucken,
 Uyt des Satans loose strik,
 En des doodts benauwde schrik,
 3. Gy laet over haer niet komen,
 Dat des werelds kind'ren schromen,
 In het donker zyt gy haer,
 Licht, en als een beukelaer,
 Gy wilt uwe Eng'len geven,
 Tot haer dienaer in haer leven,
 Want haer doch de saligheyt,
 Is beloofd en toegeseyt.
 4. 'k Had my tot de rust begeben,
 En gy zyt my by gebleven,
 Gy hebt over my de wagt,
 Nauw gehouden in den nacht:
 Uwen arm is my een wapen,
 Op dat ik gerust sou slapen,
 Gy hebt tot my in die tydt,
 Uwen vleugel uytgebreyt.
 5. Gy waert aen myn rechter zyde,
 Als ik my te slapen lyde,
 Iesu's morgens vond ik dy,
 Onderscheydelyk by my,
 Gy droegt over my de sorgen,

In het duyster, en verborgen,
 Nu sie ik het morgenlicht,
 En met een u aengesicht.
 6. Och! wat sal 't een soet ontwaken
 Voor my zyn, als al de saken
 Sullen werden opgerecht,
 Als u woord ons heeft gesezt;
 Als ik werden sal versadigt,
 En ten vollen begenadigt,
 Door u heerlyk aengesigt,
 In wiens licht ik sie het ligt.
 7. Heere Iesu hoogh gepresen,
 'k Sal dan eeuwig by u wesen,
 Dienen u daar my nu zyt,
 In volkomen Heyligheyt.
 Ach! hoe voel ik het verlangen,
 Mynen Ziel geduurigh prangen,
 Na dat schoone koninckryk,
 Nergens is 'er zyns gelijk.
 8. 'k Moet een klynen tijd noch wachten,
 Weynig dagen, weynig nachten,
 Evenwel 't valt my seer lang.
 't Valt my bitter, 't valt my bangh;
 Nochtans wil ik u na waerde
 Eeren, t'wyl ik ben op aerde,
 't Werl, dat gy noch hebt voor my,
 Wil ik doen met herten bly.
 9. Een ding wil ik maer begeeren,
 Wilt myn Bede niet afweren,

Merckt op 't geen ik tot u segh,
 En met smeeken voor u legh:
 Laet geen ongerechtigheden,
 My verlocken, noch vertreden,
 Doet my mijden alle quaet,
 Volgen uwen wysen raet.

10. Gy die zyt goedertieren,
 Wilt my in uw' wegen stieren,
 Gy zyt toch mijn heerlijk lot,
 Al mijn hejl is by u Godt:
 Wilt my doch ten besten raden,
 Leyden op u soete paden,
 Gy zyt by my voor en na,
 Waer ik sit, of waer ik sta.

11. Houdt my af van mijne sonden
 Soo werd ik oprecht bevonden,
 Maekt my ned'righ en sacht,
 Na u voorbeeldt door u kracht,
 Geeft dat ik in 't licht kan wand'len,
 In oprechtheyt alles hand'len,
 'k Sal dan zyn in u verheugt,
 Springen op van enckel vreugt.

12. Als gy my sult kracht toe senden,
 Sal geen sonde my seer schenden,
 'k Wensch te treffen hare kop,
 Datse nooyt meer stonden op
 'k Vind mijn Ziel ook seer genegen
 Tot u Wet, en tot uw' wegen,
 Dit is by my vast geset,

Nauw te letten op uw' Wet.
 13. 'k Wil u geven al myn krachten,
 Al myn woorden en gedachten,
 Tot uw' eer, 'k wil op u staen,
 Kleven u geduurigh aen,
 Geeft dit my en al uw' kind'ren,
 Van de meerd're tot de mind'ren,
 Die u vlytigh roepen aen,
 Om in uwe Wet te gaen.

Des Maendaghs Avondt-Gebedt.

Lof, Eere ende dank zy H, Godt Vader, Sone, ende H. Geest, dat gy my desen dagh soo goedertierentlyk met uwe genade overschuddet en bewaert hebt, ende my verleent ende gegeven alles wat my dienlyck, nut en saligh is, aen Lichaem ende ziele: Dat gy my behoed hebt door uwe genade, sonder welcke ik niet en vermagh, dat ik niet en ben gevonden geworden onder het getal der geener, dewelke vervult zyn met alle ongerechtigheyt, hoererye, boosheyt, gierigheyt, quaedheyt: Vol van nydigheyt, moord, twist, bedrogh, quaetaerdigheyt: Oorblasers, achterklappers, harers Gods, smaders, hovaerdige, laetdunkende, doenders van quade

dingen, den Ouderen ongehoorsaem, onverstandige verbondt-brekers, sonder natuurlycke liefde, onversoenlyke, onbarmhertige, dewelke, daer zy het recht Gods weten (namentlyk) dat de gene die sulcke dingen doen (des doods weerdigh zyn) niet allene deselve en doen, maer ook mede een welgevallen hebben in de gene diese doen: ende verder voor alle andere sonden ende schanden, met welcke de duyvel, door nydigheyt ende grimmigheyt ontsteecken zynde, my soekt te verslinden ende te werpen in de uiterste duysternisse, alwaer eeuwige weeninge en kneusinge der tanden sijn sal. O Heere! ik bekenne evenwel, dat ik desen dagh niet hebbe overgebracht, sonder tegen u gezondigt te hebben. Gy zyt die Heere, en rechtveerdige Godt, die het herte doorgrondet, ende proevet de nieren, ende verstaet al het gedichtsel der gedachten van alle Menschen: Daerom belyde ik voor uwe Goddelyke Majesteyt, datik tegens u, u alleen gezondigt, ende gedaen hebbe dat quaed is in uwe oogen, ende dat quaed berauwt my van herten. O Iesu! Gy Sone Davids, ontfermt u myner, neemt myne krankheden op u, en draegt myne smerten en siekten: Want gy zyt het rechte Lam Godts, dat alle myne sonden wegh

neemt. Wanneer ik mijn leven betere, van sonden afstae, ende gelove, so sal ik behouden worden. O Christi, biddet voor my, dat mijn geloove niet op en houde, vermeerderd my mijn geloove, komt myne ongelovigheid te hulpe, delgt mijne overtredinge uyt na de grootheyd uwer barmhertigheden, ende scheidt my een reyn herte, en vernieuwt in 't binnenste van my eenen vasten Geest, dat ik een Heylich, Godsaligh, matiglij kende rechtveerdigh leven magh voeren, ende in alle uwen Geboden ende rechten onberispelijk wandelen. O genadige Godt! blijft met my in dese gevaerlijcke nacht, beveelt uwe Engelen, datse my bewaren, ende haer rondsom my legeren, op dat geen quaet my en wedervare, ende geen plage mijne Tente nadere. Laet my gerustelijk slapen, vrolijk ontwaeken, ende gesont weder opstaen, om u van nieuws daer voor met herte ende mont te loven, om in uwe Wet ende Waerheyte te wandelen, ende stantvastigh, onbeweeglijck, ende altijdt overvloedigh in 't werk des Heeren te zyn. Ik bidde u, O Iesu! Ontfermt u over alle, die een hertelyk verlangen hebben na uw' saligmakende Woordt, laet het selvige door uwe Dienaars verkondigen, ende neemt het niet van haer, Het

Volk, dat noch in duisternisse wandelt laat het klare licht uwes H. Euangely sien: Die gene die noch wonen in het Landt van de schaduwe des doods, over deselve laet een helder licht schijnen, datse mogen van haer blindtheyt verlost ende bekeert worden: Verlichtse ende heyligtse in uwe waerheit, op dat het getal van uwe Kinderen vervult worde, ende die gene, die de Vader u gegeven heeft, van den boosen bewaert worden. Geeft my de genade, dat ik alle tijdt met blijdschap moge verlangen na mijne volkomene verlossinge ten jongsten dage, in welchen ik met alle geloovigen in de eeuwige Tabernakelen ontfangen ende in de wolken opgenomen sal worden, den Heere te gemoete in de Lucht, om alsoo eeuwich te zyn waer hy is, Amen.

Des Maendags Avondt-Gesang.

Op de wyse: *van den 116 Psalm.*

O Groote God, die alles wat 'er leeft,
 Door uwe macht en sterke handt behoedet,
 En ook seer mild met ranck en spyze voedet,
 Ia alle goet na Ziel en lichaem geeft.

2. Wy dancken u voor uwe goedigheyt,
Vermits gy ons (onwaerdige) gestadig,
Door uwe gunst en zegen seer genadigh,
Als Schaepjes in een vette weyde leyt.

3. Want gy, O Heer! hebt ons nu desen dagh,
Voor ongeluck bewaert, en oock gegeven,
Dat wy te saem in goede vrede leven,
Soo dat (door u) geen vyand ons vermag.

4. Dat wy, in plaets van ware danckbaerheyt,
U goede gunst met sonden steeds beloonen,
Waer door wy ons aen u ondanckbaer toonen,
En seer vertoornen uwe Majesteyt.

5. Maer weet O Heer! met ons niet in 't gerigt,
Wilt met u Geest doch nimmer van ons scheidyden,
Laet die by daeg' ons in u paden leyden,
En oock des nachts ons zyn een Heyligh licht.

6. Wy bidden u, bewaert ons desen nacht,
Voor alle quaet, voor ongeluk en schade,
En overdeekt ons steeds met u genade,
Houd over ons doch altyd goede wacht.

7. Op dat wy dus, als ons de slaep verlaet,

Met alle vlyt weer ons verfriste leden,
 Tot lof en eer van uwen naem besteden,
 Die ons soo mild met alle goed versaet.

8. Insonderheyt waek over onse Ziel,
 Op dat zy niet, door list van haer vyanden,
 Gebracht wert in des Satans felle banden,
 Of in der sonden grondeloose wiel.

9. Weest gy, ô Heer! de laetste in onsen sin,
 Op dat wy nu in goede vrede rusten,
 En onse Ziel in uwe gunst verlusten,
 En komt daer morgen vroeg al weder in.

10. Soo sullen wy in alle ware deugt,
 U Heyligh woord, en uwen Name vreesen,
 Laet dit ô Heer! ons hoogste vreugde wesen,
 Dat onse Ziel haer in u heyl verheugt.

11. Ziet ons, ô Godt, in Christo Iesu aen,
 En wilt ons doch voor ydelheyt bewaren,
 Op dat wy hier soo eenen schat vergaren,
 Die met ons mag tot u ten Hemel gaan.

Des Dingsdags Morgen-Gebedt.

O Genadige, Barmhertige, lieve Hemelsche vader, u zy lof, prys, eere ende dank
 gesecht, dat gy my dese verledene nacht soo genadelyck bewaert, beschut ende

beschermt hebt, voor alle ongeval ende gevaerlykheit, die my aen Lichaam ende Ziele hadde kunnen overkomen, ende dat gy als den rechten bewaerder Israëls niet gesluimert noch geslapen, maer voor my soo getrouwelyk gewaekt hebt. Ik bidde u, wilt alle myne overtredingen versoenen, die ik tegen u Heylige majesteit gedaen hebbe, door de verlossinge die in Christo Iesu is. O Heere! leyt my desen dagh in uwe waerheit, ende leert my Godtsaligheit, dat ik met Petro het net van myne beroepinge in uwen Name mach uytwerpen, ende daar in getrouwelyk magh arbeyden, tot onderhoudinge van my ende mijn huysgesin. Zegen desen mynen arbeyt: Versterkt myne handen, voeten, sinnen, ende alle ledematen; Want uwen zegen maakt rijk, ende soo gy mijn doen niet en gebenedydt, soo is 't vergeefs dat ik vroeg opsta, laet op-blyve, ende ete het brood der smerten: Want gy geeft het uwen beminden als in den slaep: Gy zegent uwe Kinderen met alle Lichamelyke noodtdruft, ende die u vreesen, geeft gy hare spyse. O Heere! laet my dese uwe onverdiende gaven en zegeningen niet misbruyken, ende myn vleesch daer mede niet besorgen tot begeerlijckheden, maer laet van daer

voor u danken ende looven, ende altydt gedencken, dat gy my dat goede gedaen hebt. Laat my van mynen overschot den Armen Kranken, Weduwen ende Weesen wat mede deelen, ende leert my alle tijd gedencken, dat ik niet een Heere en Eygenaar, maer alleen een Dispensierder ende Rent-meester van uwe gaven ben. Verleent my ook de genade, dat ik myn herte niet en hange aen den Mammon, ende hem diene, maer dat ik myne Ziele opheffe tot den Heere ende dat ik altyd gedenke, dat myne dagen daer henen gaen door uwe verbolgentheyt, ende dat mijn leven hier eenmaal een eynde sal nemen, ende dat my myn goed, schatten ende rijkdommen, in de laetste uure van mijn leven, niet en sullen kunnen verlossen, maar dat ik deselvige andere sal moeten na-laten. Genadige Vader, verleent my alle tijd een gerust herte ende leven, dat ik moge stryden den goeden strijd, als een oprechten Christelijken Ridder, houdende 't geloove, ende een goede consciëntie. Zegent ook de verkondige uwes Goddelijke Wordts: Laat het niet ledigh weder tot u keeren, ende laet het doen 't gene u behaegt, ende voorspoedig zijn in het gene waer toe gy het sendet. Sterkt mede alle Overheden uwes Volks: Ende

troostet alle de gene die troost van nooden hebben, te water ende te lande: Gy zyt getrouw, laet niemant versocht worden boven het gene hy vermagh, maer geeft de uytkomst, op dat zy haer kruys met gedult mogen verdragen, Amen.

Des Dinghsdags Morgen-Gesangh.

Op de Wyse: *Van den 6. Psalm.*

Ach! Godt wilt my eens geven,
 Dat ik voor u magh leven,
 En doen wat gy gebiet:
 Geeft my dat ik u vresen,
 En steeds gehoorsaem wesen,
 Dan wensch ik anders niet.
 2. Dat was myn hoogste vreugde,
 En dat myn meest verheugde,
 Myn alderbeste goed:
 Want niet is op der aerden,
 By my sgroot van waerden,
 Dan een vernieuwt gemoet.
 3. O! seer lankmoedigh Heere,
 Wilt u doch tot my keere,
 Al heb ick 't niet verdient:
 Weest my hier in genadigh,
 En toont noch soo gestadigh,
 Dat gy zyt mynen vriend.

4. 't Is immers rechte reden,
 Dat ik al myne leden,
 Sou schicken tot u eer;
 Al ben ik schoon niet weerdigh,
 Laet ik soo onrechtveerdig,
 Aen u niet wesen Heer.

5. Dat ik al u weldaden,
 Sou komen te versmaden,
 Met myn ondankbaerheit:
 Wilt my hier voor bewaren,
 En laet my steeds verklaren,
 U groote goedigheit.

6. O groot en machtig Koningh:
 Ik buyg my voor u wooningh,
 En wagt met groote smert;
 Tot dat eens dese beede,
 Door u barmhertighede,
 Van myn verkregen wert.

Des Dinghsdaghs Avondt-Gebedt.

Gelooft zy Godt, door Iesum Christum, die my desen dag soo genadelyk bewaert heeft, ende verlost van myne sterke vyanden, en van myne haters, dewelke machtiger zyn dan ik, ende my lichtelyck in eenigh verderf hadden kunnen brengen, indien gy Heere my niet tot een steunsel

waert geweest. Vergeeft my alle myne schulden, daer ik u meede vertoornt hebbe. Gedenkt niet de sonde mijner jonkheyt noch mijner overtredingen: Gedenkt daeren-tegen myner nauwe goedertierentheydt, om uwer goedheijt wille. Heere gy zyt mijn toevlugt, myn rotsteen, myn heyl, myn hoogh vertrek. Gy verstrooyt alle myne vyanden als kaf, dat de wind henen drijft: Gy overtreedse onder uwe voeten: Gy verplettertse met een Yseren Schepter, gy slaetse in stucken als een Potte-backers vat, datse niet een hayr uyt mijnen hoofde kunnen krenken. Daerom sal uwen lof altoos in mijnen monde zyn, ende ik sal uw loven van gantscher herten, in den raed en de vergaderingen der oprechten, dat gy alles soo vaderlijk, door uwe voorsichtigheyt, onderhout en regeert: Looft den Heere gy Hemelen: Looft hem alle zyne Engelen: Looft hem alle zijne Heyrscharen: Want hy heeft te niet egedaan den genen die 't geweld des doods hadde, dat is, den duyvel, ende heeft verlost alle de gene die met vreese des doods door alhaar leven de dienstbaerheyt onderworpen waren. Gy getrouwe bewaerder Israëls, laet uwe oogen in desne nacht niet over my sluymeren noch slapen, maer behoed my veel meer,

beyde na Lichaem ende na Ziele, voor alle quaedt: Want gy hebt my gemaekt: Gy zijt myn Godt, ende ik ben een van 't volck uwer weyde, en van de schapen uwer hand. Bewaert my ende alle geloovigen, dat niemant verloren en ga, maer datse het eeuwige leven mogen hebben: Laet my gerustelyk slapen: Behoedt my voor schandelijke ende verschrickende droomen, voor allerley quellinge ende sorgvuldigheyt deses levens. Ende wanneer ik des nachts ontwaecke, laet my op myne legerstede gedenken aen u, ende op u peynsen in de nacht waecken. Maeckt in my een gedachtenisse uwer wonderen, ende der verlossinge, die gy uwen volcke gedaen hebt, het welcke gy hebt lief gehad, ende van hare sonden gewasschen in den bloede uwes beminden Soons. Trekt my uyt de macht der duysternisse, ende settet my over in het Koninckrycke uwes geliefdn Soons, op dat ik in hem de verlossinge hebbe door zyn bloedt, namelijk, de vergevinge der sonden. Neemt mijn krankheden op u, ende draegt myne smerten. Verlost my van alle quaedt. Sendet in mijn herte van den hoogen Hemel dien Trooster, den Geest der waarheydt, dat die my in alle waarheydt leyde. Laet my gedencken, dat ik Gods Tempel ben, en laet den Hey-

ligen Geest in my woonen. Laet my dat goede pand, dat my vertrouwt is, door den H. Geest bewaren; ende laet den selvigen Geest in eeuwigheyt by my blijven, op dat hem myn herte moge verblyden met sulcke blydschap, die niemandt van my en sal wech nemen. Ik bidde u, ô Heere Iesu! Voor alle menschen, die noch in de Geestelyke duysternisse haerer herten wandelen; die dood zyn door de sonden ende misdaden wilt die alle levendigh maken, die eertyds gewandelt hebben, ende noch tegenwoordig wandelen na de Eeuwe deser wereld, na den Oversten der macht des Luchts, des geests die in de Kinderen der onghheorsaemheyt werckt, ende deser werelt gelyckformigh zyn, ende deselvige lief hebben, wilt die levendigh maken uyt louter genaden: Wilt die mede opwecken ende setten in den Hemel: Wilt haer betoonen den uytnemenden ryckdom uwer genaden, door uwe goedertierenthedt over haer. Laet haer in uwen Name prediken bekeeringe ende vergevinge der sonden, op datse, door de verkondinge uwes Goddelycke Woords, tot den rechten Schaep-stal, daer gy de rechte Herder van zyt, mogen gebracht worden: op dat wanneer den dagh van onser aller verlossinge komt, van t'samen mogen hooren

de lieffelijke stemme: Komt gy gezegende mijns Vaders, be-erft dat Koninckryk 't welk u bereyt is van de grondlegginge der wereldt, Amen.

Des Dinghsdaghs Avondt-Gesangh.

Stemme: 's Morgens in 't krieken, &c.

Jesus. Op, op, doet open mijn Duyve, mijn Schoone,
Ik stae hier buyten aen de Deur en wacht,
Myn vader woud met my t'uwent wel woonen
Maer in te varen selfs in dese nacht,
En soo ons niet al straks wiert opgedaen,
Soo soud' ick elders moeten henen gaen,
Daerom Vriendinne staet ten eersten op,
Gy weet dat ick niet gaerne dikwils klop.

2. *Ziele.* 't Is middernacht en ick lag nu te bedde,
Ik ben ontkleet, myn oogen zijn vol vaek,
't Sal wel hoog dag zijn, dat durf ick wel wedde,
Eer ick uyt dese sachte veeren raek,
En als ick dan gekleed ben en gereet,
Soos al ick u ten eersten doen de weet,

Lust het u dan tot my te komen in,
Ik sal u beyd' ontfangen als Vriendin.

3. *Jesus*. Ziele gy moet ons geen wetten voorschryven,
Maer nu en weet gy niet het geen gy doet:
'k Sou u die vaek wel haest kunnen verdrijven,
En loopen deur en grendels onder voet:
Maer neen mijn voeten agt ik seer te waert,
Dewijl gy d'uwen soo sorghvuldig spaert,
En die niet wilt besoed'len met wat stof,
Dat ik doch dadelijk sou wasschen of.

4. *Ziele*. *Jesus* hoe moogt gy een Mensch doch soo quellen,
Ik ben schier naekt en hier en is geen licht,
'k Sal my niet kreunen aen kloppen of bellen,
Ik denck uw' saek is van geen groot gewicht:
Jesus. Ia Ziele grooter als gy denken kunt,
Het licht en leven wort aan u gegunt,
Oock heb ick een mantel, rock en kleet,
Die soud gy hebben soo gy open deet.

5. *Ziele*. Ia, ja ick geef niet veel om u schoon praten,
Of 't nu of morgen is komt niet soo nauw.
Jesus. Volmaeckte, wilt gy my nu niet in laten,

Wel aen ik gae dan liefste, vaert dan wel,
 Dewijl gy voor den Hemel kiest de Hel,
 En my Vriend geeft smadelyk de schop.
 Ik seg u ook mijn gunst en vriendschap op.

6. *Ziele*. Ay my! Daer gaet hy wegh. Iesus keert weder,
 Keert weder, O! mijn lieve Bruydegom,
 Die my daer even noch aen sprack soo teder.
 Hier binnen zijt gy altydt wellekom,
 Helaes! waer is mijn aengenaeme gast,
 Foey my dat ik niet meer heb opgepast!
 Waer is hy nu? waer is mijn Liefste heen?
 Och! waer is straks geweest soo fluks ter been.

7. Het slot en klopper die druypen van Mirrhe,
 Och! of ik wist waer hy was heen gegaen,
 Hier helpt geen schreijen, geen piepen, geen kirre,
 Ik sta op kolen, ik moet mee ter baen,
 Ik sal mijn siele nimmer geven rust,
 Tot dat ik hem vind' en weer heb gekust.
 Weet gy het niet gy Wachters van de stad,
 Wat Iesus!!! heeft gekosen voor een padt?

8. *Iesus*. Hier ben ik selver mijn schoone Vrindinne,
 Geeft hier u hand, wy sullen t'samen gaen.
Ziele. Kond gy noch Iesus!!! Een Ziele minne,

Die u soo liet in wind en regen staen?
Ik houd' u vast, ick heb u nu gewis,
Ik sal u kleven aen gelyk een klis,
Ik kan niet sonder u een stap-weeghs gaen,
Ey laet my nooyt op eygen benen staen.

Des Woensdaghs Morgen-Gebedt.

O Barmhertige, genadige, Hemelsche Vader, gepresen zy uwe groote genade, onuysprekelijcke goedertierentheyten en Vaderlijke liefde, die gy aan my arme sondaer betoont, ende dat gy dese voorledene nacht my bewaert hebt, daer ik sat in uwe schuytplaetse, ende vernachtete in de schaduwe uwer Almachtigheyten. Myn Godt op welke ick vertrouwe, myn vrucht, mijn toevlucht, u zy lof, prys, eere ende heerlykheyten, in alle eeuwigheyten, dat gy my gereddet hebt van den strik des vogelvangers, van een seer verderffelycke pestilentie: dat gy my met uwe vleccken bedeckt hebt, dat ik niet en hebbe gevreesst voor den schrik des nachts, voor den pyl, die des daeghs vliegt: Dat gy oock genadelyck my bewaert hebt voor de pestilentie die in de donckerheyten wandelt, ende voor 't verderf

dat op den middagh verwoestet. Ik bidde u om Iesu Christi wille, O Heere! gy groot en verschrikkelyke Godt, die het verbond ende weldadigheyt houdet, dien die u liefhebben, ende uwe geboden houden; nadien ik gesondigt, onrecht gedaen, godtlooflyk gehandelt, gerebelleert hebben niet af te wijcken van uwe geboden ende van uwe rechten, ende niet gehoort en hebbe na uwe dienstknechten de Propheten, wilt my alle dese ende andere, soo bekende als onbekende sonden ende feylen quyt schelden, die u beter als myn selven bekend zyn. Gy getrouwe Herder, laet my desen dagh niet ontbreken: Doet my nederliggen in grasige weyden, voert my sachtkens aen seer stille wateren: Verquikt myn Ziele, leyt my in 't spoor der gerechticheyt, om uwes Naems wille: Laet my geen quaet vresen, al gingh ik oock in een dal der schaduwe des doodts: Zyt gy, O Heere! by my, uwen stock ende uwen staf laet my vertroosten, dat ick alle geestelyke ende lichamelycke nootdruft tot myner saligheyt verkrijge. Bevochtigt de aerde, ende maekt datse voortbrengende ende uytspuyte, ende zaed geve den zaeyer, ende brood den eier: Besoekt het land, ende begeerigh gemaekt hebbende, verrijkt het grootelyks, bereyt het sel-

vige, ende maekt het wassende Koorn gereet: Maekt de ongeploegde aerde dronken, datse drage en voortbrenge d'eene hondert, den andere sestigh, ende de andere dertigvoudige vrucht. Laet het gezaeide Koorn wel opgaen ende wassen: bewaert het voor alle onweder, voor vorst, hagel, blixem, donder ende al te groote droogte: ende wanneer het tot zyne volle rypigheit gekomen is, soo verleent goet ende bequaem weder, dat de gewassene vruchten wel mogen vergadert worden. Ende wanneer ick daer van sal gegeten hebben ende verzadigt zijn, soo geeft my, O Heere mijn God! de genade, dat ik u love over dat goede land, dat gy my gegeven hebt, ende dat ik des Heeren mijns Godts niet en vergete. Laet ons in vrede ende enigheyt, als uwe gehoorsame kinderen, met malkanderen leven, ende als broeders t'samen wonen. Bewaert mijn wegen, dat ik niet struykele, noch ter rechter noch ter slinker zijde. Ik bidde u ook voor alle die gene, dewelk gevangen zyn, ende qualijk gehandelt worden; voor alle dewelke om u Heylig Woord te Lande ende te Water vervolgt ende beoorlogt worden: wilt de gevangene vryheit maeken om los te komen, ende dan gebondenen geeft openinge der gevanckenisse, de

vervolghde verlost van hare zwaarigheid, ende neemt den bloedigen Oorlogh van ons wegh, ende geeft ons daer van een geluckige uytkomst, door Iesum Christum, Amen.

Des Woensdaghs Morgen-Gesangh.

Op de wijze: van de 10. Geboden.

Seer heyligh, heerlijk, wys, alwaerdigh,
En algenoegsaem, groot en goet,
Almachtigh, trouw en oock rechtvaerdigh,
Waerchtig leven, minlyk soet.

2. Van, ende voor u selfs, en allen,
Die u recht kennen, zyt gy Heer,
In al wat in het hert kan vallen,
Zijt gy en noch oneyndigh meer.

3. Soo zyn ook alle uw' besluuten,
Uw' daden en u gansch beleyt,
De Aerd' en Hemel hoort men uyten:
Al 's Heeren doen is Heerlykheyt.

4. Als was 't dan dat gy myn woud dooden,
Voor eeuwich: Gy blijft goet;
De wil omhelst maer 't vleesch seer noode,
Al wat u wysheyt met my doet.

5. Komt dan O Heer! gy zijt de Hooge!
Doet alles met my dat u lust
't Zy met of tegen myn vermooge,

U vry beleyt dat is mijn rust.

6. Hebt gy meer eer in anders leven,
Siet Heer hier ben ik, dood myn vry;
Laet uwe eer maer zijn verheven;
Want dat is goed of schoon ik ly.

7. Doch dit weet ik O Heer verkoren!
Dat eens van wil met u te zyn,
Geen teecken is van een verloren,
Maer van een die sal saligh zijn.

8. Al wat op Aerd' myn dan kan beuren,
Van uwe handt 't is my al goed!
'k Wil over u beleyt niet treuren,
Heer al u bitter is myn soet.

9. Wilt gy myn laten onder sonden,
U wil bemin ik 't is myn wel:
Wilt gy mijn slaen ja diepe wonden,
Of leyden stedes door de Hel.

10. Wilt gy door duister mijn doen treden
Of brengen in een dorr'woestyn;
Ik ben met uwe wil te vreden,
U doen sal mijn genoeg zijn.

11. Hoewel ick sond' en boose daden;
Als vleesches werk geduurigh haet;
Ook lijden, dorheyt en veel quaden,
Mijn om haer selfs niet aen en staet.

12. Maer wensch van al te zyn ontslagen,
Soo verr' het quaed en sondigh is;
Ik ben ook willigh om te dragen,
Als het myn 's Heeren wil soo is.

13. De tijdt, de maet, en ook de wyse,
 Laet ik vrywilligh aen u Heer,
 Gy blijft, gy komt, ik wil u prysen,
 In al u wegen even seer.

14. Al wat u hand my toe komt senden,
 Dat, en niet anders ik en wil,
 Gy zijt 't begin en ook mijn ende,
 Ik wacht op u en sitte stil.

15. 'k Wil u in alles Heylig roemen,
 U lieven, loven, prysen vry,
 U goed in all' u daden roemen,
 In alle staten t'aller ty.

16. Dit is mijn wensch door Gods genade,
 In mijn gerocht door 's Geestes kracht,
 Ik hangh van Iesus af gestade,
 Van en door wien ik alles bracht.

17. Ook dat, om dit te blijven wenschen;
 In wensch en wil steeds voort te spoen,
 Tot dat ik kom daer zael'ge menschen,
 Haer wensch verwisselen met doen.

Des Woensdags Avondt-Gebedt.

O Groote Godt! uwe genade ende oneyndelijke barmhertigheyt zy van my gepresen
 in alle eeuwigheyt, die gy my desen gantschen dagh soo overvloediglijk

bewesen hebt, ende tot op dese tegenwoordige uure my bewaert voor ongesontheit, siekte ende gevaer, die my hadden kunnen overkomen. O Heere! ik arme sondaer ben soo verdorven, dat ik van mijn selven niet bequaem en ben yets goeds te denken, veel weyniger te doen; Ik ben gruwelijk ende stinckende, ende drinckt het onrecht in als water, ende sondige dikwils tegen u: ende hebbe u desen dagh met quade gedachten, woorden ende werken seer vertoornt. Dese mijne sonden bekenne ik voor u met leetwesen mijns herten. Wilt my van alle mijne sonden reynigen met het bloed Iesu Christi uwes Soons: Maekt mijne overtredingen, die als scharlaken zijn, soo wit als sneeuw, ende mijne misdaden, die soo rood zijn als karmozijn, maekt als witte wolle: Vergeeft my mijner ongerechtigheyt, ende en gedenckt mijner sonden niet meer: want gy en hebt geenen lust in den dood des godtloosen, maer dat de godtloose sich bekeere van zijnen weg, ende leve. Wasschet my, reynigt my, doet de boosheyt mijner handelingen van voor uwe oogen wech: geeft dat ik aflate van quaed te doen, ende dat ik leere goed doen. O Heere! ontfermt u over my, gelijk hem een vader over zijne kinderen ontfermt. Neemt my in genaden aen

met den verloren Soon, dempt mijne ongerechtigheden, ende werpt alle mijne sonden in de diepten der zee. Doet uwe H. Engelen over my bevel, dat die my dese nacht bewaren voor alle het quaedt, het welke my aen lichaem ende ziele konde overkomen, dat ik in gezondtheyt magh rusten ende slapen, ende wanneer ik montwake, dat ik dan gedenkte aen uwe groote genade, ende aen u Heyligh woord, daer van by my selven spreke, ende dat ik morgen bequaem zijn magh, om my met mijn herte ende mond tot u te schicken, tot uwen dienst my te begeven, ende een getrouwen arbeyder in uwen Wijngaert magh zijn, ende in mijne beroepinge my neerstelijk oeffenen, tot den eynde mijns levens toe, op dat, wanneer den avond van mijne dagen mag gekomen zijn, ik moge uyt genaden ontfangen den penning des eeuwigen levens. Verlosset alle die gene, die u aenroepen, in den dag harer benauwtheyt, zijt na by allen die u aenroepen, allen die u aenroepen in der waerheyt. Zegent ook alle die Godtsalige aenslagen van de Christelijke Overheyt uwes volks, insonderheyt van de gene, die gy, ô Heere! over ons gestelt hebt, datse mogen Voedsterheeren zijn van uwe Kuddel U saligmakende woord hoe langer

hoe meer zoeken voort te planten: Alle afgoderye, ketteryen ende valsche leere weeren: datse mogen de vrome beschermen, de quaetdoenders straffen, ende recht ende gerechticheyt hier op der aerden plegen. Komt ook te hulpe alle bedroefde herten, troostet die, na dat gy wetet dat hare noodt is eysschende, door Iesum Christum, welle zy lof, eere ende heerlijkheyt in alle eeuwigheyt, Amen.

Des Woensdags Avondt-Gesangh.

Stemmel 's Morgens in 't krieken, &c.

Ziele. Iesus mijn Middelaer, Heyland en Koningh,
En doet my doch open nu dese uur.

Iesus. Wie of soo stoutelijk klopt aen mijn woningh?

Ziele. Het is een seer verlegen Creatuur,
Die met zijn selven weet geen langer raet,
Dewijl zijn Heyl in uwe komst bestaet:

En komt dan Iesus komt dan met'er spoet,
Want gy zijt waerlijk mijn hoogste goed.

2. *Iesus.* Ik heb soo menigmael moeten staen kloppen,
Maer nooyt en was tot uwent yemandt t'huys,

Voor mijn stem scheen gy u ooren te stoppen,
 En komt gy nu tot my geperst met kruys?
 Moet ik nu straks ontfangen in mijn schoot
 Een die soo menigmael mijn buyten sloot?
 Neen, neen, O Ziele! Gy stelde my te leur,
 Wacht nu ook wat daer buyten voor de deur.

3. *Ziele*. 'k Bid u, doet open, O Iesu! mijn schoone,
 Mijn vrind, mijn man, en lieve Bruydegom.
Iesus. Trouwloose konnen hier binnen niet wonen,
 Het geen gehoorsaem is, is wellekom:
 Daerom soo segh ik, tot u, Ziele gaet,
 En soekt by uwe oude boelen raet:
 Want aen mijn deur en vint gy geen gehoor,
 Ik ben hier binnen, wacht gy daer wat voor.

4. *Ziele*. Magh ik u bidden, doet dese reys open,
 Gy zijt niet beter immers als u woord,
 Waer henen soud' ik elendige lopen?
 Ik sal dan wachten hier voor aen de poort,
 Tot dat gy eens door mijn gestage klacht,
 Sult wesen wat vermuruwt en versacht:
 Ik weet, dat gy een Ziel die altijd klopt,
 Noch nimmer hebt van uwe deur geschopt.

5. *Jesus*. Hier van, O Ziele! sal niet met al werden.
Maer soo gy noch tot wachten zijt gesint,
'k Sal sien wien van ons tweek 't langer kan herden:
Gy sloegt mijn kloppen ook eens in de wint
Daerom soo segh ik noch eens Ziele gaet,
Want al u kloppen doet als noch geen baet,
Gaet heen en valt my doch niet langer moe,
Gy sloot voor my ook eens u deure toe.

6. *Ziele*. 'k Sal dan stantvastelijk wagtende blyven,
Ik sal niet wyken ook een vinger breed:
Niemant en sal my van dese plaets dryven,
Daer ik tot doot en leven ben gereed,
En schoon my nimmermeer wort opgedaen,
Soos al ik blyven aen den dorpel staen,
Ia soo men my de deur niet open stelt,
Ik moet 'er in met bidden of geweld.

7. *Jesus*. Ik geef, ik geef 't u, O Ziel! gewonnen,
Ik kan niet langer u versoek afslaen,
Komt in ik sal nu u beede vergonnen,
't Is lang genoegh mijn weygen uytgestaen;
Ik sal u voeren by mijn frisse wijn,
Daer sullen wy te samen vrolijk zijn,
Ik sal u brengen in mijn beste Zael,

Daer sult gy met my houden Avondmael.
 8. *Ziele*. Mijn ziel kan sonder bezwyken niet dragen,
 De soetigheyt der woorden die gy spreekt,
 Soo niet u handen my stutten en schragen,
 En gy met Appelen my sterkt en queekt.
 Voorwaer ik had het nimmermeer gedacht,
 Dat Iesus was soo vriendelyk en sacht;
 Hierom verlegen Ziele klopt maer aen;
 Gewis u wort eer-langh ook op gedaen.

Des Donderdaghs Morgen-Gebedt.

Geloofst zy Godt, die mijn gebeden verhoort heeft, na zijn groote barmhertigheden, en my met gesontheyt het licht van desen dagh weder heeft laten aenschouwen en beleven. Ik bidde u, Heere, gedenkt niet de sonden myner jonkheyt, noch myne overtredingen, gedenckt daer-en-tegen uwer barmhertigheden, ende uwer goedertierentheden. Slaet uwe Goddelycke oogen over my: Siet, gelijk de oogen der knechten sien op de handt harer Heeren, gelijk de oogen der Dienstmaegden sien op de handt harer Vrouwen, alsoo sien myne oogen op u, O Heere mijn Godt, tot dat gy, O Heere mijn Godt, my genadigh zyt. De nacht is nu voorby

gegaen, ende de dagh is na-by gekomen: Laet my arme sondaer afleggen de werken der duysternisse, ende aendoen de wapenen des lichts: Laet my desen tegenwoordigen dag in eerbaerheit wandelen, niet in brasseryen ende dronkenschappen, niet in slaepkameren ende ontuchtigheden, niet in twist ende nydigheit, maer laet my aendoen den Heere Iesum Christum, ende mijn vleesch niet besorgen tot begeerlijkheden: laet my afleggen den ouden mensche, die verdorven wort door de begeerlijkheden der verleydinge, en my de vernieuwt worden in den geest mijns gemoeds, ende den nieuwen mensche aendoen, die na Godt geschapen is, in rechtveerdigheit en heyligheit. Zegent my in die beroepinge, daer in gy my gestelt hebt, dat ik het talent, 't welk gy my gegeven hebt, niet in de aerde en begrave, maer gewin daer mede doe. Laet my oprecht wandelen, gerechtigheit werken, ende met mijn herte de waerheit spreken: Laet my niet mijne tonge niet achterklappen, mijn mede-gesellen geen onacht doen, ende geen smaet-redenen opnemen tegen mijnen evennaesten, maer hem doen als my selven, ende gelijk ik wilde dat my de andere menschen souden doen: Want die dese dingen doet, en sal niet wankelen in eeuwigheit, ende nim-

mermeer eenigh gebrek hebben. Heere, wanneer my mijn vader ende mijne moeder verlaten, soo neemt gy my aen. Laet my reyn van handen, ende suyver van monde zijn: mijne ziele niet opheffen tot ydelheyt, op dat ik op uwen berg klimmen ende staen moge ten jongsten dage, in de plaetse uwer heyligheyt. Ik bidde u voor alle Godtsalige Herders ende Leeraers, die gy over uwe Kudde gestelt hebt: Laetse u woordt suyver ende reyn verklaren ende uytleggen, niet vreesen den menschen, die hare lichamen alleene konnen dooden, ende daer na niet meer en konnen doen, maer datse mogen vreesen dien, die, na dat hy gedoodet heeft, ook macht heeft in de Helle te werpen, ende datse volstandigh blyven tot den eynde toe, en zaligh worden. Wiltse begenadigen met uwen H. Geest, datse ons wysen ende leeren alle ware Godtsaligheyt, ende ons leyden tot die eeuwige zaligheyt. O Heere! hoort het kermen ende schreyen der armen ende elendigen: ende aller der gener die tot u roepen, ende hare handen opheffen na de Aenspraek-plaetse uwer Heyligheyt. Sterkt ende trooster alle de gene, die de banden der hellen omringen, dien de stricken des doodts bejegenen: Als zy in bangigheyt u aenroepen, so hoort hare

stemme uyt u paleys, ende laet haer geroep voor u aengesichte komen in uwe ooren, in haer uysterste nooden: Laet uwe barmhertigheden haer voorkomen; Helpt haer, O Godt mijns heyls! ter oorsaeke van de eere uwes naems; datse eyndelijk met u mogen zijn in 't Paradijs, Amen.

Des Donderdaghs Morgen-Gesangh.

Stemme: Als ik een Duyve kirre.

Op, mijn Ziel om Godt te loven,
Komt de snelle Sonne voor,
Die alreed' haer spoed na boven,
Om met kracht te breken door.

2. Op, om uwen Godt t'ontmoeten
Tegen d'opgang van het licht,
Op, om met gesmeek te groeten
Zijn genadigh aengesicht.

3. Met verlangen heeft de Wachter
Op den morgen nu gewacht,
Die hem bleef te langsaem achter,
In de lange strange nacht.

4. Gy mijn Ziel, behoort veel grager
Op den Heer te wachten steeds:
Op dan, nu en wort niet trager,
Siet 't is hooge tijdt alreeds.

5. Dat een dwaes zijn mond op-sperre,

Op zijn bedd' met luy gegaep,
 Als een deur op hare herre,
 Daer op om-keer, sluymer, slaep'

6. Gaet gy met het Sonne-rysen
 Na uw werk, tot d'avond-stond
 Dat 's de lust en rust der wysen,
 Dat maekt lijf en ziel gezond.

7. Spilt niet Gods genade stonden,
 Kent gelegentheyt van tydt,
 Om nu uyt den slaep der sonden
 Op te waken eens met vlijt.

8. Naerder is nu 't heyl gekomen,
 Dan doew' hebben eerst gelooft,
 t'Sa dan wakker, sonder schromen,
 Haest sal zijn gekroont ons hoofd.

9. O mijn Godt! wilr mijn versterken,
 Dat soo lang het noch is dagh,
 Ik doch immer uwe werken,
 Sonder traegheyt werken magh.

10. Wilt my te bedenken geven,
 Dat de nacht des doodts komt an,
 Als men in dit tijd'lijk leven,
 Soo niet langer werken kan.

11. Wekt my alle morgen d'oore,
 Wekt my O mijn Godt en Heer!
 Wekt my krachtig dat ik hoore,
 Als die geern' uw wille leer.

12. Maekt my mijnes anxt geduerig
 Ingedachtig, dat ik staegh,

Moge zijn van geeste vuurig,
En nooyt in 't beneerstigen traegh.

Des Donderdaghs Avondt-Gebedt.

Looft den Heere mijne ziele, en al wat binnen in my is zijnen heyligen name: Looft den Heere mijne ziele, ende en vergeet gene van zijne weldaden. Prijst hem, dat hy u desen dagh bewaert heeft voor moord, doodt-slagh, sorgeloosheyt, schande, voor quaed geselschap, voor den duyvel, ende alle zijne listen en bedriegeryen, daer mede hy u lichtelijk ten val hadde kunnen brengen. O Heere! haddet gy voor my niet gebeden, soo hadde de Satan my gesigtet als tarwe. Gy Heere zijt geweest mijn sieckte, en mijn schilt, op u heeft mijn herte vertrouwt, ende daerom ben ik geholpen; dies springt mijn herte van vreugden, en ik sal u met mijn gesang loven. O Heere wendet u tot my, ende zijt my genadigh, want ik ben eensaem ende elendig; De benauwtheden mijns herten hebben haer wijdt uytgestrekt; Voert my uyt mijne noden: aensiet mijne elende ende moeyte, ende neemt wech alle mijne sonden, daer mede ik desen dan uwe Majesteyt

vertoort hebbe. Ik bidde u, O genadige Vader! om Iesu Christi wille, wilt my dese aenstaende nacht, met alle de gene die my met bloedt-verwantschap bestaen, in uwe genadige bescherminge nemen: ende ondersteunt my in mynen slaep, dat ik niet en vreesse voor tien duysenden des volks, die hen rontom tegen my setten, maer geeft dat myne zwacke ende moede ledematen door den slaep soo mogen verquikt worden, datse morgen wederom mogen bequaem zijn, om u in myner beroepinge te dienen; en wanneer ik ontwake, dat ik u O mijn Godt! moge soecken in den dageraad, dat mijn ziele dorste na u, ende dat mijn vleesch na u verlange, gelijk een Hert na de waterstroomen schreeuwt, dat mynen mond ende tonge moge vertellen wat goeds gy aen myne ziele gedaen hebt. Rechtveerdige Vader, ende Almachtige Godt, wilt u ontfermen over alle bedrukte herten, over Weduwen ende Weesen, dewelke dagh ende nacht tot u roepen, hulpe ende bystand, ende noch van haer selven, noch van andere menschen eenige troost of verquickinge kunnen verwerven. Gy Heere doorgrondet het herte, ende proevet de nieren, ende weet wat yegelijks noodt ende elendigheydt is: Laet uwe barmhertigheden haer overkomen, op datse

leven: Laet uwe goedertierheden zijn om haer te troosten, en wanneer zy u aenroepen, soo wilt haer verhooren, wilt in haer benauwtheden by haer zijn, haer daer uyt-trecken, verheerlyken, met lankheyd der dagen verzadigen, ende eyndelijk uw' heyl doen sien. Dat bidde ik, om Iesu Christi wille, Amen.

Des Donderdaghs Avondt-Gesangh.

Stem: *Van den 100. Psalm.*

Myn Ziel heeft langen tijdt gewacht,
Naer 't eyndigen van dese dacht;
Want sonder Sterr' of Son of Maen,
En kan ik niet ene stap-weegs gaen.

2. Im legh geduyrigh in het zand,
Want niemant vat my by der hand,
Ik vreesse dat ik storten sal,
In 't aller uysterst' ongeval.

3. Ik kan niet op een gladde baen
Des werelds, sonde rleydsman gaen;
En seyt u waerheyt, seyt u licht,
En onderwijst my van mijn plicht.

4. Verdrijft de dicke duysternis,
Waer door ik u soo dikmael mis,
Mijn krancke ziele doch geneest,
En schenckt my weer een nieuwe geest.

5. Mijn ziel die leyt schier als versmagt,
Terwijl de Satan daer om lacht:
Ey opent Heer het is hoogh tijdt,
De schat van uw' barmhertigheyt.

6. Dan sal ik sonder eynd of maet,
U loven met een bly gelaet,
Dan sal my noyt ontbreken stof,
Om wat te singen tot u lof.

Des Vrydaghs Morgen-Gebedt.

Ik danke den Heere uyt gront mijns herten, want zyne goedertierenthey is geweldig over my, en zyne waerheyt is in der eeuwigheyt. Ik love u, O Heere! met mond ende lippen, dat gy my dese voorledene nacht soo genadelijk bewaert hebt, voor alle het gene my schadelijk hadde konnen zijn. 's Morgens sal ik my tot u schicken. 's Morgens, Heere, wilt myne stemme hooren, als ik tot u roepe, en beweene myne grouwelyke sonden, die ik met wercken, woorden ende gedachten tegen uwe Goddelijke Majesteyt gedaen hebbe, want daer en is geen vrede in myne beenderen van wegen myne sonde, ende myne ongerechtigheden gaen over mijn hoofd, ende als een zware last zijne my te zwaer geworden.

O Heere! neemt myne redenen ter ooren, verstaet myne overdenkinge, merckt op de stemme myns geroeps, ô mijn Koning ende mijn Godt! ende zijt my sondaer genadig. O Heere! verleent my, dat ik myne wegen bedenke, ende myne voeten keere tot uwe getuygenissen, maekt my uwe wegen bekent, leert my uwe paden, leyt my in uwe waerheyte, ende leert my, want gy zyt de Godt myns heyls. Laet my niet sitten by ydele lieden, ende met bedeckte lieden laet my niet omgaen. Dat ik hate de vergaderinge der boosdoenders, ende by de godloosen niet en sitte. Heere, leert my den wegh uwer insettingen, dat ik hem houde ten eynde toe. Geeft my 't verstandt, dat ik uwe Wet houde, ja onderhoude met gantscher herte. Doet my treden op het pad uwer geboden, want daer in hebbe ik lust. Neygt mijn herte tot uwe getuygenissen, ende niet tot gierigheyte. Wend myne oogen af, datse geen ydelheyte en sien: Maekt my levendigh door uwe wegen: Bevestigt uwe toeseegginge aen uwen knecht, die uwe vreesse toegedaen is. Regeert ende stiert myne tonge, dat ik daer mede niet achterklappe, mynen medgeselle geen quaedt en doe, ende geen smaed-redenen op en

neme tegen mynen naesten, maer uwe wonderen vertelle, ende den dootd Iesu Christi verkondige, tot dat hy kome; dat ik u, O Heere! met mynen monde seer love, ende in 't midden van vele u pryse, voor al het goede, het welk gy aen my betoont, door u groote genade en barmhertigheyt. Leert my bedencken, dat ik stof ende assche ben. Leert my tellen myne dagen, dat ik een wijs herte bekome. Onderwijst my, dat ik de wereld met alle haer begerlykheyt af-sterve, de wercken der duysternisse aflegge, ende in nieuwigheyt des levens wandele alle de dagen mynes levens. O Heere! ik en ben van mijn selven niet bequaem yet goeds te denken, wilt my dan bequaem maken, ende in my werken beyde het willen en het werken, na uw' welbehagen. Mijn verlossinge is naby, de tijd van myne ontbindinge is my onbekent, ende van dien dagh ende die uyre en weet ik niet: Laet my dan altydt bereyt zijn, ende waken, acht hebbende op de toekomste des Heeren Iesu Christi, op dat uwen dienstknecht van hier na het rechte Vaderland ga in vrede, na uw' Woord, en zynen geest in uwe handen beveele, Amen.

Des Vrydaghs Morgen-Gesangh.

Op de Wyse: *Van den 91. Psalm.*

O Iesu gy die zyt alleen
 Des werelds Saligmaker,
 En voor u schapen in 't gemeen
 Een sterk' en trouwe waker;
 Gy slaept noch sluymt noyt op u wacht,
 Dies kom ik u weer danken,
 Dat gy my hebt in dese nacht
 Behoed voor Satans rancken.

2. Wat helpt den Vorst in duysternis
 Zijn wrevel, nijd en liste,
 Daer u genade luyster is,
 O Soete Iesu Christe!
 De sterk-gewapende in 't velt,
 Met all' zijn helsche machten,
 En heeft gantsch niet, O sterker helt!
 By u zeegbaere krachten.

3. Gy zyt mijn erfdeel en mijn goed,
 Mijn heyl staet in u handen;
 Dies bidd' ik, door u dierbaer bloed,
 Breekt voort des Boosen banden;
 Dat, schoon hy my te vangen tracht,
 Ik nochtans niet en glyde,
 Van uwe wegen onbedacht,
 Na d'een of d'ander zyde.

4. Doet my nu un den morgenstond,
Uw' gunst en goedheyt hooren,
Want ik vertrouw op u, die kond
Mijn vyand haest verstooren.
Maekt my den weg doch kondig nu,
Die ik hier hebb' te treden,
Want ik verheff' mijn ziel tot u,
Met suchten en gebeden.

5. Wilt desen dagh en al den tijdt
Mijns levens by my wesen,
Op dat ik stry den goeden strijdt
Kloekmoedigh sonder vreesen,
Tot dat ik uyt dit jammer-dal
Sal afgevordert werden,
En zijn gekroont, wanneer ik sal
Ten eynde toe volherden.

6. Al wat ik hebb', tot noch gedaen,
En is als niet te achten;
O Iesu! helpt my nu voortaan
Door uwe sterke krachten,
Waer door ik alle dingh vermagh,
Dat ik te recht beginne
Na uw' believen desen dagh,
En daeg'kijcks meer gewinne.

7. Op dat ik alles wel verricht,
En vruchtbaer wekken konne,
Zyt gy my als des morgens licht,
Wen ophaet eerst de Sonne.
Des morgens sonder wolck of zwerk,

Wen na een soete regen,
Van haren glants uytspuyten sterk,
Grasscheutkens aen de wegen.

Des Vrydaghs Avondt-Gebedt.

O Hemelsche Vader, ik danke u, uyt gront myns herten, dat ik met gesontheit desen dagh hebbe overgebracht. Maer, O Heere! hoe hebt gy uwe Goddelyke bescherminge soo van my genomen, dat ik uwe wet soo hebbe overtreden, ende by de sondaers gekomen ben, welcke my hebben verleyt, dat ik groffelyk gestruykelt en grouwelyk tegen u gesondigt hebbe. Sult gy u aengesicht altyd van my verbergen? Sult gy my in eeuwigheyt verstooten? Trekt uwe Goddelijke handt niet van my: Maer, O Christi! biddet voor my arme sondaer, dat myne geloove niet op en houde, delgt myne overtredingen uyt, na de grootheyt uwer barmhertigheden: Wascht my wel van myne ongerechtigheyt, ende reynigt my van alle myne sonden: Verbergt u aengesicht van myne sonden. Schept in my een reyn herte, ende vernieut in 't binnenste van my eenen vasten geest. En verwerpt my niet van u aengesicht, ende en

neemt uwen H. Geest niet van my: Geeft my weder de vreugde uwes heyl, ende de vrymoedige Geest ondersteune my, dat ik een nieuwe leven moge leyden in alle Godtsaligheyt, heyligheyt en gerechtigheyt voor u, O God! alle de dagen mijns levens, beveelt uwe H. Engelen van my, datse my in dese nacht bewaren, dat my geen quaed en wedervare, ende geen plage aen myne tente en nadere. Laet de boosdaders geene macht krygen over my, ende over alle die uwen heyligen name aenroepen. Laet my niet vreesen voor den schrik des nachts. Bewaert my voor de overheden, machten, gewelthebbers der wereld, der duysternisse deser eeuwe, voor de geestelyke boosheden in de lucht. Behoed my in dese nacht voor mijne tegen-partye den duyvel, dewelcke omgaet als een briesschende leeuw, soekende wien hy soude mogen verslinden. Laet myne oogen alsoo slapen, dat mijn herte ende ziele altijdt tot u wake. Geeft mijn vermoejde ledematen in dese nacht soodanige ruste, datse morgen met vrolijkheyt weder mogen opstaen; ende dat ik u daer door love ende danke. O Heere! soo lange ik leve, laet my u leven, ende wanneer ik sterve, laet my u sterven: want het zy dat ik leve, het zy dat ik sterve, soo ben

ik uwe. Gy hebt voor my gebeden, gy hebt my met uwen Vader versoent door uwen doodt, blijft dan in my met uwen Geest, dien gy my gegeven hebt, ende versekert my door den selvigen Geest, dat noch doodt, noch leven, noch Engelen, noch Overheden, noch Machten, noch tegenwoordige, noch toekomende dingen, nochn hooghte, noch diepte, noch eenige ander schepsel my van uwe liefde sal kunnen scheyden: ende dat gy het deel mijner erve, ende mynes bekers zyt, ende dat ik eyndelijk verkrijge de schoone erffnisse, die my door u geworden is, ende die in eeuwigheyt besitte, in den Hemel, met alle gelovigen, Amen.

Des Vrydaghs Avondt-Gesangh.

Op de Wyse: *Van den 6. Psalm.*

Ach! Godt wilt my eens geven.
Dat ik voor u magh leven,
 En doen wat gy gebiet:
Geeft my dat ik u vresen,
En steeds gehoorsaem wesen,
 Dan wensch ik anders niet.
2. Dit was mijn hoogste vreugde,
En dat mijn meest verheugde,

Mijn alderbeste goet:
Want niet is op der aerden,
By my soo groot in waerden,
Dan een vernieuwt gemoet.
3. O! seer lankmoedigh Heere,
Wilt u doch tot my keere,
Al heb ik 't niet verdient:
Weest my hier in genadigh,
En toont noch soo gestadigh,
Dat gy zyt mynen vriend.
4. 't Is immer rechte reden,
Dat ik al myne leden,
Sou schicken tot u eer;
Al ben ik schoon niet weerdigh,
Laet ik soo onrechtveerdigh,
Aen u niet wesen Heer.
5. Dat ik al u weldaden,
Sou komen te versmaden,
Met mijn ondankbaerheit;
Wilt my hier voor bewaren,
En laet my steeds verklaren,
U groote goedigheyt.
6. O groot en machtig Koningh!
Ik buygh my voor u woonigh,
En wacht met groote smert;
Tot dat eens dese bede,
Door u barmhertighede,
Van mijn verkregen wert.

Des Saterdaghs Morgen-Gebedt.

O Barmhertige Godt ende Vader, wy danken, loven ende prysen uwen heyiligen name met onse gantsche herten, dat gy uyt louter genade ende barmhertigheyt, desen voorledenen nacht ons soo vaderlijk beschermt ende bewaert, onse zielen van den dood geredt, onser in genaden gedacht ende besocht, ende met gesontheyt tot op desen tegenwoordigen dag hebt laten leven: welke groote weldaden, aen ons bewesen, wy nimmermeer ten vollen kunnen uytspreken, veel weyniger u, O Heere vergelden! ende u behoorlyker wyse daer voor danken. Ende wy roepen, uyt de diepten van onze herten tot u, hoort na onse stemme; laet uwe ooren opmerkende zyn op de stemme onser smekelingen: Want by u is vergevinge, op dat gy gevreesd word. Verberght u aengesicht van onse sonden, ende delgt uyt alle onse ongerechtigheden, dewelke wy bitterlyk beweenen ende beklagen. Schept ons een reyn herte, ô Godt! ende vernieuwt in 't binnenste van ons eenen vasten geest: en neemt uwen Heyligen Geest niet van ons, maer geeft ons dien Trooster, op dat hy by

ons in eeuwigheyt blyve, ende dat dien Geest der waarheyt, ons in alle waarheyt leyde, op dat wy desen dag, ende alle de dagen onses levens, u mogen dienen, sonder vrees, in alle heyligheyt ende gerechtigheyt, ende u liefhebben met geheel onse herte, met geheel onse ziele, ende met geheel ons verstant, ende onse naasten als ons selven. Neemt van ons wech alleverdorventheyt van ons vleesch ende bloed: Komt onse ongeloovigheyt te hulpe: Vernieuwt ende vermeert in ons den yver der Godtsaligheyt, ende het waarachtige geloove. O Heere! laat ons soo leven, dat wy saligh sterven, ende het eeuwige leven be-erven. Wy bidden u ô Heere! voor alle Christelyke Koningen: ende alle die in hoogheyt syn, voor alle getrouwe Leeraars des Heyligen Euangeliums, die het met u Kercke ende Gemeente wel meynen, wiltse begavne met uwen Heyligen Geest, datse ons regeeren, leyden ende onderwysen in u H. Woord, op dat het selvige synen loop hebbe ende verheerlykt worde, ende wy van de ongeschikte ende boose menschen verlost synde, mogen be-erven dat Koninkryk, 't welk ons bereyt is van de grondlegginge der wereld. Gy, ô Heere! zyt genadigh, barmhertig, lankmoedigh, ende groot van goedertierentheyt, ende be-

rouw hebbende over 't quade; wendet dan van ons, ende neemt wegh uyt het midden van ons alle zware land-straffen, den langduyrigen bloedigen Oorlog, diere tyden ende hongers noden, de Pestilentie, teeringe, koortse, ende alle andere krankheden, vyer ende waters-nooden: Zegent de vruchten der Boomen ende des Velds, bewaartse voor al te groote hittigheyt ende droogte, voor donder, blixem, onweder ende hagel, voor schadelyken ryp ende vorst. Behoed ons voor slappe neringe, voor eenen haestigen snellen doot, ende voor de eeuwige verdoemenisse. En siet doch, O Heere! niet aen onse groote sonden ende gebreken, maar siet veel meer aan uwe oneyndelyke genade ende barmhertigheyt: Ontfermt u onser, ende syt ons genadig. Zegent ons ook voortaan in onse beroepinge, daar in wy van u gestelt syn, laat ons eten den arbeyt onser handen, ende laat ons geen gebreck hebben van eneigh goed. Bewaart ons al te samen na ziele ende lichaam als 't zwart des Oogenappels Troostet ook, O Heere! alle kranke, swacke, bekommerde, benauwde ende aangevochten herten, alle weduwen ende weesen, alle die in eenigh perykel te Lande ofte te Water zyn: Behoedse al te samen, op datse niet en mogen vergaen, Amen.

Des Saterdaghs Morgen-Gesangh.

Op de Wyse: *Van den 5. Psalm.*

Ontwaekt myn Ziel om Godt te prysen,
Doet u Gebedt ten Hemel gaen,
Laet 's Werelds sorge buyten staen,
Dat 't dankbaer hert in eer bewysen,
Vroeg tot Godt rysen.

2. O Ziel! om op den Heer te wachten,
Ten dienste van zyn Majesteyt,
Zyt 's morgens met den dagh bereyt.
Geeft hem de eerste ziels-gedachten,
Met alle krachten.

3. Ik dancke uw' genadigh Vader!
Dat gy soo trouwelyk de wacht,
Hield' over my in dese nacht:
Uw' goetheydt komt ons by, en nader,
O Heyls sprink-ader!

4. Voor ongeluk en tegenheden,
Hebt gy my goediglyk bewaert,
Uw' gunst van nieuw geopenbaert.
Ik sal nu voor u aensicht treden,
Me myn gebeden.

5. Doet voorts, ô Vader van de Lichten,
U goetheydt rysen met den dag,
U zegen dale alsse plagh.

Dat my u vriend'lyk aengesichte,
Altoos verlichte.

6. O Sonne der gerechtigheden!
O Morgen-ster! geeft dat u strael,
In myn seer duyster herte dael,
Dat ik O Iesus! volg' uw' treden,
En heyl'ge zeden.

7. Als uwe Geest, myn geest sal werken,
Dan ben ik tot den dienst bereyt,
Van u O Heer! my opgeleyt;
Doet myn werk tot u Eere strecken,
'k Wacht na u trecken.

8. Dus opgewekt, ben ik genegen,
In alle dingh voor u oprecht,
Te wand'len als een trouwe knecht,
Ik wachte voorts in myne wegen,
Op uwen zegen.

9. Behoed my dat ik niet verdwale,
Van u, tot sond', of ydelheyt,
Den vyand die zyn stricken leyt,
Om myne ziel ten buyt te halen,
Heer! set hem palen.

10. 'k Beveele my in uwe hoede,
Met Lichaem, Geest, en al het myn,
Wilt eeuwich myn bewaerder zyn,
Stuurt alle voor en tegenspoeden,
My doch ten goede.

Des Saterdaghs Avondt-Gebedt.

O Genadige Godt, u zy lof, prys, eere ende dank gesecht, dat gy ons desen dagh, ende de gantsche weke, soo goedertierentlyk bewaert hebt voor alle dingen, die ons schadelijk hadden kunnen zyn. En wy bidden u vyeriglijk, wilt ons alle onse sonden vergeven, dewelke wy met woorden, wercken ende gedachten, tegen uwe Goddelyke Majesteyt begaen hebben, want wy hebben alle uwe Heylige Geboden menighmael overtreden, onse beroepinge na u bevel niet getrouwelyk waer-genomen, ende in uwen Wijngaert niet gearbeyd, welke sonden wy van herten beweenen ende beklagen, u aenroepende: O Heer! hoort onse gebeden, neygt de ooren tot onse smeekinghen: Verhoort ons na uwe waarheyt, ende na uwe gerechtigheyt: Ende en gaet niet in 't gerichte met uwe knechten, want niemant, die leeft sal voor u aengesichte rechtveerdigh zijn; ende soo gy de ongerechtigheden gade slaet, wie sal bestaen? Bewaert, ô Heere! alle kryghsknechten, ruyteren ende soldaten, te lande en te water dienende, die voor u Woord ende Kercke stryden, beveelt

uwe H. Engelen van haer, datse haer behoeden ende bewaren, ende sig legeren rondom haer: Staet op voor haer in de spitse tegernhaer vyanden, op dat deselvige mogen verstroyt worden, ende dat hare haters voor haeren aengesigte vlieden: Verdrijft haren Vyanden, gelijk roock verdreven wort: Trekt uwe hand, ja uwe rechter hand niet af, trecktse uyt het midden uwen boesem tegen hare vyanden, ende maekt een eynde van haer: Stort uwe grimmigheyt uyt over de Heydenen ende Afgoden-dienaers, die u niet te rechte kennen, ende over die Koninkrijken, die uwen Naem niet aenroepen: O Heere blijft met ons, want het is by den avond, en bewaert ons voor onse tegen-partye den Duyvel, dewelke omgaet als een briesschende leeuw, seekende wien hy soude mogen verslinden: Behoedt ons voor den grooten draek, de oude Slange (die de geheele wereld seekt te bevryden) voor den verklager der broederen Iesu Christi, die haer verklaght voor den grooten Godt, dagh en nacht, ende dewelke tot ons is afgekomen, ende heeft grooten toorn, wetende dat hy maer eenen kleynen tijdt heeft. Neemt in dese nacht van ons wech alle onnutte zorgen, schadelyke droomen, onrustigheyt en quellinge des

Lichaems ende der Ziele. O getrouwe bewaerder Israëls! en sluymert noch en slaept in dese gevaerlyke nacht niet over ons: maer waekt over ons, dat ons geen schade en werde aengedaen, maer dat wy gesont ende levendigh weder mogen opstaen, om ons morgen met alle vlijt, yver, lust ende neerstigheyt tot uwen Godtsdienst te begeven, Amen.

Des Saterdags Avondt-Gesangh.

Op de Wyse: *Van den 91. Psalm.*

O Vader! van de eeuwigheyt,
 Die dagh, en nacht haer palen,
 Door uwe Wijsheyt hebt bereyt:
 De dagh is nu gaen dalen,
 De duysterheyt dekt ons gesicht;
 De Son voor ons verborgen,
 Geeft and'ren nu haer helder licht,
 En rijst weer op den morgen.
 2. Hoe snel en vluchtigh is de tijdt!
 Zy vloeyt gelijk de stroomen.
 Wy worden onse dagen quyt,
 Die noyt te rugge komen.
 De dingen op de aerd', ook wy,
 Zijn los, en ongestadigh:
 Den avond komt ons nader by;

Blyft by ons Heer, genadigh.

3. Gy hebt uw' goetheyt desen dagh,
Soo rijk'lyk gaen betoonen,
Gy hoed, en voed ons als gy plagh,
U gunse blyft by ons woonen,
Waer onse oogen neemt zyn keer,
U over-groote zegen,
Staet voor ons allesins O Heer!
In alle onse wegen.

4. Maer als eens de gedachten gaen,
Op al ons werk en handel,
Wat al versuymt is, of gedaen,
In onsen gantschen wandel,
Hoe onse reek'ningh met u staet,
Wat vinden wy al schulden?
Hoe kont gy Heer, in sulken staet
Ons soo langhmoedigh dulden.

5. Wy bidden uwe Majesteyt,
Komt doch met ons niet treden,
In 't Recht na u gerechtigheyt:
Maer toont barmhertigheden,
Neemt wegh, dekt onse misdaet,
Vergeeft al onse sonden:
Geneest de ziel van 't ergste quaet,
Door Christi Geest, en Wonden.

6. Houdt over ons getrouwe wacht,
Wanneer des lichaems oogen,
Den slaep bevangt in dese nacht,
Op dat wy rusten mogen,

Laet d'Engelen doch haer leger-perk,
 Rondom ons nedersetten,
 Verstoort den boosen, breekt zijn werk,
 Scheurt zijn verborgen netten.

7. Voor moord, en brand, voor dievery,
 En ramp, wilt ons behoeden,
 Dat de verderver ga voorby,
 Wacht over ons te goede.
 Besprengt de deuren van ons hert,
 Met 't bloed des Lams, vergoten:
 Laet ongelucken, krankheit, smert,
 Zijn buytens huys gesloten.

8. Wanneer dan Heer ons lichaem rust,
 Dat doch de ziele waken,
 Dat die bereyd, en toegerust
 Door Iesus by u naken;
 Als dan de Geest aen 's levens end
 Sich in u hand sal geven,
 Laet die in ruste van elend
 En vreugde, by u leven.

Een Gebedt om bekentnisse der sonden.

O Hemelsche Vader, genadige Godt, ik arme elendige mensche, ben niet dan aerde, stof, ende assche, ik ben een armen sondaer, onweerdig om mijn sondig Gebedt voor uwe Heylige Godlycke Majesteyt

te brengen, ende u als mynen Verlosser, alle myne sonden te belyden. Hoe soude ik ook alle myne afdwalingen verstaen? Nademael myne ongerechtigheden over myn hoofd gaen, ende als een zware last my te zwaer geworden zijn, en ik deselvige hebbe ingedronken als water. Ga ik by my selven overleggen, hoe ik van myne sonden moge bevryd worden, soo en vinde ik in my niet, dat my helpen kan. Ga ik tot de Wet des Heeren, die vervloekt my, als een overtreder der selvige. Soo en is daer niet in den Hemel, noch op Aerden, dat my van desen vloek verlossen kan, dan alleene gy, ô Heylige Drievuldigheid, die my geschapen ende gemaekt, die my om niet gerechtveerdigt hebt, uyt uwe genade, en my noch dagelijks heyliget. Hierom sta ik op, ga tot mijnen Hemelschen Vader, ende segge: Vader ik hebbe gesondigt voor u. Ik kome tot u, mijn Heere ende myne Godt, want gy hebt de woorden des eeuwigen levens, ende hebt my beloofd te geven al wat ik van u, in den name Christi, sal begeeren. Heere leert my kennen dat ik in ongerechtigheit geboren ben, ende dat myn Moeder my in sonden ontfangen heeft: dat ik tegen u hebbe gesondigt, ende onrecht gedaen, ende Godlooselijk gehandelt, ende gerebelleert

niet af te wijcken van uwe Geboden, ende van uwe rechten, ende dat ik niet en hebbe gehoort na uwe Dienstknechten de Propheten, die in uwen Name tot my spreken. Leert my bekennen, dat ik van my selven niet bequaem en ben yets goeds te dencken als uyt my selven, maer dat dese bequaemheyt uyt u is: van my selven hebbe ik de gantsche tyd myns levens niet anders kunnen doen, dan sondigen. Ende dat doet de sonde die in my woont; want ik weet dat in my, dat is, in mynen vleesche, geen goed en woont: Verwekt dan in my O getrouwe Godt! een hert-grondig berouw ende leetwesen daer van. O soete Iesu, reynight ende maekt my saligh door het Badt der weder-geboorte, ende door de vernieuwinge des Heyligen Geestes. Vergeeft myne ongerechtigheyt, ende en gedenkt niet meer mijner sonden. Houdt uwen toorn niet in eeuwigheyt, want gy hebt lust tot goedertierentheyt: Wilt u myner ontfermen, ende myne ongerechtigheden dempen; ja wilt alle myne sonden in de diepten der Zee werpen. Schept in my een reyn herte, O Godt! ende vernieuwt in 't nieuwste van my eenen vasten Geest: En werpt my niet van uw' aengesichte, ende en neemt uwen Heyligen Geest niet van my: Maekt my den gant-

schen tydt mijns levens uwe wegen bekennt, en leert my nwe paden: Leydt my in uwe waerhey, ende leert my, want gy zyt de Godt mijns huys, op dat ik moge afwijcken van 't quaede, en 't goede doen. Versekert my inwendigh in myn herte, door uwen H. Geest, van uwe troostelycke belofte, Sone, zyt wel gemoet, uwe sonden zijn u vergeven: ende dat my wechgeleyt is de kroone der rechtveerdighey, welke my de Heere, de rechtveerdige Rechter, in dien dagh geven sal, ende niet alleene my, maer ook allen die zijne verschyninge lief gehad hebben, Amen.

Een Gebedt als men wil te Kercken gaen.

O Genadige Hemelsche Vader, wy sondaers kunnen niet doen sonder u: Wy en kunnen niet seggen Iesum den Heere te zijn dan door den Heyligen Geest: Wilt u over onse onvolmaecktheyt en onbequaamhey ontfermen, ende uwen Heyligen Geest neder senden, dat die onse herten bequaem make ende ons geleyde in alle waerhey, ende in u Huys ende Heyligen Tempel om de lieffelykhey des Heeren te aenschouwen, ende te ondersoeken. Onse ziele dor-

stet na Godt, na den levendigen Godt, om te mogen ingaen en voor Godts aengesichte te verschynen, gelyk een Heer schreeuwt na de waterstroomen. Wilt, ô genadige Godt onse herten ende ooren openen om te hooren, dat door uwen Dienaar sal gesproken worden. Laet het zaed uwes Godd'lyken Woords, 't welk in onse herten gezaeyt wort, niet vallen op den weg, noch op eene steenrotze, ofte onder de doornen ende distelen: Weert den leydigen Satan van ons, dat hy niet datelyk het Woord uyt onse herten wech neme. Laet ons niet alleen hoorders, maer Daders des Woords zyn. Verleent ons die genade, dat wy het gehoorde Woord in een eerlyk ende goed herte bewaren, ende in volstandigheyt vruchten voort-brengen. Verdrijft onder het gehoor van uw Woord, van ons alle Wereldsche begerlykheden ende vleeschelyke gedachten. Wilt uwen lieven Dienaer vegaven, dat uw' Woord hem gegeven worde, in de openinge zynes monds, met vrymoedigheyt, om de verborgentheden des Heylighen Euangeliums ons bekend te maken, Vervult hem met uwen Heyligen Geest, dat hy het Woord Godts moge spreken met vrymoedigheyt, ende met sachtmoedigheyt onderwysen de gene die tegenstaen, of haer Godt 't eeniger tydt

bekeeringe gave tot erkentnisse der waerheyt, ende zy wederom ontwaeken mochten uyt den strik des duyvels, onder welcke zy gevangen waren tot zyne wille. Verleent uwen Dienstknecht soodanige uytspake, door dewelcke wy alle te samen mogen gestichtet worden. Geeft ons die genade, dat wy uw' Woord, uyt den mond van uwen Dienaar geerne willen aennemen, ende in de leere der Apostelen, ende in de gemeynschap, en in de brekinge des Broods, en in de Gebeden volherden, op dat alsoo vele tot de gemeynte Godts mogen toegedaen worden. Wanneer wy uyt uw' Woord de sonden hebben hooren straffen, soo laet doch niet toe, dat wy de sonden meer mogen dienen. Regeert alsoo allen onsen handel ende wandel, dat wy na uwen Godlyken woorden mogen geleydet worden; ende dat onsen lust magh zyn in uwe Wet, en dat wy deselvige dagh ende nacht moge overdenken. Laet onse Zielen u ô Heere! loven, ende geene van uwe weldaden vergeten: Geeft ons, dat onse licht alsoo schijne voor de menschen, datse ook goede werken mogen sien, ende u, O Vader die in de Hemelen zyt, verheerlyken. Ende dewyle wy, uyt uw Hemelsch Woord, van den rechten wegh des eeuwigh levens zijn geleert, vermaent ende on-

derwesen, soo verleent ons dese weldaet, dat wy onsen talent met den onnutten dienstknecht niet in de aerde verbergen: maer bekeert zynde, onse Broeders mede mogen versterken, en de gene, die noch in de duysternisse ende dwalinge sitten, mogen leeren, stichten ende bekeeren, op dat alsoo vele tot kennisse der waerheyt mogen komen, ende saligh worden, ende hier namaels be-erven dat Koninkryk, 't welk ons bereyt is van de grondlegginge der wereld, Amen.

Een Dank-segginge voor het gehoor van Godts Heyligh Woord.

O Heere Iesu! ik arme elendige sondaer, hebbe my altijd beneersticht u gewilliglyk met den Tollenaer Mattheo na te volgen, om uw' H. Goddelyck Woord te hooren: Ik hebbe altoos vlijt aengewent om geerne in uwen huuse, het welk een Bedehuys genoemd wort, onder allen volckeren te zijn, ende van uwen Tempel niet te wijcken, om aldaer geleert te worden van uwe wegen, op dat ik moge wandelen op uwe parden, daer voor love ik u, O Heere! met mijn gantsche herte, insonderheyt dat gy door de Predicatie van u Goddelycke Woordt, my mijn duystere ende blinde ver-

standt, verlichtet, mijn ooren doorboort, ende mijn herte geopent hebt, dat ik op u Woord acht hebbe genomen, ende 't selvige wel hebbe verstaen. O genadige Godt! verleent my daer voor alle tijdt een dankbaer herte: Geeft dat het zaed van u Heyligh Woord, in myn herte gezaeyt zynde, van den boosen niet worde wechgerukt, maer dat het, in de goede aerde gezaeyt zijnde, hondert, sestigh ende dertig-voudige vruchten drage ende voortbrenge, namelyk de vruchten des Geestes, als daer zyn, liefde, blydschap, vrede, lankmoedigheyt, goedertierenthey, goetheyt, geloove, sachtmoedigheyt, matigheyt. Laet het Mostaertzaet, 't welk in den acker van myn herte gezaeyt is, opwassen, ende worden eenen grooten boom, die vele vruchten drage ende eeuwich duure in volstandigheyt, ende laet die kleyne voncke myns geloofs in my worden een groot vyer. Verleent mijn ziele, dat zy begeerigh zy, en bezwijkt van verlangen na die Voorhoven des Heeren. Dat ik u moge zoeken met myn geheele herte, ende van uwe Geboden niet af en dwale. Leert my uwe insettingen, dat ik met myne lippen vertelle alle de rechten uwes monds ende vrolycker ben in de wegh uwer getuygenisse als over alle rykdom, ende uwe

beveelenoverdenken, en op uwe paden lette, ende my vermaken in uwe insettinge, en u woord niet en vergete: en eyndelyk die eeuwige saligheyt besitte. O mijn Heere ende mijn Godt! laet u Woord in mijn blyven, op dat ik daer mede den boosen moge overwinnen. Neemt van my alle wereldsche begeerlijkheden en sorghvuldigheden, die my verhinderen om tot u te komen in uwen. H. Tempel, ende my argelyck en schadelyck zijn om uw Woord met yver ende lust aen te hooren, ende my te oefnen in alle Heylige Godtsdiensten. Laet uw Woord, 't welk begeerlycker is dan gout, ja dan heel syn gout, ende soeter dan Honing ende Honingstem, myn vermakinge zyn, een lampe voor myn voet, ende een licht voor mijnen pad. Siet ik hebbe een begeerte tot uwe beveelen, ende hoe langer ik leve, hoe my meer hongert ende dorstet na uwe gerechticheyt. Vermeerdert, door uwen Heyligen Geest, desen honger ende dorst in my, dat ik met suchten moge verwachten de aenneminge tot een kind Godts, en die verlossinge mijns lichaems, ende dat ick ten jonghsten dage, met alle uytverkoornen, mogt opgenomen worden in de wolcken, den Heere Iesu Christo te gemoet, in de lucht, ende alsoo altydt met

den Heere zyn. Bewaert ook alle onse getrouwe Herders ende Leeraers voor valsche leere, Secten ende Ketteryen, dat ik ende andere, van haer niet en mogen verleydet worden; Geeft haer de genade, datse niet alleene met de Leer van uw' Woord, maer oock met een goed leven hare kudden leyden ende stieren, op dat wy te samen in den rechten Schaep-stal mogen komen, daer gy, O Heere Iesu! den rechten Herder van zijt, Amen.

Een bekentnisse ofte belydenisse der Sonden, voor den geen die tot het hooghwaerde Nachtmael wil gaen.

O Getrouwe Godt ende Salighmaker, gy eenige Middelaer Godts, ende der Menschen, ik arme elendige Sondaer, moet my schamen, van wegen myne onuytspreckelyke ende menighvuldige groote sonden, die de overhand over my hebben genomen, ende daer ik u mede vertoornt hebbe, voor uwe Goddelijcke Majesteyt te verschijnen. Ik hebbe, door uwe Goddelycke hulpe, uwe Wet ende myne wegen bedacht, ende bevonden dat ik ben afgeweken, stinkende geworden, ende niet goeds en hebbe gedaen, ende aen allen schuldigh ben

geworden, ende dat ik de wereld, ende 't gene in de wereld is, hebbe lief gehad. Ik moet bekennen, dat ik ben vleeschelyk verkocht onder de sonden. Ik weet dat in my, dat is, in mynen vleesche geen goed en woont, want het willen is wel by my, maer het goed te doen dat en vinde ik niet: Ende daerom ben ik weerdigh, eeuwich van uwen aengesichte verstooren, ende met den onnutten Dienstknecht in de buytenste duysternisse, waer weeninge ende knetsinge der tanden wesen sal, uytgeworpen te worden. Maer, O Heere ik bidde u, door Iesum Christum uwen geliefde Sone, in den welcken gy u welbehagen hebt, ende die daer is het Lam Godts, dat de sonde der wereld wech neemt, en straft my niet in uwen toorne, ende en kastijt my niet in uwe grimmigheyt, maer zyt my genadig. Want myne sonden berouwen my, ende ik wil met den verloren Soon opstaen, ende tot u, ô myn Hemelsche Vader, gaen, ende tot u seggen: Vader ik hebbe gezondigt voor u, ende en ben niet meer weerdigh uw' Sone genaemt te worden. Ik ete assche als broodt, ende vermene mynen dranck met tranen: Myn tranen zyn my tot spijse, dag ende nacht, van wegen alle myne sonden, die ik tegen uwe Goddelycke Majesteyt

begaen hebbe. Wascht my wel van myne ongerechtigheyt, ende reynight my van alle myne sonden, met het dierbaer bloed Christi uwes Soons, als eenes onbestraffelyken ende onbevleekten Lams, 't welk hy voor my arme sondaer, aen den houte des Kruyces uytgestortet heeft, want hy is mede om myne overtredingen verwondet, om myne ongerechtigheden is hy verbrijsselt: De straffe, die my den vrede aenbrengt, was op hem, ende door zyne striemen is my genesinge geworden. Ontsondigt my, ô Heere! met Ysop, ende ik sal reyn zijn: Wascht my, ende ik sal witter zijn dan sneeuw: Wie kan alle myns afdwalingen verstaen? Reynigt my van de verbotgene afdwalingen, ende leert my komen ende wederkeeren tot u, ô Heer! want gy hebt verscheurt ende gy salt my genesen: Gy hebt geslagen ende gy sult my verbinden. Ik hebbe na den vleesche geleeft, ende daerom moet ick sterven: maer doodet in my, door uwen H. Geest, de werkingen des lichaems, soo sal ik leven. Ik was eertijds duysternisse, maer nu ben ik licht in den Heere: Laet my dan nu ook wandelen als een kind des lichts. Laet my voortaan wandelen door den Geest, ende niet volbrengen de

begeerlykheden des vleesches. Geeft dat ik de gantsche overige tijdt myns levens toebrenghe, in waerachtige bekeeringe ende Godtsaligheyt, op dat ik met Iob oprecht, vroom, Godtvreesende, ende van het quaed wyckende, moge gevonden worden. Ende al mochte ik ook, door menschelyke zwakheyt, nu ende dan in sonden noch komen te vervallen, wilt my daerom van u aengesicht niet verwerpen, ende uwen H. Geest van my niet nemen: maer veel meer met Petro, de genade geven, dat ik moge buyten gaen, ende myne sonden bitterlyck beweenen, op dat den Satan, die my seer begeert heeft om te siften als tarwe, my niet en werpe in de gevankennisse, uyt de welke ik geensins en sal kunnen weder uyt-komen. Maer, O lieve Heere Iesu, wilt voor my arme sondaer uwen Hemeolschen Vader bidden, dat mijn kleyne ende zwacke geloove niet op en houde, maer door uw' salighmakende Woord, en het gebruyk van u H. Avondmael, van dage te dage versterkt ende vermeerdert werde, ende dat in ik uwe belijdenisse, voor de menschen, moge volherden en salig worden, Amen.

Een Gebedt als men tot het Heyligh Nachtmael des Heeren gaen wil.

O Genadige, goedertierene, lankmoedige Godt ende Vader, by u is de Fonteyn des levens, een Fonteyne van water, springende tot in het eeuwige leven, hoe heerlyk is uwen Naem op de gantsche Aerde, hoe onbegrijpelijk zijn alle uwe Wercken, die gy aen alle sondige menschen soo heerlyk betoont ende bewijst: Gy sendet uwe getrouwe Dienaers uyt in de gehele Wereld, en op de uytgangen der wegen, ende beveelt haer te Prediken het Euangelium allen creaturen, ende te onderwysen alle de Volkeren: Gy laet ons onwaardige menschen noodigen, dat wy sullen komen tot uwen grooten Avondmael 't welk gy bereyt hebt, ende waer in alle dingen, tot onser saligheyt noodigh, nu gereet zijn. Geeft ons die genade, dat wy onder het tal van de gene niet en werden gevonden, die om hare gekochte Ackeren en Ossen, ende om datse getrouwt waren, haer sochten te ontschuldigen, om tot desen Avondmael niet te komen: maer dat wy veel meer, ons te voren wel beproeft hebbende, mogen eten van het Brood, ende drincken van den Drinkbeker des Heeren, ende soo dickwils als wy sulks doen, dat

wy sulks tot uwer gedachtenisse mogen doen, ende uwen doot verkondigen, tot dat gy komy. Gy zyt het Brood des levens: Wie tot u komt, en sal geensins hongeren: en wie in u gelooft, en sal nimmermeer dorsten: wilt dan onse verslagene, hongerige ende dorstige Zielen in uwen H. Avondmael spysigen ende laven. Gy, O Heere Iesu! hebt in die laetste nacht, in welcken gy verraden wierd, het Brood genomen, ende gezegent hebbende, hebt gy het gebroken, en uwen Discipelen gegeven, ende tot haer geseyt: Neemet Eet, dat is mijn Lichaem, 't welk voor u gegeven wordt. Na het Avondmael hebt gy ook den Drinkbeker genomen, en gedankt hebbende, dien uwen Discipelen gegeven; seggende: Drinckt alle daer uyt. Want dat is mijn Bloedt, het Bloedt des Nieuwen Testaments, het welk voor velen vergoten wort, tot vergevinge der sonden. Wil ons dan die genade mede deelen, wanneer wy sien, dat van uwen Dienaer, het Broodt ende den Wijn ons in desen Sacramente mede-gedeelt worden, dat wy deselvige als tekenen, panden ende zegelen van uwen waerachtigen Lichaem ende Bloede, door den waren geloove, mogen ontfangen ende aennemen, ende vastelijk gelooven, dat wy door uwen Heyligen

lichaem ende bloede, ten eeuwigen leven gespijst ende gelaeft zijn: Want uw' vleesche is waerlijk spyse, ende uw' bloedt is waerlijk drank: ende wie uw' vleesch eet ende uw' bloedt drinkt, die heeft het eeuwige leven, ende die blijft in u, ende gy in hem. O Heere! uwe goedertierentheynt is in der eeuwigheyt: Gy zijt soo vriendelijk ende goed, dat gy onser aller ongerechtigheyt op Iesum Christum uwen Soon hebt doen aenloopen, daer wy u soo grouwelijk mede vertoornt hadden. O Heere Iesu! komt met uwen Hemelschen Vader ende Heyligen Geest tot ons, ende maekt uwen wooninge by ons. Sendet uwen Heyligen Geest in onse herten, door den welken wy mogen roepen, Abba, Vader; en dat deselve Geest onse herten door den waren geloove reynige, dat onse ziele den Heere loove, ende geene van zyne weldaden vergete. Laet uwen lof altoos in onsen mond zyn in eeuwigheyt tot eeuwigheyt, Amen.

Een gesangh als men tot het Heyligh Nachtmael des Heeren gaen wil.

Stem: O Zaligh Heyligh Bethlehem.

Myn waerde Ziel hoe dus ontstelt,
Wilt doch niet langer blyven treuren,

Die sonden-last die u nu quelt,
Sal immers Iesus van u scheuren.

2. Al zijn u eygen krachten zwak,
Wilt uwen nood aen Iesum klagen,
Bezwijkt gy onder 't sonden-pak,
Vertrouwt op hem hy sal het dragen.

3, Hy noodige u nu aen den Dis,
Waerom dan so een rouw bedreven?
Steunt maer op hem, hy sal gewis,
U ook wel vorder krachten geven.

4, Met recht mijn Ziel zijt gy bevrees,
Tot dese Heyligheyt te naken,
Laet vry u sonden, minst en meest,
U droevig en bekommert maken.

5. Maer laet geen droefheyt meester zijn,
Wendt u tot Gods barmhertigheden,
Wat zegt der Zielen Medicijn?
Hooft doch zijn Woord en soete reden.

6. Hy roeptse niet die zijn gesont,
Maer wil der siecken Herder wesen;
Heeft u de sonde dan gewont?
Dien Iesus sal u weer geneesen.

7. O Iesus 's herten troost en vreugt,
Nood gy de Zielen vol gebreken,
Op dat gy soo de siecken meugt,
Door u Bloed wassen ende queken.

8. Al is mijn Ziel dan seer bemorst,
Noch wil ik evenwel niet schromen,
Tot u, O! lieve vrede-Vorst,

Tot u, mijn Heyland, toe te komen.

9. Gy hebt, O Heer! u liefd' en kracht,
In u vernedering bewesen,
Al is yder, die men tot u bracht,
Door uwe handen wierd' genesen.

10. Wilt ook alsoo mijn sieke Ziel
Met allerley elend' bewaren,
Optrekken uyt de modder-wiel,
En in u Bloed, O Iesu baden.

11. O Iesu, Christi, Davids Soon,
Ik soo een arme blind gebooren,
Buyg my voor u Genaden-throon,
Laet my u stem, u stemme hooren.

12. Tot 't goede ben ik doof en stom,
Ach! wilt u over my ontfermen,
Mijn hert is kout, O Iesu! kom
Wilt my door uwen Geest verwerpen.

13. Ik ben ook kreupel zwak en lam,
Om yets tot uwer eer te wercken.
Och! of u kracht van boven quam,
Om mijne zwackheyt te verstercken.

14. Was ik alleen maer krank en zwak,
Maer 't vrees dat ik ben doot in sonden:
Doch Iesus, die 's doodts prickel brak,
Mijn Heyland, heelt ook sulke wonden.

15. Doe Lazarus begraven lag,
Quaemt gy hem Iesus weer verwecken,
Wilt ook alsoo mijn Ziele, ach,
Nu uyt het graf der sonden trecken.

16. Ook was de gantsche wereld dood,
 Eer gy haer quaemt in liefd' aenschouwen,
 Sou dan mijn Ziel in desen nood,
 Op u mijn Heyland, niet vertrouwen?

17. Tot uwen sou ik doch henen gaen?
 By u alleen, by u is 't leven:
 U soete Iesu kleef ik aen,
 Aen u wil ik my gantschelijk geven.

18. Ik steun op u, O sterke Helt!
 Die doodt en duyvel hebt verwonnen,
 Ia al de helsche macht gevelt,
 Gy sult my doode 't leven jonnen.

19. Ik ga dan na u Vreugde-feest,
 Maer ach! daer zijn noch felle troepen,
 Die al haer krachten onbevreest,
 Om my te stuyten, 't samen roepen.

20. Mijn eygen vleesch, soo vol bedrogh,
 Komt my aen allen zyden quellen,
 Waer by sigh ook de wereld noch
 Vervoeght, met 't boos gedrocht der hellen.

21. Al is 't dat zy niet gantsch mijn hert,
 Van u, mijn Herder, kunnen trekken;
 Zy konnen echter zware smert,
 En ongeneught daer in verwecken.

22. En weten door een loos en schijn,
 Mijn sinnen seer in 't warr' te brengen;
 Om dan alsoo haer boos fenijn,
 Door all' mijn leden te vermengen.

23. O trouwen Herder staet mijn by,

Ach! wilt u over my ontfermen,
 En voor die wreede wolven my,
 Door uwe stercke hand beschermen.

24. Ik heb geen kragt, noch weet geen raet,
 Hoe ik haer tegenweer soud bieden,
 En zijt mijn troost, mijn toeverlaet,
 In uwe armen kom in vlieden.

25. Mijn kracht is niet als ydel kaf,
 Een riet waer op men niet kan steunen,
 Gy zijt mijn sterke stok en staf,
 Op u mijn Heyland, wil ik leunen.

26. O Iesu, het gekrookte riet,
 Wilt gy doch immers niet verbreken,
 Het rookend' lemmet sult gy niet
 Uyt-blussen, maer veel eer ontsteken.

27. Mijns herten lamp is sonder vlam,
 Wilt doch die oly, daer in gieten,
 Die uyt u eygen herte quam,
 Van 't hout des Kruyces tot ons vlieten.

28. O eeuwigh Light, O klare Son,
 Wilt doch mijn herte nu bestralen,
 Laet uwe stroomen, vreughde-bron,
 Doch binnen in mijn Ziele dalen.

29. Ik armen worm kom dan, met u,
 Tot u, O Soete Iesus kruypen,
 En nevens 's Vyands leger nu,
 Aen uwe Liefde-tafel sluypen.

30. Mijn trouwe Heyland, laet my, ach!
 Maer onder uwe tafel wesen,

Op dat ik daer de brokjes magh,
Gelyk de hondekens, oplezen.

31. Ik ga dan heen, mijn Heyland kom,
Wilt my met uwe vlerken decken,
Ik ga, maer wilt my Bruydegom,
Met uwe liefde-koorden trecken.

32. O Iesu, grijpt my by de hand,
Set doch mijn herte gretigh open,
Op dat soo sonder tegenstand,
U balsem in mijn Ziel magh lopen.

33. Ach! geeft nu dog een wormke kragt,
Laet uwe macht in zwakheyt blycken,
Komt in mijn Ziel die op u wagt,
En wilt daer nimmermeer uyt wijcken.

Een Danksegginge na het Heyligh Avondmael.

O Getrouwe Godt ende Salighmaker der Wereld, hoe kunnen wy alle de groote weldaden vertellen, die gy aen ons arme sondaers betoont hebt? Want gy hebt ons, door uwe groote liefde, een soo onuysprekelijcke Tafel ende Maeltijd toe-gericht, ende ons te eten gegeven u Vleesch, ende te drincken u Bloedt, waer door wy het eeuwige leven hebben. Gy sittet aen de rechter-hand Godts, ende de Hemel moeten ontfangen tot de tijden der weder-opregtin-

ge aller dingen, die Godt gesproken heeft door den mondt aller zijner Heylige Propheten, van alle eeuwen, ende zijt al evenwel in uwe Godtheyt met ons alle de dagen, tot de voleyndinge der wereld, ende biddet uwen Hemelschen Vader, dat hy ons eenen anderen Trooster geve, die by ons blijft in der eeuwigheyd, die zijn wooninge by ons maeke, die in ons woont, die onse herten door den oprechten geloove reyniget, ende ons voor alle quaed, aen lichaem ende ziele beware. O hoe eene goedertierene Godt zijt gy, dat gy u selven vernietight hebt, de gestaltenisse eenes Dienstknechts aengenomen hebbende, ende den menschen gelijk geworden zijt, ende in de gedaente gevonden als een mensche, hebt u selven vernedert, gehoorsaem zijnde tot den dood, ja den dood des kruyces; ende hebt uyt loutere liefde tot ons, waerlijk onse krankheden op u genomen, onse smerten gedragen: zijt geplaegt, van Godt geslagen, ende verdrukt geworden: Gy zyt om onse overtredinge verwondet, om onse ongerechtigheden verbrijsselt: De straffe die ons de vrede aenbrengh, was op u, ende door uwe striemen is ons genesinge geworden: Gy zijt uyt den angst, ende uyt het gerichte wech-genomen: Gy zijt afgesneden uyt het land der levendigen, ende

om de overtredinge uwes volks de plage op u geweest. Gy zijt een vloek voor ons geworden, ende hebt ons van den vloek der Wet verlost, op dat wy door uw' Bloed soudent gereynigt worden van alle onse sonden, ende de eeuwige saligheyd besitten. O Heere Iesu, laet dese Hemelsche spyse ende drank, die wy in u Heyligh Avondmael genoten hebben, ons gedyen tot onser saligheyd, ende dat wy voortaan mogen afwycken van het quade, ende doen het goede. Geeft dat wy afleggen alle quaedheyt, ende alle bedrogh, ende geveynstheyt, ende nijdigheyt, ende achterklappinge, ende als nieuwgeboorne kinderkens, seer begeerigh mogen zijn na de redelijcke onvervalschte melk van u H. Woord, op dat wy door deselve mogen opwassen, in liefde, blijdschap, vrede, lankmoedigheyt, goedertierentheyt, goedheyt, geloove, sachtmoedigheyt ende matigheyt, ende uw' rijcke hier op deser aerde seer mogen vermeerden. O Godt! gy zijt onse Godt, laeten wy u zoeken in den dageraad, laet onse zielen dorsten na u, ende ons vleesch na u verlangen, ende seggen, wanneer sullen wy ingaen ende voor Gods aengesichte verschijnen? Wat sullen wy u, Heere, vergelden voor alle uwe weldaden aen ons bewesen? Geeft ons die genade, dat wy uwen

Name aenroepen, in den Geest ende waerheit. Dat wy u onse beloften, nu in de tegenwoordigheyt van al u volk, betalen. O Heere! wy zijn sekerlijk uwe knechten, wy zijn uwe knechten, Sonen uwer dienstmaegden, gy hebt onse banden los gemaect. Daerom sullen wy u offeren een Offerhande van Dank-segginge, ende uwen Name aenroepen, in de voorhoven uwes huyses, ô Heere, in 't midden van u, ô Ierusalem, Amen.

Een Gesang na het Heyligh Avondmael.

Stemme: *Van den 100. Psalm.*

O Heer wie kan u Lof na waerd'
 Betrachten, hier op dese aerd'?'
 Mijn hert en tong is onbequaem,
 Om rechtte prysen uwen naem.
 2. Nochtans mijn ziele poogt en tracht,
 Na uwen lof met alle kracht;
 Tot uwe eer door uwen Geest bereyt.
 2. Ik sal u groote goedigheyt,
 Aen my onweerdigh toegeleyt,
 Erkennen, met een Lof-gesang,
 En dienen u mijn leven langh.
 4. Ik lagh in mijne sonden doodt,

Van alle goedt berooft, ontbloot.
 By my was geen hulpe noch raet;
 Ach! hoe elendigh was mijn staet.

5. Uw recht Heer! eyscht my ter straf;
 Den vloek sneedt al mijn hope af:
 'k Had tegen uw, soo zwaer misdaen,
 't Scheen anders niet, of 'k sou vergaen.

6. Maer uwe liefde over-groot,
 Die niet begeert des sondaers doot,
 En uw genade pleyt voor my,
 Dus ging de toornigheyt voorby.

7. Gy seyde tot uw eygen Soon:
 Dael neder uyt des Hemels throon,
 Leyt af u glants en Majesteyt,
 En brengt den mensch tot heerlijkheyt.

8. Wordt gy voor hare sonden borgh
 Draegt gy voor d'arme sondaers sorgh,
 Maekt gy de vree met my en haer,
 Als een versoenent Middelaer.

9. O lieve Iesus! hoe bereydt,
 Quaemt gy op d'aerd' in nedrigheyt;
 En naemt op uw al onse schult;
 Gy hebt voor ons Godts recht vervult.

10. Gy gaaft uw diernaer herten-bloed,
 Waer door gy onse sonden boet,
 En leedt de allerwreetste doot,
 Ons te verlossen uyt den noot.

11. O grootste liefde die men vond!
 Gy maekt met ons een trouw-verbond:

Wy zijn u volk, u deel en lot;
Gy onsen Koning, Heer en Godt.

12. Gy geeft aen ons een liefde-pandt,
De teekens van soo nauwen bant,
Ontfangen wy aen uwen Dis,
Tot onse Troosts-gedachtenis.

13. Ontfangt dan weer tot dankbaerheit
Een ziel, gewilligh en bereyt
Tot uwen dienst, genadigh Heer!
U zy alleen den lof en eer.

Een Gebedt op den dagh van de geboorte onses Heeren Iesu Christi.

O Genadige, Hemelsche Vader, hoe een groote liefde betoont gy ons arme elendige Sondaers, dat gy uwen Sonen uwen geliefden, in welken gy u welbehagen hebt, hebt laten vleesch worden, ende onder ons wonen, alsoo dat wy zijne heerlijkheit hebben aengeschowt, eene heerlijkheit als des Eenigh-geboren van u: Hoe groot is uwe genade, dat uwen Sone, gelijk de kinderen des vleeschs ende bloeds deelachtigh zijn, desgelijks der selver deelachtigh is geworden; ende is van Maria de Maegt, als de dagen vervult waren, ende de volken de stijdts gekomen was, om onsent wille geboren, in doeken gewonden, in de

kribbe neder-gelegt, ende daer hy rijk was, arm geworden, op dat wy door zijne armoede soudē rijk worden. Van desen heerlijcken ende troostelijcken dagh houden wy heden gedachtenisse, op welken wy, dewelke met vreesse des doods onsen gantschen leven der dienstbaerheyt onderworpen waren, verlost zijn, daer wy andersins eeuwich waren verdoemt en verloren. Die is den dagh den welke vele Propheten ende rechtveerdigen begeert hebben te sien. Na desen dagh hebben vele Koningen, ende Abraham verlanght, datse dien mochten sien: ende hebben hem met de oogen des geloofs gesien, ende zijn verblijd geweest, dat van Godt onsen Hemelschen Vader uyt genade ende liefde tot ons, ons een kind geboren, ende ons eenen Sone gegeven is, op wiens schouder de heerschappy is. Vele, als zy desen dagh aenschouwden, hebben met de H. Engelen gesongen: Eere zy Godt in de hoogste Hemelen, ende vrede op aerden, in den menschen een welbehagen. Laet wy ons ook op desen dagh verblijden, en seggen met den ouden Simeon: Laet nu, ô Heere uwe dienstknechten gaen in vrede, na uw Woord, want onse oogen hebben uwe saligheyt gesien. O wat eenen heerlijcken, uytnemenden ende troostelijcken dagh is dese

dagh! geene tonge en kan uyt spreken, geen penne en kan genoeghsaem uyt schryven, wat weldaden wy ontfangen door de geboorte Iesu Christi van Godt den Vader, dewelke rijk in barmhertigheyt is, en door zijne groote liefde, daer mede hy ons lief gehad heeft, zijnen eenigh-geborenen Sone ons gegeven heeft. O Heere! verleent ons de genade, dat wy met de Herderen van Bethlem mogen gaen in uwen Tempel, om te sien ende te horen het woord, 't welk gy ons van uwen beminden Sone en zijn geboorte hebt kond gedaen: op dat wy uwen Sone, onsen Saligmaker, met alle zijne weldaden mogen vinden, ende u verheerlijken ende prysen over alles, wat wy gehoord ende gesien hebben. Laet ons vrolijk zijn ende juychen op desen dagh, dat gy, ô Heere! u over ons ontfermende, onse elendigheyt ende armoede hebt aengesien, ende ons, door de geboorte van uwen beminden Sone, verlost hebt, die andersins met vrees des doodts voor alle onse leven der dienstbaerheyt onderworpen waren. Laten wy singen ende blyde zijn, ô Iesu Christi! dat gy u selven voor ons gegeven hebt, op dat gy ons sonder verlossen van alle ongerechtigheyt, ende ons tot u eygen volk reynigen. O Heere! laten wy u altijd daer voor

danken, dat gy uwen Sone in de wereltd niet gesonden en hebt, op dat hy de wereltd veroordelen soude, maer op dat de wereltd door hem soude behouden worden. Dese saligmakende geboorte Iesu Christi is van den Heere geschiedt, ende zy is wonderlijk in onse oogen. Dit is de dag, dien de Heere gemaekt heeft, laet ons nu op den selven ons verheugen ende verblijdt zijn, en seggen: Och Heere! geeft nu heyl: Och Heere! geeft nu voorspoet. De Heere is Godt, die ons dit licht gegeven heeft, Amen.

Een Gebedt van 't Lyden Christi.

O Heere Iesu! Gy onschuldigh Lam Godts, gy zijt in slechte doeken gewonden, ende nedergeleyt in de kribbe. Gy zijt in velen versocht, ende hebt vele geleden: Gy zijt om onsent wille arm geworden, daer gy rijk waert, op dat wy door uwe armoede soudent rijk worden: U ô Sone Gods! die geen sonden gekent en hebt, heeft Godt sonde voor ons gemaekt, op dat wy soudent worden rechtveerdigheyt Gods in u. Gy zijt een versoeninge voor onse sonden: ende niet alleene voor onse, maer ook voor de sonden der geheele wereltd. Vrywilligh is geweest de Offerhande, die gy uwen

Hemelschen Vader voor onse sonden opgeoffert hebt, want gy en dedet uwen mond niet op; als een Lam werd gy ter slachtinge geleyt, ende als een Schaep dat stom is voor het aengesichte zijns scheerders, alsoo en deed gy uwen mond niet op. Tegen u hebben alle de Opperpriesters ende Ouderlingen des Iodischen volks t'samen raed genomen, dat zy u dooden mochten. Ende hebben u gebonden wech geleyt, ende overgegeven aen Pontius Pilatus den Stadthouder. Gy zijt van de Ioden, dewelcke valsche getuygen uytgemaekt hebben, van vele ende zware dingen beschuldigt: Gy zijt in uw' aengesichte bespogen, ende met vuysten geslagen: U zijn Kinnebaks-slagen gegeven van den goddeloosen, dewelcke spottende seyden, Propheteert ons Christe, wie is 't die u geslagen heeft! Gy zijt als een misdader der godtloosen over gegeven ende gegeesselt: U hebben de Heydensche Krijgsknechten met haer in het Rechthuys genomen, ende hebben over u de gantsche Bende vergadert, ende u ontkleed hebbende, hebben zy u een Purperen mantel om-gedaen; ende een Kroone van doornen gevlochten hebbende, setteden die op u hoofd, ende deden u een Rietstok in uwe rechter hand, ende vallende op haer knyen voor u,

bespotteden u, seggende, weest gegroet, gy Koning der Ioden. Gy zijt in uwen laetsten nood en dorsr gedrenkt ende gelaeft met Edick, die met Galle gemengt was, ende zijt aen het vervloekte hout des Kruyces gehangen, ende aldaer als een misdader gekruyst: ende hebt, met onuytsprekelyke benautheyt ende pyne beladen zijnde, met een groote stemme geroepen, Mijn Godt! mijn Godt! waerom hebt gy my verlaten? Dit alles, O Heere Iesu! en hebt gy niet geleden ende uyt-gestaen om uwent wille, maer om onsent wille, na dien gy ons aen uwen Hemelschen Vader, tot verlossinge geworden zijt. Wilt ons dan, wy arme sondaers ende vervloekte menschen, die genade verleenen, dat wy dese uwe groote weldaden nimmermeer en vergeten, maer altijd in gedachtenisse houden. Geeft, dat wy onse hove ende geloove, 't welk wy hebben van onse saligheyd, alleen mogen stellen op uwe dierbare verdiensten. Sendet in onse herten uwen H. Geest, die ons hoe langer hoe meer in dit vertrouwen mach verstercken, dat wy op onse saligheyd mogen wachten, daer na verlangen, ende onses selfs saligheyd met vreese ende beven werken. Laet, ô Heere Iesu! dit altijd in leven ende sterven onsen eenigen troost zijn, dat gy niet met silver

ende goudt, of andere vergankelyke dingen ons van de eeuwige verdoemenisse ende helsche pynen verlost hebt, maer door uw' dierbaer bloed. Laet doch niet toe, dat eenige verdrinckinge, of benautheydt, of gevaer, of zwaert, ons scheyde van uwe liefde; maer dat wy door aenmerkinge van uw' lyden, voor ons aen het hout des kruyces volbracht, in desen allen meer als overwinnaers mogen zijn door u, gy die ons soo uytnemende lief gehadt hebt, Amen.

Een Gebedt van de Opstandinge Iesu Christi uyt den Dooden.

Gelooft zy de eeuwige, getrouwe ende barmhertige God, dat Iesus Christus van den dooden is opgestaen. De doodt is nu verslonden tot overwinninge. Doodt, waer is uwen prickel? Helle waer is uwe overwinninge? De prickel des doodts is de sonde, ende de kracht der sonde is de Wet. Maer Gode zy dank, die ons de overwinninge geeft, door onsen Heere Iesum Christum. Dit is een groot Feest, 't welk wy nu houden ende vieren: Dit is de dagh, dien de Heere gemaekt heeft: Laet ons op den selven ons verheugen, ende verblyd zyn. Alles wat leeft, zy vrolyk op dien dagh. Alle

ziele love ende danke den Heere, datse van den doot vry gemaekt, ende van 't geweld der Hellen verlost is. O Heere! maekt onse herten, zielen, verstandt ende alle krachten bequaem, dat wy van uwe opstandinge uyt den dooden ende overwinninge van alle uwe ende onse vyanden, oprechte gedachtenisse mogen houden. Gy, ô Iesu! zijt rechte Paeschlam, dat om onsent wille is geslachtet geworden ende ons verlost heeft, die met vreesse des doodts, voor al onse leven, der dienstbaerheyt onderworpen waren. Gy hebt de werken des Duyvels verbroken, ende door uw bloedvergieten ons verlost van alle onse sonden, ende door u opstandinge over alle onse vyanden getriumpheert. O wie kan, O lieve Iesu! uw voor sulke groote weldaden ten vollen danken? Laet uwe heerlyke Opstandinge ons vertroosten ende versekeren, wanneer wy uyt dese wereld scheyden, ende in het graf gelegd worden, alwaer wy, stof zynde, tot stof weder keeren sullen, dat gy niet en sult toelaten, dat uwe heyligen de verdervinge sullen sien, maer dat uwe dooden weder sullen levendig worden, ja ook onse doode ende verrottede lichamen weder sullen opstaen. O Heere! laet ons altoos gedenken, dat onsen Verlosser leeft, ende dat wy uyt dit onse vleesch

Godt sullen aenschouwen: den welken wy voor ons aenschouwen sullen, ende onse oogen sien sullen. Geeft ons die genade, dat wy op dese hope ende op dit vertrouwen in vrede van dese wereldt tot u mogen gaen: ende saligh in u mogen sterven van nu aen, ende dat wy rusten mogen van onsen arbeydt. Laet ons niet vreesen den tijlyken doodt, hoe bitter dat ook deselve schijnt, maer altijdt gedencken, dat wy uyt onsen doodt overgaen in het eeuwige en salige leven. Heere laet niet toe, dat wy gelyk zijn den Heydenen, die van de opstandinge haerer lichamen gene hope en hebben, maer dat wy ten jonghsten dage in Christo alle mogen levendigh gemaekt worden. Ende dat wy met onsen Christo als zyne ledematen vereenigt worden, ende ook zijn mogen waer hy is, namelijk in zijns Vaders Huys, alwaer vele wooningen zijn, ende alwaer wy hem sullen gelyk zijn, ende hem sien sullen gelyk hy is, Amen.

Een Gebedt van de Hemelvaart Christi.

Ik geloove, O Heere Iesu! dat gy voor my uwe Sondaer, wanneer de volheyt des tijds gekomen was, van Godt uwen

Hemelschen Vader als zijnen eeniggeboren Sone uytgesonden, uyt een vrouwe geworden, ende onder de Wet geworden zijt, op dat gy my ende alle die gene, die onder de Wet waren, soudet verlossen, ende op dat ik ende zy-lieden de aenneminghe tot kinderen verkrygen souden. Gy zijt voor my een vloek geworden, ende hebt my van den vloek der Wet verlost: Gy hebt, door uw vrede gemaekt hebbende door het Bloedt uwes Kruyces, door u, my met uwen Hemelschen Vader versoent: Gy waert veracht, ende de onweerdigste onder de menschen, een man van smerten, ende versocht in krankheyt: Gy zijt voor my gestorven, op dat ik niet en soude verdoemt, maer door uw bloedt van alle myne sonden gereynigt worden: Uw graf heeft men by de godlose gestelt, ende gy zijt by den Rijke in uwen doot geweest, om dat gy geen onrecht gedaen en haddet, nog bedrog in uwen monde geweest was, op dat gy myne ongerechtigheden soudet begraven, endemyne sonden weg-nemen: Gy zijt uyt den dooden opgewekt tot de heerlijkheyt uwes Vaders, op dat ik in nieuwigheyt des levens soude wandelen, ende dat den Geest uwes Vaders, die in my woont, mijn sterffelijck lichaem ten jongsten dage levendig ma-

ken soude. Gy zijt eyndelijk, na dat gy aen uwe lieve Apostelen, die gy uytverkoren haddet, u selven levendig verthoont hadet met vele gewisse kentekenen, veertigh dagen lang, ende haer buyten geleyd haddet tot aen Bethanien, van haer gescheyden, ende een Wolcke nam u wech van haren oogen, ende gy wert opgenomen, daer zy het sagen, in den Hemel, ende zijt geseten aen de rechterhand Godts, ende heerschet in 't midden uwer vyanden. Gy zijt om mynent wille van den Vader uytgegaen, en zijt in de wereld gekomen; hebt de wereld wederom verlaten, ende zijt henen gegaen door uwe triumphante Hemelvaart, tot den Vader: Gy zijt henen gegaen in uwes Vaders Huys, ende hebt my aldaer een plaetse bereyt, alwaer de tranen van myne oogen sullen afgewisschet worden, alwaer ik niet meer en sal hongeren of dorsten, ende alwaer de Sonne niet meer op my sal vallen, noch eenige hitte, ende alwaer ik by u aengesichte verzadinge der vreughden sal hebben. Gy zijt opgevaren in de hooghte, gy hebt de gevangenuisse gevangelijk wechgevoert, gy hebt gaven genomen om uyt te deelen onder de menschen. O Heere! laet my dit selvige altijd gedencken ende wel overleggen, dat gy alle dese dingen om mijnent wille, ende

tot myner saligheyt gedaen hebt. Maekt my op desen tegenwoordigen dagh, op welken wy houden die gedachtenisse van uwe glorieuse Hemelvaert, deelachtig aller der gaven ende weldaden, die gy ny net uwe Hemelvaert verkregen hebt: Biddet voor my arme sondaer, dat ik dit selvige altijd vastelyk magh gelooven, ende dat dit mijn geloove niet op en houde. Sendet tot my, uyt den hoogen Hemel, den Trooster, den H. Geest, den Geest der waerheyt, op dat hy in eeuwigheyt by my blyve, ende my in alle waerheyt leyde. Laet uwe Hemelvaert my een sekeren en vasten troost zyn in alle kruys ende tegenspoet, dat ik in dese bedroefde wereld ende in dit dal der tranen moet uytstaen. Ende al is 't dat ik nu ende dan kleingeloovig moghte worden, insonderheyt wanneer gy, ô Heere! door aenvechtingen ende beproevinge my loutert, als men het silver loutert, soo wilt my van soodanoige kleingeloovigheyt verlossen, ende my in den salighmakenden geloove versterken, ende dien in my vermeederen, op dat dit tot allen tyden mynen troost mach zyn, dat ik door uwe Hemelvaert alreede mede in den Hemel geset ben, ende of schoon myn lichaem verrotte, ende stof zynde, tot stof sal wederkeeren, dat al evenwel ten jongh-

sten dage myn lichaem ende ziele sullen vereenigt worden, ende dat gy mijn vernedert lichaem veranderen sult, op dat het selve gelykformigh worde uwe heerlyken lichame, na die werkinge, waer door gy ook alle dingen u selven kont onderwerpen, ende dat ik niet alle geloovigen sal opgenomen worden in de wolken, u te gemoete, in de lucht, en alsoo altydt met u in den Hemel sal wesen, Amen.

Een Gebedt op Pinxter-dag.

Getrouwe, genadige, lieve Hemelsche Vader, komt niet uwe genade ende barmhertigheyt, ende gaet in tot ons sondige menschen, ende vervullet onse herten met uwen Heyligen Geest, gelyk uwe lieve Apostelen, op den Pixter-dag, daer mede vervult zyn geworden: O Heere! wy hebben van 't aenbegin onses levens, ernstelyk ende demoediglyk gebeden, ende gesucht tot u in den hogen Hemel, om den H. Geest, dat die onse herten mochte suiveren ende reinigen van alle onse sonden, om alles wat ons tot onser saligheit noodigh is, mochte leeren, ons geduurighlyk in alle waerheid leiden, ende daer by bewaren tot den einde. Geeft ons, na den rykdom uwer

heerlykheit, dat wy met kracht versterkt worden door uwen Geest in den inwendigen mensche, op dat Christus, door het gelove, in onse herten woone, ende wy in de liefde, gewortelt ende gegrondet mogen zyn. Heere vertrekt ende vertoeft niet lange om ons te helpen, maer komt af tot ons, eer wy in onse sonden sterven, want onse ongerechtigheden gaen over onse hoofden, en als een zware last zynse ons te zwaer geworden: Ende wy en weten geen uytkomst, ende daer is niemant in den Hemel ofte op der Aerden, die ons helpen kan in leven ofte in sterven, als alleen gy Heere. Ontfermt u over ons, dat wy, door de Predicatie uwes H. Euangeliums, tot u gemeynte mogen toegedaen worden, en door het gehoor des selvigen het ware salighmakende geloove mogen verkrygen. Laet doch onse lichamen tempelen zyn des H. Geests: En neemt uwen Heyligen Geest niet van ons, maer laet dien by ons blyven in den eeuwigheyt. Laet niet toe, dat wy met grouwelyke sonden den H. Geest bedroeven, door welken wy verzegelt zyn tot den dag der verlossinge. Laet uwen H. Geest onse tongen alsoo regeeren, dat geene vuyle reden en mogen gaen uyt onsen monde, maer dat wy met onse tongen de groote werken Gods mogen spreken,

ende anders niet en doen, dan het gene behaeglyk is in Christo Iesu. Laet uwen H. Geest, die ons gegeven is, in onse herten uytstorten oprechte liefde tot u. Gietet uwen Geest uyt over allen vleesch, dat onse sonen ende dochteren propheteeren, ende soodanige kennisse van u mogen hebben, datse haer, uyt u Woord, in alle zwaermoedigheyt, in alle aenvechtingen ende tegenspoet, konnen en mogen vertroosten, ende het eeuwige leven verkrygen, Amen.

Een Gebedt in tydt van Krygh ende Oorlogh.

O Genadige Godt ende Barmhertige Vader, wy sien dat gy seer vertoornt zyt over onse menighvuldige sonden, ende dat uwe sterke hand dagh ende nacht zwaer op ons is. Hoe zyn onse tegen-oartyders vermenigvuldigt? Vele staen tegens ons op. Vele seggen van onse zielen: Zy en hebben geen heyl by Godt. De vyanden vervolgen onse zielen, Zy vertreden onse leven ter aerden, zy leggen ons in duysternisse, als de gene die overlange dood zyn. De vyanden verderven alles in het Heylighdom: Uwe wederpartyders brullen in het midden van uwe vergaderplaetsen. Onse vyanden spot-

ten met ons: Zy setten uwe Heyligdommen in 't vyer: Ter aerden tot ontheyligen zy de wooninge uwes Naems, in haer herte seggen zy, laetse ons te samen uyt plunderen, ende alle Godts vergaderplaetsen in den lande verbranden. O Godt! Heydenen zyn gekomen in u erffnisse: Zy hebben den Tempel uwer heyligheyt verontreynigt: zy hebben de plaetsen uwer lieve Godsdiensten tot steenhopen gestelt. Zy hebben de doode lichamen uwer knechten aen 't gevogelte des Hemels tot spyse gegeven, het vleesch uwer Gunstgenooten aen 't gedierte des lands. Zy hebben haer bloed door gantsch Duytsland als water vergoten, ende daer en was niemant diese begroef. Wy zyn onsen nabueren eene smaetheyt geworden, een spot ende schimp dien, die rontom ons zyn. O Heere! daer en is geen Propheet meer, noch yemant by ons die wete hoe lange. Hoe lange, ô Godt! sal onse wederpartyder smaden? Sal uwe vyant uwen Naem in eeuwigheyt lasteren? Waerom trekt gy uwe hand, ja uwe rechterhand af? trektse uyt het midden van uwe boesem, ende maekt van desen woedenden oorlog eenmael een eynde. ô Heere! wy bekennen, dat alle dese grouwelyke plagen over ons rechtveerdigh komen, om onse sonden ende over-

tredeinge, daer mede wy tegen u overtreden hebben. By ons is de beschaemtheit der aengesichten, om dat wy tegen u gesondigt hebben: by u daer-en-tegen, O Heere! zyn de barmhertigheden, ende vergevinge, al hoewel wy tegen u gerebelleert hebben. Het geheele volk heeft uwe Wetten overtreden, niet af te wyken, datse uwe stemme niet en gehoorsaemden, daerom is over ons uytgestort dien vloek ende dien eed, die geschreven is in de wet Mose, des knechts Gods, dewyle wy tegen u gesondigt hebben, sult gy, ô Heere! ons in eeuwigheyt verstooten, ende voortaan niet meer goetgunstigh zyn? Sal uwe goedertierentheit ophouden in eeuwigheyt? Heeft de toesegginge een eynde, van geslachte tot geslachte? Hebt gy vergeten genadig te zyn? Hebt gy uwe barmhertigheden door toorne toegesloten? Staet dan op Heere, verlost ons, onse Godt, staet alle onse vyanden op de kinnebacken, verbreekt de tanden der godtloosen. Verplettert onse vyanden met eenen yseren scepter, slaetse in stukken als een pottebackers-vat. Weest niet verre van ons, want benautheyt is naby, ende daer en is geen ander helper. Haestet u tot onser hulpe, ende reddet onse zielen van onser vyanden zwaerden. Verlost ons van onse

weder-partyders, ende maekt onse haters beschaemt. Staet op, verstroyt uwe vyanden, ende laet uwe haters voor u aengesichte vlieden. Verdryftse, gelyk rook verdreven wort. Stort uwe grimmigheyt uyt over de Heydenen, die u niet en kennen ende over die Koninkrycken; die uwen naem niet aenroepen. Gedenkt ons der vorige misdaden niet, haest u, laet uwe barmhertigheden ons voor komen. Helpt ons ô God onses heyls, ter oorsaeke van de eere uwes Naems: ende reddet ons, ende doet versoeninge over onse sonden, om uwes Naems wille. Laet eenmael ophouden dat branden ende blakeren, dat rooven ende plunderen, dat over al in desen oorlog in zwang gaet. O Godt der heyscharen! Brengt weder in haer land alle ballingen, ende laet uw' aenschyn over haer lichten, so sullen zy van alle haer vyanden verlost zyn. Laet doch eenmael het geschrey ende gekerm der gevangenen voor u aenschyn komen, ende behout overig de kinderen des doods, na de grootheyt uwes Naems. O Heere Israëls, neemt ons Gebedt ter ooren. Maekt onse vyanden als een wervel: Als stoppelen voor den wind, gelyk het vyer een brandt verbrand: ende gelyk de vlamme de bergen aensteekt, vervolgtse alsoo met uw onwe-

der, en verschrikse met uwen draeywind. Laetse beschaemt ende verschrikt wesen tot in der eeuwigheyt, ende laetse schaemroot worden, ende omkomen. Op datse weten dat gy alleen met uwen Naem zyt de Heere, de Allerhoogste over de gantsche aerde. Wendet u tot ons, ende zyt ons genadig, geeft uwe knechten uwe sterkte, ende verlost ons uwe sonen. Doet aen ons een teeken ten goede, op dat het onse haters sien, en beschaemt worden, als gy ons geholpen ende ons getroost sult hebben. Soo sullen wy, u volk en de schapen uwer weyde, u loven in eeuwigheyt, van geslachte tot geslachte, wy sullen uwen roem vertellen. Wy sullen u met onse gantsche herten loven, ende wy sullen uwe Name eeren in eeuwigheyt, Amen.

Een Gebedt in Dieren tydt.

O Barmhertige Godt ende Hemelsche Vader, wy arme sondaers hebben u soo vertoornt met onse menigvuldige sonden, dat gy ons rechtveerdiglyk verstoot, ende uwen toorn roekt tegen de schapen uwer weyde. Gy hebt ons den straf des broods gebroken, dat tien wyven haer broodt in eenen oven backen. Gy hebt om

onser sonden wille onsen Hemel, die boven onsen hoofde is, tot koper, ende de aerde, die onder ons is, tot yser gemaekt. Den honger is over het gantsche landt, ende wy sien met grooter smerten den grooten jammer ende elende, dat veele menschen ende vee van honger vergaen; ja den honger neemt soo de overhandt, dat de eene mensche den ander, de moeder haer kindt, ende de ouders het vleesch harer sonen en dochteren eten. O Heere! wy en weten door ons selven geen uytkomst hier van, maer wy vertoornen u al meer dagelijks met onse ongerechtigheden, die wy als water drinken, en waer mede wy ons voor u grouwelijk ende stinckende maken. Wy hebben in die goede jaren, doe wy vele goederen hadden, die voor vele jaren opgelegd waren, niet gespaert, maer gegeten en gedronken, ende vrolijk geweest. Wy hebben gekleed geweest met purper ende seer fijn lijnwaet, ende hebben alle dagen vrolijk en prachtigh geleefd, ende hebben uwe gaven met spijs ende drank, met pracht ende overdaedt, schandelijk misbruykt, ende in brasseryen en dronkenschappen, in slaepkameren ende ontuchtigheden, gewandelt. Daerom komt nu dese rechtveerdige straffe over ons: Maer ô Heere! zijt ons genadigh, na uwe

goedertierenthey: Delgt onse overtredingen uyt, na de groothey nuwer barmhertigheden. Geeft ons, dat wy ons bekeeren, een yegelijk van zijnen boosen weg, ende van 't geweld dat in onse handen is. Reddet onse zielen van den doot, ende behoudt ons in 't leven in desen honger. Wendet u, ende laet u berouwen 't quaed dat gy ons toegesonden hebt: Wendet u van de hittighey uwes toorns, dat wy niet en vergaen. Geeft ons tegen ter bequamer tijdt; ende laet ons landt zyne inkomste geven, ende het gehoornte des velts zyne vruchten. Laet ons eten tot verzadens toe, ende seker in het landt wonen. Laet den Hemel regen geven, ende de aerde haere vruchten voortbrengen, hondert, tsestigh, ende dertigvout. Verhoort, O Heere! den Hemel: laet den Hemel de Aerde verhooren, ende de Aerde het koorn, mitsgaders den most ende de olye: ende laet die ons verhooren. Laet ons altijdt op u wachten: Geeft ons onse spyse tot zijner tijdt: Doet uwe hand open, op dat wy met goed verzadicht worden. Verleent ons sulken overvloet van koorn, dat wy vele volken mogen leenen, ende niet ontleenen. Insonderhey ô Heere, wanneer wy gegeten hebbende, verzadicht zijn van uwen zegen, soo geeft ons die genade,

dat wy u loven over dat goede land, dat gy ons gegeven hebt. Laet ons altijd gedenken, dat gy de spyse geschapen hebt tot nuttinge met danksegginge. Laten wy ons wachten, dat wy des Heeren onses Gods niet en vergeten, maer dat wy mogen houden uwe geboden, ende uwe rechten, ende uwe insettingen, die gy ons geboden hebt. Voor en al eer, dat wy uw honger soudens vergaen, soo gebiedt uwe Lavenis, dat zy ons des morgens ende des avonds brood ende vleesch brengen. Laet het meel van onse kruycke niet verkeert worden, ende de olye de flessche niet ontbreken. Verandert dese tegenwoordige diere tijdt, dat alles seer haestelijk goeden koop mag worden, gelijk gy in de poorten van Samaria gedaen hebt. Zegent ô Heere, die vyf brooden ende twee visschen, die ons noch overig zyn, alsoo, dat wy alle daer van mogen eten ende verzadigt worden, ende dat my mogen opnemen 't gene ons van de brocken overgeschoten is, twaelf korven. Ende voor al werkt in ons, dat onse ziele u daer voor love, en al wat binnen in ons is, uwen Heyligen name, Amen.

Een Gebedt voor Donder en Blixem.

O Heylige Drievuldigheyt, eenig Godt, wy sien met onse oogen vyer en hagel, sneeuw ende damp: Gy stormwind, die u woord doet. Van den glans, die voor hem was, dreven zijne wolken daer heenen, hagel ende vyerige kolen. Ende de Heere donderde in den Hemel, ende de Alderhoogste gaf zijne stemme: Hagel en vyerige kolen. Ende hy sond zijne pijlen uyt, ende verstroydese, ende hy vermenigvuldigde den bliksem, ende verschriktese O Heere! (wy sien uwen rechtveerdigen toorn over onse sonden.) O Heere! en straf ons niet in uwen toorn, ende kastijdt ons niet in uwe grimmigheyt. Zijt ons genadigh, Heere, want wy zijn verzwakt; Geneest ons, Heere, want onse beenderen zijn verschrikt: Wy komen tot u, onse Heere, en onse Godt. Want gy hebt de woorden des eeuwigen levens. En gaet niet in 't gerichte met ons arme sondaers: want niemant die leeft sal voor u aengesichte rechtveerdigh zijn. Zyt ons genadigh, ô Godt na uwe goedertierenthey: Delgt onse overtredinge uyt, na de grootheyt uwer barmhertigheden, om Iesu Christi wille, ende vergeeft de onge-

rechtigheyt onser sonden, ende en gedenktse niet meer. Want wy kennen onse overtredinge, ende onse sonde is steeds voor ons; ende hebt ons beloofd wat wy van den Vader begeeren in uwen Name, hy ons (dat) geve. Daerom komen wy tot u: Onse Vader, ende bidden vergeeft ons onse sonden: Want wy ook vergeven eenen yegelijcken die ons schuldig is. En neemt van ons weg, donder, hagel, blixem en alle onweder, en behoedt onse schepen voor ongestuymigheyt der watervloed, ons, ende onse huysen voor brand, bewaert de boomen kleyn ende groot: de vruchten des velds: de beesten op het veld, en alle dat ons schadelijk magh zijn, neemt van ons wech. Geeft ons wat ons salig is, en geeft ons wederom bequaem weder. O Heere! bewaert ons voor alle quaed. Onse ziele sal hy bewaren: De Heere sal onsen uytgang en onsen ingang bewaren, van nu aen tot in eeuwigheyt. En laet ons in u mleven en sterven, ende laet ons acht nemen op onse verlossinge, dat die na-by is. Met de wijze maegden onse lampen vercierren: y verwachten den Heere, onze zielen verwachten en wy hoopen op zijn woordt. Ende seggen met Simeon: Nu laet gy Heere, uwen dienstknecht gaen in vrede na u woordt,

ende neemt ons tot u. Dat wy in lengte van dagen blyven in 't Huys des Heeren. Daer verzadinge van vreugde is by u aengesichte, ende lieffelijkheden in uwer regterhand eeuwiglyk. Op dat wy uwe heerlijkheit mogen aenschouwen, in het Paradijs. Dat geve ons Godt Vader, Sone en Heyligen Geest, door Iesum Christum, Amen.

Een Gebedt der Ruyteren ende Soldaten die t Velde trekken.

O Koningh der Eeuwen! onverderffelijke, onsienelijke, ende alleen wijse Godt, dat land daer in wy woonen, en hebben wy niet ge-erft door ons zweerd, ende onsen arm en heeft ons geen heyl gegeven: Maer uwe rechter hand, ende uwen arm, ende het licht uwes aengesichts, om dat gy een welbehagen aen ons haddet: weest gy onsen Konink, ô Godt ende gebied de verlossinge Jacobs: Geeft dat wy door u onse wederpartyders met hoornen stooten, ende dat wy in uwen name vertreden die gene die tegen ons opstaen. Wy vertrouwen niet op ons geschut, spiessen ende musquetten, ende ons zweerd en sal ons niet verlossen, maer verlost gy ons van onse wederpartijders, ende maekt gy onse haters beschaemt.

In ons en is gene kracht tegen dese groote menigte onser vyanden, die tegen ons komt; en wy en weten niet wat wy doen sullen, maer onse oogen sien op u: Geeft dan uwen volcke sterkte, zegent u volk met vrede. Bewaert ons als 't swart des oogenappels: Verbergt ons onder de schaduwe uwer vleugelen, voor 't aengesigte der godtloosen die ons verwoesten: onser doodvyanden, die ons omringen. Beveelt uwe Engelen van ons, datse ons in alle onse wegen bewaren, en ons op de handen dragen dat wy onsen voet aen geenen steen en stooten. O Godt! weest onse toevlucht ende sterkte, een hulpe in benauwdheden. Laet ons niet vreesen, al veranderde de aerde hare plaetse, ende al wierden de bergen verset in 't herte van de zeen. O Heere de heyrsharen, zijt met ons; Godt *Jacobs* weest ons een hoogh vertrek. Doet doch eenmael de oorlogen ophouden tot aen 't eynde der aerden, ende verbreekt den boge, slaet ontwee de spiesse ende verbrandt met vyer de wagenen van onse vyanden. Laet ons niet soeken onse eere, maer uwen name geeft eere, om uwen goedertierentheyte om uwer waerheyt wille; ende en laet doch de Heydenen niet seggen, waer is nu haren Godt? O Godt en zwijgt niet, en houdt u niet als doof,

en zijt niet stille: Want sy uwe haters steeken den kop op. Sy maken listighlijk eenen heymelijcken aenslagh tegen u volk, ende beraedslagen haer tegen uwe verborgene; Sy hebben geseijt, komt en laetse ons uytroejen, datse geen volk meer en zijn: dat des naems Israëls niet meer gedacht en worde: want sy hebben in 't herte t'samen geraetslaegt, tegen u hebben sy een verbond gemaekt. Doet ons aen ons een teken ten goede, op dat het onse haters sien ende beschaemt worden, als gy Heere ons geholpen, ende ons getroost sult hebben. Reddet ons van de quade menschen: behoedt ons voor de mannen alles gewelts, die veel quaeds in 't herte denken: alle dage t'samen komen om te oorlogen. Doetse nederdalen in de put des verderfs, geeft dat de mannen des bloeds ende bedroghs hare dagen niet ter helste brengen. Slaet de vreemden, die tegen ons opstaen, ende die Tyrannen die onse zielen zoeken. Heere onse Godt verlost ons doch uyt onser vyanden handen! soo sullen alle Koninkrijcken der aerden weten dat gy alleen een Godt zijt. Wanneer onse vyanden vermelden van wagens ende van peerden, soo laet ons vermelden van uwen Naem. Laet ons ook voor al gedenken, dat wy Krijgsknechten zijn van

u den opperste Veld-heer: ende geeft dat wy altijdt voor u aengesichte mogen wandelen, ende oprecht zyn. Verleent ons ware Godtsaligheyt, dewelke nut is tot alle dingen, als hebbende de belofte des tegenwoordigen ende des toekomenden levens. Laet ons niemant overlast doen, doch niemant het zijne met bedrogh ontvreemden, maer ons laeten vergenoegen met onse besoldingen. Geeft ons voor alle dingen, dat wy mogen aennemen den schilt des geloofs, met welke wy alle de vyerige pijlen des boosen mogen uytblusschen. Ende strijden den goeden strijd, behoudende het geloove, ende een goede consientie, Amen.

Een Gebedt voor Belegerde.

O Genadige Godt ende Hemelsche Vader, den gruwel der verwoesting is ons aenstaende, want onse vyanden werpen rontom ons op een begravinge, omcingelen ons, ende benauwen ons van allen zijden, ende willen ons tot den grond nederwerpen ende onse kinderen in ons: ja dreygen ons, datse in ons den eenen steen op den anderen niet en sullen laten: O Godt, de Heydenen zyn gekomen in uwe erffnisse: Sy zoeken den Tempel uwer Heyligheyt te verontrey-

nigen, ende Ierusalem tot steenhoopen te stellen: Zy zoeken de doode lichamen van ons uwe knechten, aen het gevogelte des Hemels tot spyse te geven, ende het vleesch uwer gunstgenooten aen het gedierte des lands. Zy zoeken ons bloed rontom ende in onse stadt te vergieten als water: Wy zijn onse nabueren een smaetheyt geworden; een spat ende schimp dien, die rontom ons zijn. Hoe lange, Heere, sult gy eeuwiglijk toornen? Sal uwen yver als vyer branden? Stort uwe grimmigheyt uyt over onse vyanden, die u niet te recht kennen ende over de Koninkrijcken, die uwen Name niet aenroepen. O Godt! waerom verstoot gy in eeuwigheyt? Waerom soude uwen toorne rooken tegen de schapen uwer weyden? Gedenkt aen uwe vergaderingen, die gy van ouds verworven hebt: De roede uwer erffnisse, die gy verlost hebt; den berg Sion, daer op gy gewoont hebt. Dese uwe voeten op, tot de eeuwige verwoestingen: Onse vyanden zoeken alles in het Heyligdom te verwerven: Uwe wederpartijders hoyen in het midden van uwe vergaderplaetsen te brullen, ende hare teekenen tot teekenen te setten. Uwe Heyligdommen zoeken zy in het vyer te stellen, ter aerden toe trachten zy de wooninge uwes Naems te

ontheyligen. Zy hebben in haer herte geseyt: Laetse ons te samen uytplunderen: zy zoeken alle Gods vergaderplaetsen in den lande te verbranden. Hoe lange ô Godt! sal onse wederpartijder smaden? Sal de vyand uwen Naem in eeuwigheyt lasteren? Waerom trekt gy uwe handt, ja uwe rechter hand af? Trektse uyt het midden van uwen boesem, ende maekt van onse belegeringe een eijnde. O Heere! komt tot onser verlossinge, brengt ons weder, laet u aenschijn lichten, soo sullen wy verlost worden. Laet ons niet vallen door de scherpte des zweerds onser vyanden, ende gevangelijk wechgevoert worden onder alle volcken. Wy bekennen geerne, dat wy met onse menigvuldige sonden wel hadden verdient, dat wy van onse vyanden overwonnen worden, want gy kent onse werken, dat wy noch kout en zyn, noch heet: Gy weet dat wy onse herten hebben verhardet, u hebben versocht ende beproeft, ende dat wy zijn een volk dwalende van herten, ende dat wy uwe wegen niet en kennen. Wy hebben uwe Propheten ende Leeraers niet geacht, ende hare vermaningen in de wind geslagen; ende in alle sonden ende misdaden geleeft, daerom zijn over ons dese plagen ende straffen gekomen, om dat wy den tijdt uwer be-

soekingē niet bekent en hebben. Maer, O Heere! wy hebben berouw ende leetwesen van onse sonden: Wy roepen sterkelijc tot u, geeft ons bekeeringe van onse boose wegen, ende van het geweld dat in onse handen is: Wendet u van de hittigheyt uwes toorns, dat wy niet en vergaen. Geeft doch onse jonge kinderen niet over tot een roof, en onse vrouwen tot buyt, noch onse stadt tot verwoestingē, noch onse Heyligdommen tot ontheyligingē en smaet, onse vyanden tot een vreugde. Soo gy, O Heere! onse stadt niet en bewaert, soo waken te vergeefs onse wachters. Daerom gy bewaerder Israëls en slaept noch en sluymert niet over ons. De hooveerdige staen tegen ons op, ende de vergaderingē der tyrannen soeken onse zielen, en sy en stellen u niet voor hare oogen. Wendet u tot ons, ende zijt ons genadig, geeft uwe knechten uwe sterckte: en verlost de sonen uwer dienstmaegden. Ontfermt u over ons, als een vader hem ontfermt over de kinderen. Staet op, O Godt! ende verstroyt onse vyanden, verdrijft onse haters van onsen aengesichte: Verdrijftse, gelijk rook verdreven wort, gelijk Was is voor het vyer versmelt, soo laet dese godloose vyanden vergaen van uwen aengesichte. Laetse doch in dese stadt niet

komen: laetse door dien weg, die sy gekomen zijn, wederkeeren: Beschermt dese stadt, om die te verlossen, om uwent wille, ende om Davids uwes knechts wille. Sendet uwen Engel uyt, ende staet het heyrleger van onse vyanden. Geeft eenen Geest in haer, dat sy een geruchte hooren, ende weder in haren lande keeren, ende veldse door het zweerd in haer eygen land. Laet ons altijd gedencken, dat gy, Heere, by ons zijt: ende laet ons daerom onse vyanden niet vreesen, want wat sullen ons de zwacke menschen doen? Laet dit onsen troost zijn, soo gy voor ons zijt, dat niemant dan tegen ons sal zijn, Amen.

Een danksegginge voor Victorie.

Ik sal den Heere singen, want hy is hooglijk verheven, het peert en zijnen ruyter heeft hy nedergeworpen. De Heere is mijn kracht en liedt, ende hy is my tot een Heyl geweest, dese is mijn Godt, daerom sal ik hem een lieffelijcke wooninge maken, hy is mijns vaders Godt, dies sal ik hem verheffen. De Heere is een krijgsman: Heere is zijnen Name. Hy heeft onser vyanden wagens ende zijn heyr nedergeworpen: ende de keure zijner Hooftlieden

zijn omgekomen. O Heere! uwe rechter hand is verheerlijkt geworden in macht: Uwe rechter hand, O Heere! heeft den vyand verbroken. En door uwe groote hoogheyt hebt gy die tegen u opstonden, omgeworpen: Gy hebt uwen brandenden toorne uytgesonden, diese verteert heeft als eenen stoppel. De vyand seyde: Ik sal vervolgen, ik sal achterhalen, ik sal den buyt deylen: mijne ziele sal haerder vervult worden: Ik sal mijne zweert uyttrekken, mijne hand salse uytroepen, maer gy hebt uwe rechter hand uitgestreckt, de aerde heeftse verslonden. Gelooft zijt gy ô Godt! die met mijne twisters getwist hebt, die met mijne bestrijders gestreden hebt: Gy hebt den schilt en rondasse gegrepen, ende zijt opgestaen tot mijner hulpe. Gy hebt de spitse voortgebracht, ende den weg toegesloten, mijne vervolgers te gemoete: gy hebt geseyt tot mijne ziele: Ik ben u heyl. Gy hebtse beschaemt ende te schande laten worden, die mijne ziele sochten: Gy hebtse achterwaerts gedreven, en schaemrood laten worden, die quaed tegen my bedachten. Gy hebtse laten worden als kaf voor den wint, ende uwen Engel heeftse wech gedreven. Ik wil Psalmsingen de eere zijns Naems, ik wil eere geven zijnen lof: Ik

wil tot God seggen: Hoe vreesselijk zijt gy in uwe werken? Dit heyl is van u, ô Heere! uwen zegen is over u volk geweest. Ik sal den Heere loven met mijn gantsche herte: Ik sal alle uwe wonderen vertellen: in u sal ik my verblijden, ende van vreugde opspringen: Ik sal uwen Naem Psalmsingen, ô Alderhoogste! om dat mijn vyanden agterwaerts gekeert, gevallen en vergaen zijn van u aengesichte. Wat sal ik den Heere vergelden voor alle zijne weldaden aen my bewesen? Mijne beloften zal ik den Heere betalen, nu in de tegenwoordigheyt van al zijn volk. Mijne ziele is vrolijk in den Heere, zy is vrolijk in u heyl. Alle mijne beenderen sullen seggen: Heere wie is u gelijk, gy die den elendigen reddet van dien, dien sterker is dan hy, ende den elendigen en nootdruftigen van zijnen beroover. De Heere der Heyscharen is met my geweest, de Godt Jacobs is my een hoog vertrek geweest. Alle gy volken klappet in de hand, my het Gode met een stemme van vreugden-gesangh. Want de Heere de allerhoogste is vreesselijk, een groot Koning over de gantsche aerde: Hy heeft de volken onder my gebracht, ende de natien onder mijne voeten. Gelooft zy de Heere dagh by dagh, die den kop zijner vyanden

verslagen heeft. Geloofst zy de Heere, die mijne vyanden met zijne handt uyt de besittinge verdreven, maer my gepland heeft; die de volken geplaegt, maer my heeft doch voortschieten. Want ik en hebbe het landt niet ge-erft door mijn zweert, en mijnen arm en heeft my geen heyl gegeven: maer uwe rechter hand, ende uwen arm, ende het licht uwes aengesichts, om datgy een welbehagen aen my haddet. Gy, ô Heere! zijt mijner gedachtigh geweest, ende gy hebt my gezegent. Looft met my den Heere, want hy is goed, ende zijne goedertiertheit is in der eeuwigheijt. Mijne ziele maekt groot den Heere, ende mijnen Geest verheugt hem nu in Godt mijnen Salighmaker. Gy zijt mijn Godt, daerom sal ik u loven; O mijn Godt! ik sal u verhoogen. Gij hebt een krachtigh werk gedaen door uwen arm: Gy hebt verstroyt de hoogmoedige in de gedachten harer herten. Looft den Heere mijne ziele, ende al wat binnen in my is zijnen Heyligen Name; Looft den Heere mijne ziele, ende en vergetet geene van dese zijne groote weldaden. Geeft my, ô Heere! dat ik nu, verlost zijnde uyt de hand mijner vyanden, u diene sonder vreesse, in heyligheyt ende gerechtigheyt voor u alle de dagen mijnes levens, Amen.

Een Gebedt om Vrede.

O Wonderlyke, sterke Godt, Vader der eeuwighey, ende Vrededorst, wy arme elendige sondaren bekennen dat wy, van wegen de booshey, ende onrechtveerdigh van u met eenen zwaren langduerigen oorlogh te huys besocht zyn; in welken gy ons slagen gegeven hebt voor 't aengesichte onser vyanden, in welken wy door eenen wegh tot hem uytgetogen zyn, ende door seven wegen voor zyn aengesichte gevloeden; in welke onse ossen voor ons oogen geslachtet zyn geworden, maer wy en hebben daer van niet gegeten, in welke onse ezel, voor onsen aengesichte gerooft is geworden, ende en is tot ons niet wedergekeert: in welken onse kleyn vee onse vyanden gegeven is geworden, ende voor ons en is geen Verlosser geweest. De vrucht onses lands, ende allen onsen arbeyd heeft een volk gegeten, dat wy niet gekent en hebben; en wy zyn alle dagen alleenlyk verdrukt ende geplettert geweest, om dat wy uwe stemme, ô Heere! niet gehoorsaem zyn geweest, om te houden uwe geboden, ende uwe insettingen, die gy ons geboden hebt; ende u niet

en hebben gedient met vrolijkheydt ende goetheyt des herten, soo moeten wy onse vyanden, die gy onder ons gesonden hebt, dienen in honger, in dorst, in naektheyt, ende in gebrek van alles. Hierom hebt gy, ô Rechtveerdige Godt! een volk tegen ons verheven, van verre, van 't eynde der aerden, gelyk als een Arent vliegt; een volk welkers sprake wy niet en verstaen: een volk stijf van aengesichte, dat het aengesichte des ouden niet aanneemt, noch den jongen genadigh is: een volk dat de vrucht onser beesten, ende de vrucht onses lands op eet, tot dat wy verdelgt zyn: welk ons geen koorn, most, noch olye, voortsettinge onser koeyen, noch kudden van onse kleyn vee overig laet, tot dat het ons verdoe: een volk, dat ons beangstigt in alle onse poorten, tot dat onse hooge ende vaste mueren nedervallen, op welken wy vertrouwen in ons gantsche land. Heere neemt doch eenmael genadelyk dusdanigen verdriet van ons wegh: Maekt eenmael een eynde van den woedenden ende verdervenden oorlogh: Neemt van ons wech verschrickinge, teeringe en koortse, die de oogen verteeren, ende de ziele pijnigen: Laet ons ons zoet doch niet te vergeefs zaeyen, ende en laet doch niet toe, dat het onse vyanden

op-eten. Geeft ons, dat wy met u in tegenheyt niet en wandelen, maer dat wy u mogen hooren, ende doet niet tot seven-voudelyk slagen na onse sonde. Brenght niet meer over ons, maer neemt eenmael van ons wech, het zwaert der wrake. Maekt doch niet onse steden en dorpen tot woestijnen. Ende en verwoest doch niet uwe Heyligdommen, maer gedenkt veel meer ons ten besten des verbonds der voorouderen, die gy uyt Egyptenlandt, voor de oogen der Heydenen uytgevoert hebt. Wendet u tot ons, ende zyt ons genadigh, want wy zyn eensaem ende elendigh; de benauwtheden onser herten hebben haer wijdt uytgestrekt: voert ons uyt onse nooden. Geeft vrede in den lande, dat wy mogen te slagen liggen, ende niemant en zy die ons verschricke. Laet de rechtveerdige bloeyen, ende de veelheyt van vrede, tot dat de mane niet meer en zy. Laet het Verbond uwes vredes niet wankelen, ende laet den vrede onser kinderen groot zyn. Des Konings herte is in uwe handt, ô Heere! als waterbeecken, gy neygt het tot al dat gy wilt. Mengt dan de herten van alle koningen ende Potentaten deses werelds tot vrede ende eenigheyt, dat haer herte eenmael een grouwel ende afschrik moge krijgen van den woe-

denden oorlogh: Insonderheyt geeft ons dat wy, gerechtveerdigt zynde uyt den geloove, vrede by u mogen hebben, door Iesum Christum, Amen.

Gebedt voor getrouwde Personen.

O Vader der Barmhertigheden, ende Godt aller Vertrouwinge, gy hebt gesproken dat het niet goet en is, dat de mensche alleen zy, en daerom hebt gy hem een hulpe gemaekt, die als tegen hem over zy, ende geordineert, dat die twee sullen tot een vleesch wesen. Wy bidden u, aengesien gy ons in den Heiligen echten stant beroepen hebt, dat gy ons te samen wilt verbinden in recht liefde, eenigheijt, vrede ende Godtsaligheijt. Geeft dat wij malkanderen liefhebben, gelijk ons eijgene lichaem, ende dat wij ons eijgene vleesch niet en mogen haten. Laet ons als in den dagh eerlijk altijd wandelen, niet in brasseryen en dronckenschappen, niet in slaep-kameren ende ontuchtigheden, niet in twist ende nijdigheyt: Maer laet ons aendoen den Heere Iesum Christum, en niet het vleesch tot begeerlykheden versorgen. Ontferm u over ons, ô Heere! bewijst ons barmhertigheyt, ende voleyndigt onse leven in gesontheyt,

met vreugde ende barmhertigheyt. Laet ons altijd gedenken, dat het Houwelijk eerlijk is onder allen, ende het bedde onbevlekt, ende daerom vlieden alle hoererye, gedenkende, dat alle sonde, die de mensche doet, buyten het lichaem is, maer die hoererye bedrijft, dat die sondicht tegen zijn eygen lichaem: Ende dit is de wille Gods, namelijk, onse Heyligmakinge, dat wy ons onthouden van hoerery, en dat een yegelijk van ons wete zijn vat te besitten in Heyligmakinge ende eere. Verleent ons, Heere, de genade, dat wy oprecht mogen wandelen, ende gerechticheyt werken, met onse herten de waerheyt spreken, met onse tonge niet achterklappen, onse medgesellen geen quaed en doen, ende geen smaed-reden opnemen tegen onsen naesten: dat in onse oogen de verworpene veracht zy, maer dat wy eeren die gene, die den Heere vreesen: dat wy onse naesten lief-hebben als ons selven, ende dat wy alle dingen die wy willen, dat ons de menschen doen souden, hen ook alsoo doen: Keert ende verdryft van ons den boosen ende onreynen geest, den duyvel, die een menschen-moorder van den beginne geweest, ende in de waerheyt niet staende gebleven is, dat hy ons geen schade en doe, ons niet mer Eva en bedriege, en

ons niet en brengt tot de openbare werken des vleeschs, welke zijn overspel, hoererye, onreynigheyt, ontuchtigheyt, afgodery, fenijn-gevinge, vyandschappen, twisten, afgunstigheden, toorne, gekyf, tweedracht, ketteryen, nijd, moord, dronkenschappen, brasseryen ende diergelyke. Laet ons veel meer altijdt leven in de vruchten des Geestes, welke zijn liefde, blijdschap, vrede, lankmoedigheyt, goedertierenthey, goetheyt, geloove, sachtmoedigheyt, matigheyt. Geeft Heere, dat wy u vreesen, ende in uwe wegen wandelen, op dat wy geluksaligh mogen zijn: Laet ons eten den arbeyt onser handen, op dat het ons wel moge gaen. Laet onse Huysvrouwen wesen als een vruchtbaere wijnstok aen de zyden van onse huysen, ende onse Kinderen als olyf-planten rondom onse tafel. Wilt ons alsoo sekerlijk zegenen: Zegent ons uyt Zion, dat wy het goede Ierusalems aenschouwen alle de dagen onses levens, ende dat wy onse kinds-kinderen mogen sien, ende mede over Israel. Zegent ons in onse beroepingen: dat wy niet te vergeefs vroegh opstaen, late opblyven, en brood der smerten eten, 't is alsoo, dat gy 't uwen beminden als in den slaep geeft. De vrucht des buyks zijn uwe belooningen, ende de lieve

kinderen zijn u erfdeel, die gy ons gegeven hebt, ende noch sult geven, laet ons die niet verwecken tot toorne, maer opvoeden in de leere ende vermaninge des Heeren, ende hen beveelen, dat zy den wegh des Heeren houden, om te doen gerechticheyt ende gerichte. Laet ons niet besorgt zijn voor onse leven, wat wy eten ende wat wy drinken sullen, noch voor onse lichamen, waer mede wy ons kleeden sullen: Maer voor eerst het Koninckrijke Godts en zijn gerechticheyt zoeken, ende alle dese dingen sullen ons toegeworpen worden. Armoede nochte rijkdom en geeft ons niet: Voed ons met het brood onses bescheydenen deels: op dat wy, zat zijnde, u dan niet en verloothenen, ende seggen: Wie is de Heere? Ofte dat wy verarmt zijnde, dan niet en stelen, ende de name onses Godts aen en tasten. Geeft ons Godtsaligheyt, welke is een groot gewin met vergenoeginge. Laet ons op u wachten, op dat gy ons onse spyse geeft te zyner tijd: Doet uwe hand open: op dat wy met goed verzadicht worden. Laet ons gedenken, dat wy niets in de wereld en hebben gebracht, ende dat het ook openbaar is, dat wy niet en kunnen yet daer uyt dragen: Maer als wy voedsel ende deksel hebben, laet ons daer mede vergenoeght zijn, Amen.

Een Gebedt van een bevruchte Vrouwe.

O Heere Godt, Hemelsche Vader, gy hebt alle Vrouwen, die in den Echtstant van u beroepen zijn, opgeleght dat gy hare smerten, namelijk van hare dracht, seer sult vermenigvuldigen, en datse met smerten sullen kinderen baren. Gy zyt een Godt, die des buycks vrucht kond weeren, gy kond oock zegenen, ende vruchtbaer maken, ende vermenigvuldigen, gy kond doen dat de onverslijtbare selve bare, ende dat die, die veel kinderen hadde, krachteloos worde: Gy kondt den onvruchtbaren doen woonen met een huysgesin, een blyde moeder van kinderen: De kinderen Heere: zyn u erfdeel, ende des buycks vrucht is een belooninge. Wilt dan my, die gy desen zegen van vruchtbaerheit uyt uwe genade mede gedeelt hebt, geven, dat ik dit als een heerlyke gave van u erkenne, ende u daer voor love ende danke: Sterkt my in myne dracht, ende als myne ure, in welke ik baren, ende van my een mensche ter wereld sal geboren worden, sal gekomen zzyn, soo neemt van my wech, ofte vermindert ende versachtet myne droefheyte ende benauwtheyt; ende geeft my uyt louter genade ende

barmhertigheyt (indien het my saligh is) eene haestige verlossinge, Heere, verleent my eene rechtschapene vrucht: Geeft het kindeken, dat van my geboren sal worden, dat het geen letsel aen eenige van zyn ledematen en moge hebben, noch aen eenige van zyne sinnen, inwendigh ofte uytwendigh. Laet my de vrucht myns buyks met blydschap ende vrolykheyt aenschouwen. Soo het ook mochte zyn in uwen Godlyken wille, dat ik van de vrucht niet en mochte verlost worden, maer daer aen sterven, soo verleent my gedult ende lydsaemheyt: verkortet myne smerten, ende laet dat mynen troost zyn, dat ik in kinderen te baren sal saligh worden, soo ik blyve in het geloove, ende liefde, ende heyligmakinge, ende matigheyt. Maekt myne sonden, die als scharlaken zijn, wit als sneeuw, ende die soo root als karmozyn zyn, maekt soo wit als wolle. Soo myn kind in het leven sal blyven, geeft ô Heere! dat het moge gedoopt worden in den name des Vaders, ende des Soons, ende des H. Geest, tot vergevinge van zyne sonden, ende dat het de gave des H. Geestes ontfange, ende door den doop Iesum Christum moge aendoen. Laet het in den Doop met Christo begraven worden, ende niet door de

arglistigheyt des Satans verhindert worden om tot hem te komen. Regeert het altijd met uwen H. Geest, op dat het van dage tot dage toeneme in wysheyt, in groote ende in genade by u ende de menschen. Geest het kindeken in 't opwassen uwe genade, dat het hoore de tucht des vaders, ende opmerke, om verstand te weten, op dat zyn herte uwe woorden vast houde, uwe geboden onderhoude, ende leve. Geeft hem, dat het zyne ouderen gehoorsaem zy in u, zyn vader ende moeder eere, op dat het hem wel ga, ende dat het lang leve op de aerde, Amen.

Een Gebedt voor een Vrouwe in Barends-noodt.

O Barmhertige Godt ende Hemelsche Vader, zyt my genadigh, ô Godt! na uwe goedertierenthey: Delgt myne overtredinge uyt, na de grootheyt uwer barmhertigheden. Wascht my wel van myne ongerechtigheyt, ende reynight my van myne sonde. Want ik kenne myne overtredingen; ende myne sonde is steeds voor my. Ik seyde, ik sal verlydenisse van myne overtredingen doen voor den Heere, ende gy vergeeft my d' ongerechtigheyt myner

sonde. O Godt! gy hebt my opgelegd, dat ik met smerte sla kinders dragen, ende baren. Den tyde nadert tot het baren, ende hebbe smerte, ende schreeuw in myn ween, ende hebbe groote droefheyt, bewyle myne ure gekomen is om te baren. Ende hebbe groote pyne ende smerte. Op u, O Heere! betrouw ik, en laet my niet beschaemt worden in eeuwigheyt. Helpt my door uws gerechticheyt. Het behage den Heere my te verlossen: Heere haest u tot myner hulpe. Myne hulpe is van den Heere, die Hemel ende Aerde hemaekt heeft. Myne oogen sien op den Heere myn Godt, tot dat hy my genadigh zy. Gy hebt alle macht in den Hemel ende op der Aerden. Heere, indien gy wilt gy kondt myn helpen. Gy roept my tot u te komen. Ik sal u aenroepen in den dagh der benauwtheyt, ende gy wilt my daer uithelpen. Banden des doodts hebben my omvangen, ende angsten der hellen hebben my getroffen: Ik ben in benauwheyt ende in droeffenisse. O Heere! haestet u, ende helpt my, ende niemant kan my anders helpen: als ik u dan hebbe soo en lust my niet in den Hemel, noch op der Aerden. Indien het u belieft my te verlossen in dese myne barens-nood, ende myne dagen voleyndigt zyn, Heere uwen wille

geschiede. Het zy dan dat ik leve, het zy dat ik sterve, ik zy des Heeren. Ende laet my saligh worden door het kinderbaren, laet my in het waerachtigh geloove en liefde in u blyven. In uwe hand beveele ik mynen Geest. Indien het u belieft my noch te verlossen, ende in 't leven te sparen, dat ik 't kind met myne oogen sie dat gy my gegeven hebt, dat ik my dan mach verblyden ende de smerte niet meer en gedenke. Myne ziele zal haer roemen in den Heere, de sachtmoedige sullen 't hooren, ende verblyd zyn. Maekt den Heere met my groot, ende laet ons zynen naem ten samen verhoogen. Looft den Heere, want hy is goed, want zyne goedertierentheynt is in der eeuwigheyt. O Godt verleent ons de genade, dat wy het kind dan mogen brengen in de gemeente, om het teeken des verbondts te ontfangen, ende ingelyst worden, ende in den heyligen naem des Vaders, des Soons ende des Heyligen Geestes gedoopt, ende van zyne sonden gewasschen ende gereynigt worden, door Christi bloed; ende dan ook dat wy 't selve kind mogen opbrengen in alle godtvreesentheynt tot Godes eere, ende stichtinge onses naesten. O Heere! vol van genade ende barmhertigheyt: Geeft my ook een gesont lichaem ende ziele, ende uwen goe-

den Geest geleyde my in een effen landt. Dat uwen lof in myn herte ende mond mag zyn, van nu aen tot in alle eeuwigheyt, door Iesum Christum, Amen.

Een Gebedt der Kinderen.

O Almachtige, genadige ende barmhertige Godt, ik dank ende love uwen Heyligen name, dat gy uyt grondeloose goedertierentheyt, alle menschen ende my mede na uwen beelde geschapen hebt, dat gy my uyt louter genade in myns moeders lichaem bewaert, ende gesont, sonder eenigh letsel aen alle myne ledematen, ter wereld hebt laten geboren worden: Insonderheyt danke ik u, dat gy my hebt laten ontfangen den Heyligen doop, het teeken des verbondts tusschen u ende my, waer door ik een lidmaet uwer kerken geworden ben. Schept in my een reyn herte ô Godt! ende vernieuwt in het binnenste van my eenen vasten Geest. En verwerpt my niet van u aengesicht, ende en neemt uwen Heyligen Geest niet van my. Geeft my, dat ik mynen pad suyver houde na u woord: Leert my den wegh uwer insettingen, ende laet my hem houden ten eynde toe. Verleent my godtsalige ende getrouwe

leeraers ende meesters, die my in de vrye konsten, ende insonderheyt in uwe vreesse, die het beginsel der wetenschap is, te vechte mogen onderwysen. Geeft my een vaste memorie, een rechtsinnig oordeel, ende een goet verstant, om aen te nemen goet onderwys, ende toe te nemen in leere, in wysheyt en in groote, en in genade by Godt ende de menschen. Geeft dat ik moge eeren myn vader ende myne moeder, op dat myne dagen verlengt worden in den lande, dat gy myn Godt my geeft. Laet uwe wet altijd in mynen monde zyn. Laet my verstandelyk handelen in den oprechten werk: Komt tot my, op dat ik in 't midden mynes huyses wandele in oprechtigheyt mynes herten. Laet doch niet toe, dat ik èenig Belials stuk voor myne oogen stelle: Geeft dat ik hate het doen der afvalligen, ende dat het my niet aen en kleve. Laet het verkeerde herte van my wyken, ende den boosen niet kennen. Geeft my ook de genade, dat ik altydt gedenke aen u mynen Schepper in de dagen myner jongelingschap, eer dat de quade dagen komen, ende de jaren naderen, van dewelke ik seggen sal: Ik en hebbe geenen lust in deselve. Laet my doch geene horen de tucht mynes Vaders, ende niet verlaten de leere myner

moeder. Geeft dat ik altydt te rechte erkenne die groote moeyte ende alle de andere weldaden, die myne ouderen niet my gehadt ende aen my betoont hebben; ende dat ik haer in haren hoogen ouderdom, wanneerse niet meer winnen of arbeyden en kunnen, gelyke weder-vergeldinge doe, gelyk de Godtvreesende *Joseph* aen zyne ouderen gedaen heeft. Bewaert my voor quaet geselschap, opdat ik, indien de sondaers my aenlokken, niet en verwillige. Behoedt my voor die gene, die seggen: Gaet met ons, laet ons loeren op bloedt, ons versteken tegen den onschuldigen, sonder oorsake, laet ons haer levendigh verslinden, als het graf; ja geheel ende al, gelyk die in den kuyl nederdalen, alle kostelyk goet sullen wy vinden, onse huysen sullen wy met roof vullen: Gy sult u tot midden onder ons werpen: Wy sullen alle eenen buydel hebben: Laet my met hen niet wandelen op den berg: weert mynen voet van haren padt. Doet myne ooren opmerken na wysheyt, neygt myn herte tot verstandigheyt. Laet my op u vertrouwen met myn herte, ende niet steunen op myn verstant: Laet my u kennen in alle myne wegen, ende maekt myne paden recht: Laet my niet wys zyn in myne oogen maer u vreesen ende van het quade wyken;

Laet my niet verdrietig zyn over uwe kastydinge, want gy kastydt den genen die gy lief hebt, ja gelyk een vader den sone, in den welken hy een welbehagen heeft. Verleent my ook de genade, wanneer ik soo verre gekomen ben, dat ik te rechte my selven kan beproeven, dat ik dan met uwe geloovige ende uytverkoorne schapen moge gebruyken uw Heylig Avondmael, ende daer in, door den wraen geloove, u vleesch eten ende u bloed drinken, op dat ik in u blyve, ende ga in my. Geeft, dat ik in u Heylig Avondmael myn geloove hoe langer hoe meer versterke, uwer gedenke, en uwen doodt verkondige, tot dat gy komt. Bewaert my, ô Heere! dat noch vaker, noch ossen, noch wyf, noch eenige andere wereldsche dingen my verhinderen om tot u groot Avondmael te komen: Maer soo dikwils als gy uwen dienstknecht tot my sendet, dat ik dan altydt mag bereyt zyn, op dat ik u niet en vertoorne, ende gy in uwen rechtveerdigen toorne niet en moget zweeren, dat ik in uwe eeuwige ruste niet en sal ingaen. Verhoort my om Iesu Christi, Amen.

Een Gebedt der Dienstboden.

O Almachtige, Barmhertige Godt, ende lieve Hemelsche Vader, gy hebt ons gemaekt, ende daer toe geschapen, dat wy andere lieden sullen dienen, ende daer mede, 't gene wy van doen hebben, verdienen: Wy bidden u om Iesu Christi wille, verleent ons die genade, dat wy in dese onse beroepinge niet verdrietig en mogen zyn, en tegen u daerom niet en murmureeren, maer dat wy veel meer in alles onse herten na den vleesche gehoorsaem zyn, niet met oogen-diensten als menschen-behagers, meer met ootmoedigheyt des herten, vreesende u, ô Heere! ende al wat wy doen, dat wy sulks doen van herten als u, O Godt! ende niet de menschen, wetende dat wy van u sullen ontfangen de vergeldinge der erffnisse, want wy dienen den Heere Christo. Laet ons altydt gedenken, dat die, die onrecht doet, het onrecht, dat hy gedaen heeft, dragen sal; ende dat 'er geen smaetreden des persoons en is. Geeft ons, dat wy Godtsalige ende geloovige heeren ende vrouwen mogen hebben, ende deselvige alle eere weerdigh achten, op dat uwe name ende leere niet gelastert en worde: Laet ons die

niet verachten, maer te meer dienen, om datse geloovig ende gelieft zyn, als die deser weldaet mede deelachtigh zyn. Laet ons onse heeren ende vrouwen in allen welbehagelyk zyn, niet tegensprekende, niet onttreckende, maer alle goede trouwen bewysende: Op dat wy de leere Godts onses Saligmakers in alles mogen vercierren. Laet ons met alle vreese onse heeren ende vrouwen onderdanig zyn, niet alleen den goeden ende bescheydenen, maer ook den harden: Want dat is genade, indien yemant om de conscientie, voor Godt, zwaarigheyt verdraegt, lydende ten onrechte. Laet ons gedenken, dat het geen lof en is, indien wy verdragen als wy sondigen, ende daer over geslagen worden: Maer indien wy verdragen als wy weldoen, ende daer over lyden, dat dat genade by Godt is. Geeft ons, dat wy in dit vergankelyke leven oprecht wandelen, ende gerechticheyt werken, ende met onse herten de waerheyt spreken: dat wy met onse tonge niet achterclappen, onse medegesellen geen quaed en doet, ende geen sin nemen tegen onsen naesten. Heere zyt met ons, ende maekt af wat wy doen, door onse hand voorspoedig, op dat wy genade in de oogen onser heeren ende vrouwen vinden mogen.

Bewaert ons, ô Heere! dat wy niet en mogen doen, gelyk de dienst-boden van *Iob*: Maer wanneer wy geroepen worden, dat wy datelyk mogen antwoorden, ende onse heeren ende vrouwen met vreesse ende beeven, in eenvoudigheyt onser herten, gehoorsaem zyn gelyk als Christo: ende haer dienen met goetwilligheyt. Verleent ons de genade uwes Heyligen Geestes, dat wy ons onthouden van hoererye, dat wy mogen weten onse vaten te besitten in Heylighmakinge ende eere, niet in quade beweginge der begeerlykheyt, gelyk als de Heydenen die Godt niet en kennen: dat wy ook onsen broeder niet en vertreden, noch niet en bedriegen in zyne handelinghe. Geeft ook, ô getrouwe Godt! dat onse heeren ende vrouwen, die wy dienen, niet gramstuerigh tegen ons en mogen zyn, maer alle dreygingen nalaten, als die weten, dat ook haer selfs Heere in de Hemelen is, ende dat geen aenneminghe des persoons by hem en is. Soo het ook mochte gebeuren, dat ons onse aerdsche Ouderen, Vader en Moeder, verlieten, soo neemt gy ons, O Heere aen, door Iesum Christum, Amen.

Een Huys-vaders Gebedt, om Lichamelyke nootdruft.

O Genadige Godt ende Hemelsche Vader, gy hebt alle mans-persoonen tot een bloek ende straffe der sonde opgeleght, dat zy in 't zweet hares aenschyns haer brood sullen eten. Gy wilt dat wy in arbeyt ende moeyte, nacht ende dagh sullen werken, op dat wy niemant en mogen lastig zyn: Gy hebt bevolen dat soo yemant niet en wil werken, hy ook niet en ete. Verleent my dan gesontheyt ende sterkte, om te mogen komen gewinnen, 't geen ik tot myne huyshoudinge van doen hebbe. Geeft my dat ik de myne, ende voornamentlyk myne huysgenooten, van alle nootdruft versorge, op dat ik het geloove niet en verlochene, ende niet erger en zy als een ongeloovige. Zegent mynen arbeyt: Laet het niet vergeefs zyn, dat ik vroegh opsta, late op blyve, ende ete broodt der smerten: Maer geeft my uwen beminden, het dagelyks brood als in den slaep. Laet my niet besorgt wesen voor myn leven, wat ik eten en wat ik drinken sal: noch voor myn lichaem, waer mede ik my kleeden sal; Laet my gedenken, dat het leven,

't welk gy my gegeven hebt, meer is dan het voedsel, ende het lichaem meer dan de kleedinge: Laet my veel meer myne sorge op u werpen, ende gy sult my onderhouden. Geeft my een drooge bete, ende ruste daer by, want die is beter dan een huys vol geslachte beesten, met twist. Maekt, ô Heere! dat ik vinde ende hebbe een deugdelyke huysvrouwe, welkers waerdye is verre boven de robynen, laet myn herte op haer vertrouwen, soo dat my geen goed en moge ontbreken: Laetse my goed doen, ende geen quaed, alle de dagen hares levens: ende mede-werken met lust harer handen. Geeft my dat ik my niet slap aenstelle in myn werk, op dat ik niet en zy een broeder van een doorbrenger. Dat ik ook eerst soeke u Koninkryke, ende uwe herechtigheyt, op dat alle tydelyke ende lichamelyke nootdruft my toegeworpen worde. Laet my oprecht wandelen, ende gerechtigheyt werken, u vreesen, ende in uwe wegen wandelen, op dat ik ete den arbeyt myner handen, en welgeluksaligh zy, ende my wel ga. Geeft dat ik soeke voornamelyk de dingen die boven zyn, daer Christus is sittende aen de rechter-hand Godts, ende bedenke die dingen die boven zyn, niet die op de aerde zyn. Laet my niet vertrouwen op onder-

druckinge, noch op rooverye, niet ydel worden; ende als 't vermogen overvloedigh aenwast, het herte daar op niet setten. Laet my niet vertrouwen op myn goed, ende op de veelhey myner rykdommen niet roemen, want ik sal daer mede mynen broeder nimmermeer komen verlossen. Geeft my, dat ik moge zyn een getrouw ende voorsichtigh dienstknecht, welken gy, Heere, over myne dienstboden gestelt hebt, om henlieden haer voedsel te geven ter rechter tydt. Laet my doch geven aen een yegelyk, die van my begeert; ende van die gene die het myne neemt, niet weder eyschen: ende gelyk ik wil, dat my de menschen doen sullen, dat ik ook haer desgelyks doe. Geeft dat ik geerne leene sonder yet weder te hopen, op dat mynen loon groot zy, ende ik een kind des Allerhoogsten zy. Maekt my bereyt ende gewilligh om te geven aen de nootdruftigen, op dat my van u moge gegeven warden, ende een goede, nedergedrukte, ende geschudde, ende overloopende mate in mynen schoot gegeven worde. Verleent my, dat ik my selven wachte, dat myn herte niet te eeniger tydt bezwaert en worde met brasserye ende dronkenschap, ende sorghvuldigheden deses levens. Laet my niet gelyk zyn den verlooren Soon, die zyn

goed doorbrachte, levende overdadiglyk, ende daer na in den hongersnoot gebrek begon te lyden: Maer dat ik veel meer in myn beroepinge neerstigh zy, op dat ik, wanneer myne krachten beginnen te vergaen, ende ik van wegen mynen hoogen ouderdom niet meer en kan winnen, andere lieden jiet lastig noch moeyelyk en behoeve te zyn, maer wat hebbe, daer ik als dan van leven konne, Amen.

Een Gebedt der Weduwen.

O Genadige Godt, barmhertige goedertierene Hemelsche Vader, gy hebt, niet om myne verdiensten, maer alleen uyt louter genade, my toegebracht een Egade, ons beroepen tot het houwelyk, 't welk onder allen eerlyk is, ende een onbevleekt bedde: ende daer in gezegent dat wy vruchtbaer zyn geworden, ende vermenighvuldicht. 't Is nu ook uwen Godtlycken wille geweest my wederom te berooven van myn hoofd, ende my door den tydelycken doodt myn lieven Egade te nemen: waer door ik in den bedroefden en elendigen weduwen-standt gestelt ben. Gy wetet, o Heere, dat weduwen ende weesen ten meesten deele hier op der aerden verdrukt

worden, ende hier in dese tegenwoordige wereld weynig troost en bystants bevinden: wilt daerom my geven eenen anderen Trooster, dat hy by my blyve in der eeuwigheyt, namelyk den Geest der waerheyt. Wanneer ik hier op der aerden met myne weesen beledigt worde, ende daerom tot u in den Hemel roepen sal, soo wilt myn geroep sekerlyk verhooren. Geeft, ô Heere! dat my niemant in dese wereld moge verdrucken. Zyt myn beschermer gy Vader der weesen, en Richter der weduwen. Soo eenige dierte mochte opstaen, besoekt my, ende geeft my brood. Laet doch het meel van myne kruycke niet verteert worden, ende de olye der vlessche niet ontbreken. Versadight my met myne kinderen in de dagen des hongers. Geeft dat ik u vrees, ende u soeke, want die u vreesen ende u soeken, hebben geen gebrek van eenig goed. Maekt my uwe wegen bekent, leert my uwe paden, leyt my in uwe waerheyt, ende leert my, want gy zyt de Godt myns heyls: U verwacht ik den gantschen dag. Gedenkt, Heere, uwe barmhetigheden, ende uwe goedertierentheden: want die zyn van eeuwigheyt. Gedenkt niet de sonden myner jonkheyt, noch myner overtredingen: gedenkt myner na uwe goedertie-

rentheyt om uwer goetheyt wille. Wanneer ik tot u roepe, soo hoort, ô Heere! ende reddet my uyt alle myne benauwtheden. Laet my niet wycken uyt uwen Tempel, maer met vasten ende bidden u dienen dagh ende nacht. Laet my niet myn vertrouwen stellen op eenige menschen, maer op u alleene hopen, en in smeekinge ende gebeden blyven nacht ende dagh. Wanneer ik van alle menschen, ja van vader en moeder mochte verlaten worden, soo neemt gy, O Heere! my aen. Verleent my de gave der kuysheyt, dat ik my konne onthouden. Indien 't ook uwen Goddelycken wille niet mochte zyn, my de gave der onthoudinge te verleenen, maer besloten haddet, dat ik wederom soude trouwen, soo verleent my een Godtvreesenden man, die my lief hebbe, als hem selven, ende als zyn eygen lichaam, die by my woone met verstant, ende my als het krankste vat eere geve, op dat onse gebeden niet verhindert en worden. Behoet my, O Godt, dat ik niet en leere ledigh by de huysen om te gaen, dat ik oock niet en zy ledigh en luy, jiet klapachtigh, ende ydele dingen doende, niet sprekende 't gene niet en betaamt: Maer dat ik myn huys wel regeere, ende gene oorsake van lasteren aen de wederparty en geve. Laet my als

dan mynen eygenen man onderdanigh zyn, op dat ook soo eenige den woorde ongehoorsaem syn, door den wandel der vrouwen sonder word mogen gewonnen worden, als zy sullen ingesien hebben mynen kuysen wandel in vreese. Laet myn verciersel zyn niet 't gene uytterlyk is, bestaende in het vlechten des hayrs ende omhangen van gout ofte van kleederen aen te trekken: maer de verborgen mensche des herten in het onverderflyk verciersel eens sachtmoedigen ende stillen Geests, die kostelyk is voor u, Amen.

Een Gebed om een oprecht Geloove.

O Hemelsche Vader, eeuwige ende barmhertige Godt, sonder den bystant des Heyligen Geests, ende sonder u en kan ik niets doen, tot u en kan ik niet komen sonder uwen Sone, daerom leert my uwen wegh, ende leyt my in 't rechte pad, om mynen verspieters wille, maekt my uwe wegen bekend, leert my uwe paden, leyt my in uwe waerheyt, ende leert my, want gy zyt de Godt myns heyls. Geeft my, dat ik vlytigh ende neerstigh ondersoecke de Heylige Schriften, in dewelke ik meyne het eeuwige leven te hebben, ende my met

allen yver beneerstige in 't gehoor des woords, uyt welken het geloove is: Komt myne ongeloovigheyt te hulpe, vermeedert het geloove. Gy zyt gekomen om te soeken ende saligh te maken dat verloren was, om de sondaren saligh te maken, van welke ik de voornaemste ben; maer laet my daerom barmhertigheyt geschieden, op dat Iesus Christus in my, die de voornaemste ben, alle zyne lanckmoedigheyt betoone, tot een voorbeeld der gene die in hem gelooven sullen ten eeuwigen leven. Schept my een reyn herte, O Godt! ende vernieuwt in 't binnenste van my eenen vasten Geest. Laet my u woord hooren ende verstaen, ende ook vrucht dragen. Leert my na uw' woord eenen goeden sin ende wetenschap, op dat ik aen uwe geboden geloove, ja geloove dat Iesus is de Christus, de Soone Godts, ende op dat ik, geloovende, het leven hebbe in zynen name. Vervult my met de kennisse van uwen wille in alle wysheyt ende geestelyk verstand, op dat ik moge wandelen weerdighlyk in u, tot alle behaeghlyckheyt, in allen goede wercken vrucht dragende, ende wassen in uwe kennisse, met alle kracht bekrachtigt zynde, na de sterkte uwer heerlyckheyt. Bewaert my voor de valsche propheten: die u volk

met hare leugenen ende met hare rechtveerdigheden verleyden, dewelcke grooter teekenen ende wonderheden doen, alzoo dat zy, indien het mogelyk ware, ook de Uytverkoorne soude verleyden. Laet my aennemen de liefde des waerheyt om saligh te worden: Sendet my niet tot een kracht der dwalinge, dat ik de leugen soude gelooven. Bewaert my voor de afgoden. Sendet my den Trooster, den Geest der waerheydt, op dat hy my in alle waerheyt leyde. Laet my geene van uwe weldaden vergeten. Laet my des nachts uwes naems gedachtigh wesen, ende uwe Wet bewaren. En neemt uwen Heyligen Geeswt niet van my. Biddet voor my, dat myn geloove niet op en houde, maer dat ik in de kracht Godts worde bewaert, door het geloove, tot de saligheyt, die bereyt is om geopenbaart te worden in den laetsten tydt, ende verkryge het eynde myns geloofs, namelyk de saligheyt myner zielen, Amen.

Een Gebedt eenes aangevochtenen Persoons.

O Barmhertige, genadige Godt, Vader onses Heeren ende Saligmakers Iesu Christi, ik bekenne geerne, dat ik

met mijne groote sonden verdient hebbe, dat gy den Satan oorlof gegeven hebt, om sijne hand uyt te strekken, ende my ende al wat ik hebbe aen te tasten. Ik ben daerom elendig ende nootdruftigh. O Godt! haest u tot my: Gy sijt mijn hulpe ende bevryder: Heere, en vertoeft niet. Mijne stemme is tot u ô Godt! ende ik roepe: mijne stemme is tot u ô Godt! neygt uwe oore tot my; Ik soeke u ten dage mijner benauwtheyt: Mijne hand is des nachts uytgestrekt, ende en laet niet af: Mijne siele weygert getroost te worden. Denk ik aen u, ô Godt! soo make ik misbaer; peynse ik, soo wert mijne siele overstelpt. Gy hout mijne ooge wakende, ik ben verslagen ende en spreke niet. Zijt my genadigh: Heere, want ik roepe tot u den gantschen dagh: Wendet u tot my, geeft uwen knecht uwe sterkte, ende verlost den sone uwer dienstmaeght; Doet aen my een teeken ten goede, op dat het mijne haters sien ende beschaemt worden, als gy, Heere, my geholpen ende my getroost sult hebben. Soo gy my doodedet, laet ik al evenwel op u hopen. Geeft dat ik u altijd vast houde, ende niet en late gaen. Weest my een Leydtsman tot de levende Fonteyn der wateren, en wischt af alle tranen van

mijne oogen. Gietet uwen Geest ende uwen Zegen op my. Uwe goede geest geleyde my in een effen Lant, voert mijne ziele uyt de benauwtheyt, om uwe gerechticheyt. Laet my alle myne bekommernissen op u werpen, want gy sorgt voor my. Laet my altijd nuchteren wesen, ende waeken tegens mijn wederpartye den Duyvel, dewelke om gaet als een briesschende Leeuw, soekende my te verslinden. Laet sich uwen Engel leegeren rondom my, ende uytrucken. Doet my aen uwe geheele wapenrustinge, op dat ik kan bestaen tegen de listige des Duyvels. Laet my gedencken, dat ik niet en hebbe den strydt tegen vleesch ende bloet, maer tegen de Overheden, tegen de Machten, tegen de Gewalt-hebbers der Werelt, der duysternisse deser eeuwe: tegen de geestelijke boosheden in de Lucht. Laet my aennemen uwe geheele wapen-rustinge, op dat ik konnen wederstaen in den boosen dagh, ende alles verricht hebbende, staende blyve. Laet my leven, mijn lendenen omgort hebbende met de waerheyte, en aengedaen hebbende de hooft-wapen der gerechticheyt, ende de voeten geschoeyt hebbende met de bereytheyte des Euangeliums des vredes: Boven al aengenomen hebbende den Schilt des Geloofs,

met welcken ick alle de vyerige pylen des boosen moge uytblusschen. Geeft dat ik aenneme den Helm der zaligheyt, ende het Zweert des Geestes, het welk is Godts Woord, met alle biddingen en smeekinge, biddende tot alle tijt in den Geest, en tot het selve waekende met alle geduerigheyt, ende smeekende voor my. Geeft dat ik met u troostelijke Woord alle aenvechtingen des Duyvels, met mijnen Heyland Christo, moge overwinnen. Maekt dat ik den Duyvel wederstae, op dat hy van my vliede, ende dat ik hem geen plaetse en geve, maer wederstae, vast sijnde in het Geloove: hier in volmaakt, bevestigt, versterkt, en sondeert my, Amen.

Een Dank-segginge van een aengevochtene Persoon.

O Heere, gy sijt de Fonteyne des levens. In u licht sien wy het licht. O diepte des Rijkdoms beyde der wijsheydt ende der kennisse Godts! hoe ondoorzoekelijk sijn uwe oordeelen, ende onnaspeurlijk sijn uwe wegen. Schepper van Hemel en Aerde. O soete Christi Zaligmaker van u Volk. Godt heeft uyt liefde sijnen Sone tot ons gesonden. Gy hebt ons hier gekogt,

uyt allen geslachte, tale, volcke, ende natie: Niet mer silver ofte gout, maer met het dierbaer bloet Iesu Christi, dat reynigt ons van alle onse sonden. En hebt ons verlost, en alle geloovige, die met de vreesse des doodts alle haer leven der dienstbaerheit onderworpen waren, en hebt te niete gedaen die 't geweld des doodts hadde, dat is den Duyvel. O Godt! Heyligen Geest, schept in my een reyn herte, en vernieuwt in 't binnenste van my eenen vasten Geest, door het badt der wedergeboorte en vernieuwinge des H. Geests, en verwerpt my niet van u aengesichte: en neemt uwen H. Geest niet van my. O mijn Heer en mijn Godt! wat sal ik den Heere vergelden voor alle sijne weldaden aen my bewesen? Want gy hebt mijne ziele geredt van de doodt, mijne oogen van tranen, mijnen voet van aenstoot. Looft den Heere mijne ziele, en al wat binnen in my is sijnen Heyligen name, die u leven verlost van 't verderf, die u kroont met goedertierentheit en barmhertigheit, ende hebt u mijner ontfermt, gelijk hem een vader ontfermt over sijne kinderen. Ik hebbe gedwaelt als een verloren schaep: Gy hebt my gesocht, want uwe geboden en hebbe ik niet vergeten. De Satan heeft my seer begeert te

siften als tarwe. De Duyvel gaet om my als een briesschende leeuw, soekende hoe hy my soude mogen verslinden. Maer gy ô Christi! hebt voor my gebeden dat mijn geloove niet op en houde. Weest blyde met my, want ik hebbe den penningh gevonden dien ik verloren hadde. Mijn vader heeft my aengesien, en wiert met innerlyke ontferminge over my beweegt. Ik elendige riep, ende de Heere hoorde, en hy verlostte my uyt alle mijne benauwdheden. Ik hebbe den goeden strijdt gestreden, en hebbe den loop ge-eyndigt, ik hebbe het geloove behouden. O Heere Iesu! vermeerderd mijn geloove. Ik geloove Heere, komt mijn ongeloovigheyt te hulpe. Laet het kleyne mostertsiet des geloofs in mijn heere groot worden tot eenen grooten boom. Ik sal u loven om dat gy my verhoort hebt: ende my tot een heyl geweest sijt, want uwe goedertierentheyd is in der eeuwigheyt: O Heere Iesu Christi! roept: Komt herwaerts tot my alle die vermoeyt en belast sijt, ende ik sal u ruste geven. Ik en weet tot niemant anders te gaen: Gy hebt de woorden des eeuwigen levens, werkt dan in my beyde het wissen en het wercken na u welbehagen. Ende leert my dat ik eerst soeke het Koninkrijcke Godts, en sijne gerech-

tigheyt, en alle dese dingen sullen my van u toegeworpen worden. Self ook dat ik niet begeert en hebbe, hebt gy my gegeven beyde rijkdom en eere. Laet my dan afleggen de werken der duysternisse, en aendoen de wapenen des lichts. Laet my den overigen tijdt mijns levens eerlijck wandelen, niet in brasseryen en dronkenschappen, niet in slaep-kameren en ontuchtigheden, niet in twist en nijdigheyt: Maer laet my aendoen den Heere Iesum Christum, ende en besorgen het vleesch niet tot begeerlijkheden. Maer dat ik magh oprecht wandelen, en gerechtigheyt werken, en met mijn herte de waerheydt spreken. Ende dat ik mijn Lichaem stelle tot een levende, heylige ende welbehaegelijke Offerhande, (welke is) mijnen redelijken Gods-dienst, ter eeren Gods. Laet my den Heere mijn Godt liefhebben, uyt geheel mijn herte, uyt mijn geheele Ziele, uyt geheel mijn kracht, ende uyt geheel mijn verstant: ende mijnen naesten als mijn selven. Ende mijn licht alsoo laten schijnen voor den menschen, dat zy mijne werken mogen sien, en mijnen Vader die in de Hemelen is verheerlijken, en wy malkanderen lief-hebben. Ende vry gemaekt sijnde van de sonde, sijn gemaekt Dienst-knechten der gerechtigheyt, dat is

de wille Gods, onse heyligmakinge: vervult met vruchten der gerechticheyt die door Iesum Christum sijn tot Heerlijkheyt en prijs Gods, ons beneerstigen meer om onse beroepinge en verkiesinge vast te maken, ende bekeert sijnde, dat wy onsen Naesten ook sullen bekeeren.

O Godt vol van genade en barmhertigheyt! Ik ben verlost uyt de hand mijner vyanden, door Iesum Christum, dat ik u dienen soude sonder vrees, in heyligheyt en gerechticheyt voor u alle de dagen mijns levens. Laet my dan rechtveerdig en Godvreesende sijn, en verwachten mijnen Saligmaecker Iesum Christum. Een dingh hebbe ik van den Heere begeert, dat sla ick soeken: dat ik alle de dagen mijns levens mochte wonen in het Huys des Heeren om de lieffelijkheyt des Heeren te aenschouwen en te ondersoeken in sijnen Tempel. Mijn Ziele dorstet na Godt, na den levendigen Godt: Wanneer sal ik ingaen, en voor Godts aangesichte verschynen. Leert my dat ik mijn selven recht beproeve, en eete alsoo van het Brood, en drinke van den Drink-beker, de Geestelijke spyse en drank: dat Christus voor my en alle geloovige gestorven is, en heeft het alles volbracht, alleen. Laet de offerhande Godts

sijn (van my) een gebroken en verslagen herte, en sult gy O Godt! niet verachten. En weldadigheyt betonen aen mijnen evennaesten, ende segge, ô Godt! sijt my sondaer genadigh. En segt, die mijn vleesch eet en mijn bloed drinkt, die heeft het eeuwige leven. De Geest is 't die levendigh maekt: Het vleesch en is niet nut, de woorden die ik tot u spreke sijn Geest en Leven. Want een broodt (is het) soo sijn wy vele een lichaem: dewijle wy als eenes broods deelachtig sijn. Want soo dikwils als gy dit broodt sult eeten, en desen Drinckbeker sult drinken, soo verkondigt den doot des Heeren, tot dat hy komt: want dat is mijn bloed, het (bloed) des N. Testaments, het welke voor vele vergoten wort tot vergevinge der sonden.

Doet dat tot mijner gedachtenisse, en indien wy dan Godts Tempel sijn, soo laet den Geest Godts in ons wonen, dat die by ons blyven in eeuwigheyt, en laet ons verblyden: en dat niemant sulke blijdschap van ons wegneme. Dat gy ons van alle onse sonden gewasschen hebt in uwen bloede. Daer voor looft den Heere onse siele, en alles wat in ons is sijnen Geyligen name. Lovet den Heere alle sijne werken aen alle plaetsen sijner heerschappye: Looft den Heere onse ziele.

O Heere ik hope op u heyl! en doe uwe geboden, die verblyden mijn herte, het gebodt des Heeren is suyver, verlichtende de oogen. Zy sijn begerlyker dan goudt; ja dan veel fijn goudt, en soeter dan honingh en honingh-zeem. Mijne ziele is begerigh, en bezwijkt ook van verlangen, na de voorhoven des Heeren: en mijn vleesch roept uyt tot den levendigen Godt. Heere der Heyscharen, mijn Koningh, en mijn Godt. Hoort mijn gebedt, neemt 't ter oore, ô Godt Jacobs! Want een dag in uwe voorhoven is beter dan duysende (elders.) Ende ik koos liever aen den dorpel in het Huys mijnes Gods te wesen, dan langer te woonen in de Tenten der godtloosheydt; Hebbende begeerte ontbonden te worden en met Christo te sijn; want (dat) is seer verre het beste. 't Gene de ooge niet en heeft gesien, de oore niet en heeft gehoort, en in het herte des menschen niet en is opgeklimmen, 't gene Godt bereyt heeft dien die hem lief-hebben. Versadinge der vreughden is by u aengesichte, lieffelijkheden sijn in uwe rechter hand eeuwiglijk. Laet my door den dood overgaen in het leven. In het Paradijs. In het Koninkrijke, 't welk my bereyt is van de grondlegginge der wereld, in het eeuwige leven: dat geve my en

alle geloovige Godt, door de bloedige verdiensten Iesu Christi, Amen.

Een Gebedt van een Krancke.

O Heere Iesu Christi! Soone des levendigen Godts, ik arme ellendige mensche bekenne en belijde voor uwe Godtlijke Majesteyt, dat ik in ongerechtigheyt gebooren ben, ende dat mijn Moeder my in sonde ontfangen heeft, ende dat ick u met woorden, werken ende gedachten, ende allerley grouwelyke sonden, meenigmael vertoornt hebbe: Want ick en hebbe u niet lief gehad ,et geheel mijn herte, ende met geheel mijne ziele, ende met geheel mijn verstandt: ende ik en hebbe mijnen Naesten niet lief gehad als my selven. Alle de sonden sijn oorsake van dese mijne tegenwoordige krankheyt ende benauwtheyt. Kome nochtans tot u met een nedrig, ootmoedigh en verslagen herte, seggende, met den Tollenaer: O Godt! sijt my Sondaer genadigh: Went u tot my, want ick ben eensaem ende ellendigh. De benauwtheden mijns herten hebben haer wijd uytgestrekt, voert my uyt myne moeyte, en neemt wech alle myne sonden. Staet op, ô Heere! om mijn kermen, ende ontfermt u over my,

gelijk hem een Vader ontfermt over de kinderen. Verbergt u aengesichte van mijn sonden, ende delgt uyt alle mijne ongerechtigheden. En gaet niet in het gerichte met uwen knecht, want niemant die leeft sal voor u aengesichte rechtveerdigh sijn. Tot u roep ik: O Heere! ende segge gy sijt mijn toevlucht, mijn deel in 't Land der levendigen. Laet my altijd gedenken, het zy dat ik leve, dat ik u leve: het sy dat ik sterve, dat ik u sterve: ende het sy dan dat ik sterve ofte leve, dat ik uwe ben: Want niemant van ons en leeft hem selven, ende niemant en sterft hem selven. Laet my ook gedenken, dat wy alle als een onreyne sijn, ende alle onse ongerechtigheden als een wegwerpelijk kleet, ende dat wy alle afvallen als een blad, ende onse misdaden ons henen wech voeren als een wind. Behoedt my voor wanhope, dat ik met Cain niet segge; mijne misdaet is grooter dan datse my vergeven worde. Verleent my daer en tegen in ijn herte een vast vertrouwen op uwe grondeloose en onverdiende genade: Verwekt uwen Heyligen Geest in my, dat die tot my segge: Zijt wel gemoet, uwe sonden sijn u vergeven. Eer ik van u, ô Heere! met dese siekte verdrukt wierde, dwaelde ik, maer nu onderhoude ik u Woord.

Laet het my goed sijn, dat ik verdrukt ben, op dat ik uwe insettingen leere. Als ik u aenroep in de dagh der benauwtheyt, soo helpe my uyt. Tot u roep ik, Heere mijn rotzsteen, houd u niet als doof van my. Ik geloove wel: doch niet volkomen, daerom komt mijn ongeloovigheijt te hulpe. O getrouwe Godt! laet my niet versocht worden boven het gene ik vermagh, maer geeft met de besoekinghe ook de uytkomst, op dat ikse konne verdragen. Laet my gedenken, dat mijne siekte geen teeken van uwe toorn is, maar veel meer van uwe liefde; want dien gy, Heere, lief hebt, kastydt gy, ende geesselt eenen yegelyken sone dien gy aenneemt. Laet my het lyden, 't welk maer eenen kleynen tijdt duert, niet verdrieten, maer daer voor houden, dat het niet en is te waerdeeren tegen de heerlykheijt, die aen my sal geopenbaert worden, door Iesum Christum, Amen.

Gebedt voor eenen Krancken.

O Hemelsche Vader, eeuwige eenige Godt! gy en hebt, soo waerachtigh als gy leeft, geenen lust in den doot des godeloosen, maer daer in hebt gy lust, dat de godtloose sich bekeere van sijnen wegh,

ende leve. Wy bidden u, wilt u over desen elendigen krancken mensche ontfermen, ende hem uyt genaden vergeven alle sijne sonden, der welker besoldinge de tijdlyke ende eeuwige doodt is. Rechtveerdicht hem uyt uwe genade, door de verlossinge die in Christo Iesu is. Reynigt hem van alle sijne sonden met het bloedt Iesu Christi uwes Soons, ende syt hem genadigh na uwe barmhertigheyt. Wy brengen desen krancken met onse gebeden tot u, ende leggen hem voor u, biddende, dat gy uwe macht aen hem wilt betoonen, ende maken, indien 't hem salig is, dat hy opsta ende wandel. Heere, gy doodet, ende maekt levendigh. Gy doet ter helle neder dalen, ende gy doet weder opkomen: Wilt dan desen krancken helpen, die u met ons in syne quade dagen aenroept; dien de banden des doods hebben omvangen, ende de angsten der hellen getroffen; die nu vint groote benautheyt ende droeffnisse: Bevryt sijn ziele, bewaert ende verlost dien die nu gantsch ende gaer uytgeteert is. Behoed hem by het leven, dat hy in den kuyl niet neder en dale. Neygt uwe ooren tot ons, reddet hem haestelyk, ende weest hem tot ene sterken Rotzsteen: in uwe handen beveelen wy synen Geest, verlost hem Heere,

gy Godt der Waerheyd. Verandert ons Wee-klagen ineen reye, ende omgordet ons met blijdschap, op dat onse Eere u Psalmsinge, en niet en zwyge: Heere onse Godt, in eeuwigheyt willen wy u loven. Zyne tyden sijn in uwe hand, reddet hem van des doods band. Onse stemme is tot u, ende wy roepen voor desen Kranken: Onse stemme is tot u, ô Godt! neygt de oore tot ons. O Heere! en straf hem niet in uwe toorne, ende en kastyt hem niet in uwe grimmigheyt: sijt hem genadigh, want hy is verzwakt, geneest hem, want sijne beenderen sijn verschrikt. Verlichtet sijne smerte ende quale, ende geeft hem wat hem zaligh is, 't sy in leven ofte in sterven, door Iesum Christum, Amen.

Een Gebedt in de uure des doodts.

O Heere Iesu Christe! ik arme ellendige mensche, met de banden des doodts omvangen houde het voor een groote vreugde ende blijdschap, dat ik haestelijk sal onthouden worden, ende met u in den Hemel sijn, ende dat gy uwen Dienst-knecht in vrede laet gaen na uw' Woord. Ik hebbe altijd goeden moedt, ende weet, dat ik inwoonende in het lichaem, uytwoone van u,

ende dat mynen wandel is in de Hemelen, waer uyt ik ook u mynen Salighmaker verwacht: Ik hebbe goeden moed, ende hebbe meer behagen om uyt het lichaem uyt te wonen, ende by u in te wonen. Ik ben hier een vreemdelingh geweest, van Vader ende Moeder verlaten, mijnen Broederen vreemt, ende onbekent mijnen Moeder kinderen: maer nu sal ik reysen na het rechte Vaderland, in mijns Hemelschen Vaders Huys, daer veele wooningen syn, in 't Hemelsche Paradys, daer my lange na verlanght heeft. Nu sult gy myne lampe doen lichten, ende myne duysternisse doen opklaren. Nu sal ick uyt de duysternisse gebracht worden tot het ware Licht des Werelds, nu sal ik van alle smaetheydt verlost worden, ende sal be-erven den stoel der eere. Nu sal ick bevrijd worden van de verdrukkinge, die ick in de Wereld gehad hebbe, ende sal in u een vrede hebben. Nu sal ick van alle armoede verlost, ende in den Hemel ryck worden. Nu sal ick verlaten alle moeyte ende verdriet, ende rusten van mynene arbeydt. Nu sal ick, in plaetse van het tydelycke leven, 't welk ick verliese, vinden ende be-erven het eeuwige: Nu sal ick, in plaetse van het geselschap van sondige menschen, komen in het geselschap van de Hey-

lige Engelen, vrome Patriarchen, ende Uytverkoorne, ende salige sielen; Nu sullen my in plaetse van aerdsche schatten, die de motte ende roest verderft, ende daer de dieven door graven ende stelen, Hemelsche schatten gegeven worden. Gelijk een hert schreeuwt na de waterstroomen, alsoo schreeuwt mijne ziele tot u, ô Godt! mijne ziele dorstet na u, ô levendige Godt! Wanneer sal ik ingaen, ende voor u aengesichte verschijnen. Trekt my nu op in den derden Hemel, in het Paradijs, 't welk my van u bereijst is, van de grontlegginge der wereld. Beschikt nu, dat my gegeven worde cieraed voor assche, vreughden-olye voor treurigheid, het gewaet des lofs voor eenen benauwden Geest. Heere, gedenkt mijner in uw' Koninkrijke. Reynigt my met het bloedt uwes Soons van alle mijne sonden. Maekt my bekend het padt des levens. Geeft my nu de versadinge der vreughden, die by uw' aengesichte sijn, ende die lieffelykheden, die in uwe rechterhand sijn, eeuwiglijk. Laet my blinken, gelijk de sonne, in uw' Koninkryk. Helpt my nu, ô Godt mijns heijls! ter oorsake van de eere uwes naems: ende reddet my, ende doet versoeninge over mijne sonden, om uwes naems wille. My verlanght na

uwe liefvelijke wooningen. O Heere der heyrcharen. Mijne ziele is begeerigh, ende bezwijkt ook van verlangen na uwe voorhoven: Mij herte ende mijn zwacke vleesch roepen uyt tot u, ô levendige Godt! Beveelt uwe Engelen, datse mijne ziele dragen in Abrahams schoot. Gedenkt nu mijner, O Heere! komt haestelijk, ja komt Heere Iesu, Amen.

Ons Glas, Loopt ras.

Men bespeurt dit in alle menschen, dat haer leven niet alleen te post voortloopt na de doodt, maer dat sy 't selve gelijk een zweepe voortdrijvende tot de doodt. Wie isser doch die niet altijdt voorwaerts hijgt van d'een uyre na de andere; van den eenen dagh tot den anderen? Zijn de menschen jongh, sy wenschen om oudt te worden: Is 't nacht, sy wenschen om den dagh: Is 't winter, sy wenschen om den somer. De tegenwoordige tijdt verveelt haer, en sy verlangen na den toekomenden. Wat is dat anders als een klaer bewijs, dat de menschen geschapen sijn voor het toekomende, en niet voor het tegenwoordige.

Waerschouwinge voor alle Staten van Menschen.

*O Aerde van Aerde! Hier wel op let,
Als Aerde in aerde sal worden geset,
En Aerde met aerde sal worden gedekt,
En Aerde uyt aerde sal worden verwekt,
En Aerde als aerde voor den Richter sal staen,
Ende dat Aerde haer Oordeel sal ontfaen;
Heeft Aerde op aerde dan soo geleeft,
Dat Aerde des geloofs vruchten geen en heeft,
Wat loon sal Aerde van Godt weg dragen,
Die men sonder geloove niet magh behagen.
Dus Aerde siet toe, dewyle gy op Aerden syt:
Want Aerde en heeft op aerde ure noch tydt:
Gedenkt doch, ô mensche! uytverkoren,
Dat gy alhier waert naekt geboren,
En als de Doodt haer u sal openbaren,
Ook wederom naekt van hier moet varen:*

*En als u Ziel van den Lichaem sal scheidyden.
Denckt wat gerechte dan men u sal bereyden:
Een houte Kiste, leege ende smal,
Het deksel u op de Neuse vallen sal,
Met eenen stroo-wis, en oud linnen kleedt,
Niet meer en wert voor u bereedt
Hier meede sal men u ter aerde dragen,
En daer alleen laten, sonder Vrinden of Magen,
Elk een keert weder na huys, soo langh,
Tot dat men gae den selven gangh,
Desen gang en kan geen mensch ontvlien,
Dan is 't, ô Mensch! u heb ik eens gesien,
Van de Menschen werde vergeten in korten tijdt,
Hoe lieffelyck, hoe schoon gy schynt, of syt.
Wat magh u hier blydschap of weelde baten,
Als de Doodt komt gy moet het hier alles laten
U en volgt niet daer gy heenen moet,
Dan u Werken, 't zy datse quaet syn of goet,
Van de welken gy rekenschap sult moeten geven,
Hoe zy geweest syn in u gantsche leven:*

*Daerom, ô mensche! denkt wat zy verliesen,
Die 't Tydelyke goedt voor 't Eeuwige kiezen.
Wat is 't Wereldts genughte (die wel insiet,)
Dan haest vergaende ydelheyt ende verdriet!
Daer de blytschap des Hemels is bestendigh,
Onbegrypelyk, eeuwich, ende onendigh.*

Bedenkingen, dienende om wel te leeren Sterven.

Bereijdt u in tijds tot de doot, op dat gy onbereijdt van haar niet en wort overvallen.

Staet op 's morgens, als of gy geen en avondt meer en hadt te verwachten: ende en gaet nimmermeer met alsulk een gemoedt te bedde, daer in gy soud bevreest sijn des selven nachts te sterven.

Wanneer gy den dagh wederom gekregen hebt, gedenkt dat u leven eenen nacht verkort is; ende den dagh verstreken sijnde, dat gy eenen dagh ter doot sijt genadert.

*Aenmerkingen,**Op de Kracht des Gebedts.*

Daer is geen dingh soo groot ofte soo zwaer, of de Christenen konnen het voor haer gebeden van haren Godt verwerven.

Het Gebedt, ende de Tranen, sijn de Wapenen van Godts Kerke ende Gemeente.

Het Gebedt des rechtveerdigen, is de sleutel des Hemels.

Elias was een mensche, van gelyke beweginge als wy, ende hy hadt een gebedt dat het niet en soude regenen, ende het en regende niet op de aerde in drie jaren ende ses maenden.

't Gebedt dat is de wegh, het is de rechte baen,

Waer door wy tot den Heer, in onse nooden gaen.

Eynde.

Register der Gebeden en Gesangen.

Gebet op Nieuw-Iaers dagh.	9
Nieuw-Iaers-dagh Gesangh.	12
Des Sondaghs Morgen Gebedt.	13
Des Sondaghs Morgen Gesangh.	15
Des Sondaghs Avondt Gebedt.	18
Des Sondaghs Avondt Gesangh.	20
Des Maendaghs Morgen-Gebet.	21
Des Maendaghs Morgen Gesangh.	24
Des Maendaghs Avondt Gebedt.	28
Des Maendaghs Avondt Gesangh.	31
Des Dinghsdags Morgen Gebedt.	33
Des Dinghsdaghs Morgen Gesangh.	36
Des Dinghsdaghs Avondt Gebedt.	37
Des Dinghsdaghs Avondt Gesangh.	41
Des Woensdaghs Morgen-Gebet.	44
Des Woensdaghs Morgen Gesangh.	47
Des Woensdags Avondt Gebedt.	49
Des Woensdaghs Avondt Gesangh.	52
Des Donderdaghs Morgen Gebedt.	55
Des Donderdaghs Morgen Gesangh.	58
Des Donderdaghs Avondt Gebedt.	60
Des Donderdaghs Avpmdt-Gesangh.	61
Des Vrydaghs Morgen Gebedt.	63
Des Vrydaghs Morgen Gesangh.	65
Des Vrydaghs Avondt Gebedt.	68
Des Vrydaghs Avondt Gesangh.	70

Des Saturdaghs Morgen Gebedt.	72
Des Saturdaghs Morgen Gesangh.	75
Des Saturdaghs Avondt-Gebedt.	77
Des Saturdaghs Avondt Gesangh.	79
Gebedt om bekentnisse der sonden.	81
Een Gebedt als men wil te Kerken gaen.	84
Een Dank-segginge voor het gehoor van Godts Heyligh Woord.	87
Een bekentnisse ofte belydenisse der Sonden, voor den geen die tot het hooghwaerde Nachmael wil gaen.	90
Een Gebedt als men tot het Heyligh Nachmael des Heeren gaen wil.	94
Een Gesangh als men tot het Heyligh Nachmael des Heeren gaen wil.	96
Een Dank-segginge na het Heyligh Avondtmael,	101
Een Gesang na het Heylig Avondtmael.	104
Een Gebedt op den dagh van de Geboorte onses Heeren Iesu Christi.	106
Een Gebedt van 't Lijden Christi.	109
Een Gebedt van de Opstandige Iesu Christi uyt den Dooden.	112
Een Gebedt van de Hemel-vaert Christi.	114
Een Gebedt op Pinxter dagh	118
Een Gebedt in tijd van Krijg en Oorlog	120
Een Gebedt in dieren tijdt	124
Een Gebedt voor Donder en Blixem.	128
Een Gebedt der Ruyteren ende Soldaten die	

te Velde trecken,	150
Een Gebedt voor Belegerde.	133
Een Danksegginge voor Victorie.	137
Een Gebedt om Vreede.	141
Gebedt voor Getrouwde Persoonen.	144
Een Gebed voor een bevrugte Vrouwe	148
Een Gebedt voor een Vrouwe in Barensnoodt.	150
Een Gebedt der Kinderen.	153
Een Gebedt voor Dienstboden.	157
Een Huys Vaders Gebedt, om Lichamelyke noodtdruft	160
Een Gebedt der Weduwen.	163
Een Gebedt om een oprecht Geloove.	166
Een Gebed eens aengevogten Persoons.	168
Een Danksegginge van een aengevochtene Persoon.	171
Een Gebedt van een Kranke.	178
Een Gebedt voor eenen Kranken.	180
Een Gebedt in de uure des Doodts.	182
Waarschouwinge, voor alle Staten van Menschen.	186
Bedenkingen, dienende om wel te leeren Sterven.	188
Aenmerkingen, op de kragt des Gebedts	189

Eynde.